

REVIJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS POR EL MUNDO

DECEMBER
1978
LETNIK 25

RODNA GRUDA 12

SLOVENIJA

Vam želi

**uspešno
in
zadovoljno**

**NOVO
LETO, 79**

TEKSTIL

TOZD

tonosa

n. sol. o.
tovarna trikotaže in nogavic
Savlje 87
61000 Ljubljana

nudi iz svojega proizvodnega programa
naslednje izdelke, ki jih dobite v vseh
trgovskih hišah s tekstilnim blagom:
otroške, ženske in moške pulije, trenirke,
telovadne drese in športne hlače in otroške
hlačke vseh vrst

aero

Kemična, grafična in papirna industrija Celje
Proizvodni program:

Pisarniški material
Šolski pribor
Jasnit papir
Selotejp trakovi in pribor
Reprodukcijski material
Izdelki za široko porabo
Samolepilne etikete
Neskončni in klasični tisk
Papir

Mednarodna nagrada za kvaliteto — Madrid '77

časopisno založniško podjetje

kmečki glas

Ljubljana
miklošičeva 4

vam priporoča iz svojega založniškega programa:

Tednik
KMEČKI GLAS

Revijo
MOJ MALI SVET

Knjige
KMEČKE KNJIŽNE ZBIRKE:
Minka Krvina — Rodila sem jih
Magda Stražišar — Dvoživke
Anica Gartner — Obnova
Anica Zidar — Strasti v grapi

Priročniki:
Sami naredimo akvarij
Ptice okoli našega doma
Naše mačke
Male živali v našem domu

Naročila in informacije pri
ČZP KMEČKI GLAS
61000 Ljubljana, Miklošičeva 4, telefon (061) 20-884

Številka 12
December 1978
Letnik 25

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos por el mundo

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana
Telefon
061 / 20-657

Naslov
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II
p. p. 169

Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva
061 / 23-102
Telefon uprave
061 / 21-234

Glavni urednik
Drago Seliger

Odgovorni urednik
Jože Prešeren

Uredniški odbor

Janez Kajzer, Jože Olaj,
Ernest Petrin, Jože Prešeren,
Ina Slokan, Mila Šenk,
Juš Turk

Uredniški svet

Anton Ingolič (predsednik),
Matjaž Jančar, France Poznič,
Franci Stare, Andrej Škerlavaj,
Martin Zakonjšek

Oblikovalec
Peter Žebre

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina),
Viktor Jesenik (francoščina),
Milena Milojevič-Sheppard
(angleščina)

Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka
po pristojnem sklepu št. 421-1/173
z dne 24. 7. 1973

Vaša pisma	2
Urednik vam	3
Dogodki	4
YU in svet: Kitajski obisk Jugoslavije	5
Po Sloveniji	6
Osebnosti	7
Sodobna etnološka raziskovanja	8
Življenje na vasi: Decembrski zobotrebci	11
Clevelandski pogovori 4: Frank Česen	12
Slavne slike: »Pismo« Janeza Šubica	14
Mlini so zdaj počitniške hiše	16
Ribniški semènj	18
Priloga: Med rojaki po Evropi — English Section	19
Deset ameriških let Avguste Danilove	27
Mojstri s kamero: Egon Kaše	28
Naši po svetu	30
Za mlade po srcu	34
Krožek mladih dopisnikov	36
Umetniška beseda: Miško Kranjec	37
Vaše zgodbe: Po stopinjah otroštva	39
Materinščina — Nove knjige	41
Zaupni pomenki — Slovenski lonec	42
Filatelija — Domače viže — Vaš kotiček	43

SLIKA NA NASLOVNI STRANI: Ribniški semènj (foto: Mirko Kambič)

LETNA NAROČNINA

Jugoslavija 100,00 din, Avstralija 6,00 au.\$, Avstrija 115,00 Sch, Anglija 3,50 Lstg, Belgija 220,00 Bfr, Danska 35,00 Dkr, Finska 23,00 FM, Francija 25,00 FF, Holandija 16,00 Hfl, Italija 5.000,00 Lit, Južno-ameriške države 6,00 US \$, Kanada 6,00 c\$, Nemčija 16,00 DM, Norveška 33,00 Nkr, Švedska 30,00 Skr, Švica 19,00 Sfr, USA 6,00 US \$.

PLAČILO NAROČNINE

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356 — Devizni račun: 50100-620-010-32002-2818/5 pri Ljubljanski banki — Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica« v priporočenem pismu.

O OKTETU GALLUS V KALIFORNIJI

Oktet Gallus je na svojem zmago-slavnem pohodu po Združenih drža-vah Amerike obiskal tudi Kalifornijo in nastopil tudi v mestu Napo, 65 km severno od San Francisca. Koncertno združenje v Napi prireja vsako leto 4 koncerte za svoje abonente. Od teh so letos enega zaupali Gallusu, ki so ga organizatorji označili v reklamah kot »slovenske pevce iz Jugoslavije«.

V ogromni, akustični dvorani viso-ke šole je komaj dovolj prostora za stalne abonente, tako da bi praktično neabonenti ne mogli prisostvovati kon-certu. Vendar pa so prireditelji le na-šli rešitev. Med neabonenti so bili tudi številni Slovenci in tudi drugi ljubitelji slovenske pesmi. Pred začetkom kon-certa so slovenske žene vsem pevcem in vodji pripele na prsa rdeče nagelj-ne, kar je vzbudilo še večje simpatije občinstva.

O popolnem uspehu koncerta priča navdušenje občinstva, ki se je vse bolj stopnjevalo. Ob zaključku se občinstvo kar ni moglo ločiti in je z navdu-šenim odobravanjem ponovno prikli-calo pevce, ki so se zahvaljevali za takšno priznanje z dodatnimi točkami. Po koncertu so ljudje kar oblegali nav-zoče domače Slovence s čestitkami in občudovanjem slovenske pesmi in iz-razi toplih simpatij do pevcev, ki so se predstavili s tako čudovito umet-niško popolnostjo v podajanju ne-pozabnega sporeda.

Malči Ivanetich, Boyes Hot Springs, Calif., ZDA

ZAKAJ NE PO SLOVENSKO

Prilagam denar za plačilo računa za učbenik slovenščine »Zakaj ne po slo-vensko« in za knjigo »Slovenske na-rodne jedi«. Vse je prispelo v redu in upam, da se bo moja družina naučila vsaj nekaj slovenščine.

Rodna gruda mi je zelo priljubljena, krasne so barvne slike v njej. Če vas kdaj zanese pot v Morovo pri Kočev-ju, vam bo mogoče objaviti kakšno sliko iz te moje rojstne vasi.

Marija Kern, Glendale, N. Y., ZDA

ŠTIRJE RODOVI NA OBISKU

Letos poleti so obiskali Slovenijo moji stari prijatelji iz Johnstowna v

Pennsylvaniji. Zanimivo je, da je do-potovala k nam Mary Ukmar z dvema hčerkama, dvema sinovoma tremi vnuki in zetom — kar devet vseh sku-paj. Obiskali so tudi sorodnike pokoj-nega Tonyja Ukmarja na Vipavskem in so se oglasili tudi pri meni. Vsi so rojeni že v Ameriki, tudi Mary (1902) in vsem je Slovenija izredno všeč. To ni bil njihov prvi obisk — nekateri so bili tukaj že s svojim pokojnim oče-tom. Prvikrat pa je bilo, da so rojstni kraj svojih dedov na Vipavskem in Dolenjskem obiskali pripadniki že če-trtega rodu.

Anna P. Krasna, Ajdovščina

RODNA GRUDA MI JE POMAGALA NAJTI ŽENO

Zahvaljujem se vam za lepe pozdra-ve, ki nam jih pošiljate iz domovine prek Rodne grude. Težko je, če se ne moreš z nikomer pogovoriti po doma-če. V tujini sem že enaindvajset let in v tem času sem moral skoraj ves čas govoriti samo po angleško, ker tu ne živi veliko Slovencev.

Tokrat pa bi še posebej rad napisal nekaj glede moje žene, ki mi jo je pomagala najti revija Rodna gruda.

Pred leti sem se poročil z Avstralko in sem imel trden namen, da si z njo ustvarim družino. Njej pa ni odgovar-jal naš, slovenski način življenja in ta-ko sem ostal spet sam. S pomočjo Rodne grude sem si našel ženo, Slo-venko, s katero se zdaj razumeva iz-redno dobro, čeprav se prej nisva po-znala. Zato želim vsem Slovincem, ki se sami znajdejo v tujem svetu, da si na kakršenkoli način dobijo za ženo Slovenko, ker se bodo edino z njo ra-zumeli v življenju. Slovenke so naj-boljše žene, tako kuharice kakor tudi za ljubezen.

Franc in Maria Budja, Nhulunbuy, N. T. Avstralija

SLOVENIJA JE BISER

Oba z možem sva zelo vesela, ko prejmeva to prelepo revijo Rodno grudo. Prebereva jo od začetka do konca. Oba z možem sva doma iz Slo-venske Bistrice. Leta 1977 sem bila doma, kjer sem obiskala mamo in druge sorodnike. Videla sem veliko le-pega. Z možem bova obiskala domo-vino spet čez tri leta. Ko bo šel mož v zasluženi pokoj, se bova vrnila v do-movino za stalno. Tam, kjer se človek

rodi, je najlepše. Slovenija je biser le-pote.

Amalia in Ivan Stramšek, Collie, W. Avstralija

VSE PREBEREVA

Na revijo sva z možem naročena od leta 1974, ko sva bila tudi na obisku v naši dragi Sloveniji. S temi vrsticami pozdravljava vse prijatelje in znance, ki sva jih takrat srečala. Rodna gruda nama je zelo draga in jo z veseljem čakava in takoj prebereva vse, tudi špansko in angleško, vse je tako zani-mivo. Najbolj zanimivo pa je to, da Rodna gruda povezuje nas Slovence po svetu.

Obenem vam pošiljam odlomek iz moje biografije, povest o moji prija-teljici starčki Marinki. Nimam šol, da bi zapisala lepše. Zapisala pa sem, kakor čutim. Še eno prošnjo imam: prosim vas, da ne objavljate več takš-nih književnih prispevkov, kot je bil objavljen v 2. številki Rodne grude. Taki prispevki samo kazijo revijo.

Petrina Žigon Trojer, Buenos Aires, Argentina

NA OBISKU V ROJSTNEM KRAJU

Pišem vam iz domovine, kjer sem na dopustu pri sorodnikih. Oglasil bi se rad osebno, a je do vlaka precej daleč in je slaba pot, mene pa daje

Franc in Marija Budja ob poroki

silikoza. Pot do vasi, kjer živi sestra moje žene, je tako slaba, da se je tod nevarno voziti z avtomobilom.

Rad pa bi prišel še enkrat na matico, da bi se vam zahvalil za vse, kar ste doslej storili za naše društvo svete Barbare v Jeanne d'Arc. Pri našem društvu je še tako, kot je bilo: že večkrat sem na sestankih govoril, naj bi izvolili kakega mlajšega predsednika, saj vodim društvo že 26 let, a člani o tem nočejo veliko slišati. Saj še nisem toliko star, 63 let, in vse bi bilo v redu, ko bi me ne mučila silikoza.

V novembru letos mineva 50 let, odkar sem v Franciji. Ne bom se zlagal, če rečem, da ni dneva, ko bi ne mislil na moj rojstni kraj, ki ga obiščem vsako leto. Solze mi pridejo vsakokrat v oči, ko prestopim mejo. In s še več solzami se vsakič poslovim. Vsakokrat si mislim, spet bo minilo leto dni do ponovnega obiska. Vsako leto pa se je teže posloviti, ker nikoli ne veš, kdaj bo zadnjikrat.

*Johan Pribošek, Jeanne d'Arc,
Francija*

ERZELJ PRI VIPAVI

Pred tremi leti sva bila z ženo na obisku naših sorodnikov v domovini. Vasica, kjer sva se rodila in živela do odhoda v Ameriko, se kliče Erzelj pri Vipavi. Erzelj je majhna vas na 343

metrov visokem griču. Nekoč je bil tu sedež občine, ki ji ni nič manjkalo. Imeli smo svojo šolo, dve cerkvi na Tabru, župana in nas je bilo okrog 300 občanov. Res nam ni nič manjkalo, samo revščine je bilo preveč. Danes pa je samo še 22 hiš. Zdaj ima skoraj vsaka hiša avto, traktor in drugo raznovrstno orodje, ki je potrebno za kmetijo. Imajo svoj vodovod, električno luč in še asfaltirano cesto. Malo ljudi je na Erzelju, a vsi so pridni kmetje. Vse nam je bilo zelo všeč. Ko sva se pripeljala iz Trsta do Erzelske ceste, sva videla, da je bilo na cesti veliko delavcev. Vprašal sem, kaj delajo, pa so mi rekli, da bodo asfaltirali cesto in da jim pri tem pomagajo tudi vojaki. Tako sem bil vesel, da so mi prišle solze v oči. V rojstnem kraju sva bila toliko časa, da je bila cesta dokončana. Priredili so veliko proslavo, na kateri je sodelovalo tudi več pevskih zborov.

Še to moram povedati: tako lepega kraja, kot je Vipavska dolina, ni na vsem svetu.

In še prošnjo imam: rad bi videl, da bi v Rodni grudi objavili zemljevid Slovenije, da bi bila razvidna njena današnja upravna in politična razdelitev. *Ivan in Julka Verčon, Ayagucho, Argentina*

Spet je minilo leto in spet se nam ponuja priložnost za bežen »obračun« našega dela. Po pismih, ki ste nam jih pridno pošiljali vse leto, sodimo, da ste z našo revijo zadovoljni, še bolj razveseljivo pa je to, da nam pisem nikoli med letom ni zmanjkalo. Celo preveč jih je bilo in zato smo morali marsikatero skrajšati, da je bilo lahko objavljeno. Skoraj v vseh pismih nam izražate pohvale na račun našega dela, česar smo seveda veseli, moram pa priznati, da smo prejeli tudi nekaj kritičnih pripomb, ki smo jih že sproti upoštevali ali pa jih bomo ponovno pretresli pri načrtovanju našega delovnega načrta za prihodnje leto. Tu je bilo zlasti precej želja po novih rubrikah, ki bi še bolj dopolnile mesečni pregled dogodkov v Sloveniji in Jugoslaviji, v sedanjem obsegu revije pa je to skoraj nemogoče izpeljati. Vsako širjenje obsega revije bi zahtevalo dodatne stroške, ki so že tako izredno visoki, in seveda tudi zvišanje naročnine. O samem povečanju prispevka naročnikov pri izdajanju revije pa bomo v vsakem primeru morali temeljito razmisliti.

Še nekaj v zvezi s pismi: mnogi bralci gotovo že nestršno pričakujejo, kdaj bo uresničena njihova želja, kdaj se bomo odpravili v kraj, ki bi ga radi videli opisanega ali vsaj fotografiranega. Trudimo se, da bi sproti manjšali seznam »neobdelanih« krajev, ob tem pa upoštevamo tudi to, da bi bile zajete vse slovenske pokrajine. Torej — vse bo prišlo na vrsto!

S to številko je zaključen tudi 25. letnik Rodne grude. Minilo je torej že četrto stoletje, odkar prihaja na vaše domove na tujem naša revija. Ob našem jubileju smo prejeli vrsto čestitk tako s strani vas, posameznih naročnikov, kakor tudi s strani številnih društev in organizacij iz domovine in tujine. Ker se za čestitke nismo posebej zahvaljevali, naj se zahvalimo zdaj. Vse vaše čestitke pomenijo tudi veliko spodbudo za naše nadaljnje delo.

Ob izteku starega leta bi se rad zahvalil tudi vsem bralcem za zaupanje, vsem dopisnikom in drugim prijateljem naše revije v tujini in doma pa za sodelovanje. Pričakujemo, da bo to sodelovanje tako plodno tudi v prihodnje. V letu 1979 pa želim vsem veliko sreče in delovnih uspehov!

Jože Prešeren

Vasica Erzelj proti Tabru (foto: Julka Verčon)

NIKO GAR NE BOMO NAPADLI

Predsednik republike Josip Broz Tito je v prvih dneh oktobra obiskal Kragujevac, kjer si je ogledal tovarno avtomobilov Crvena zastava in nekatere druge kraje v tem delu Srbije. V razgovoru s predstavniki političnega življenja Kragujevca je med drugim dejal, da je naše ljudstvo dokazalo, da je pripravljeno uspešno upreti se vsakemu napadu na našo svobodo, samostojno pot socialističnega samoupravnega razvoja in neodvisno neuvrščeno zunanjo politiko. Obenem je predsednik Tito poudaril, da naša država nikoli ne bo nikogar napadla, vendar pa bo še naprej krepila svoje sposobnosti za obrambo pridobitev revolucije.

NOVO ZASTAVINO VOZILO

Jugobanka je skupaj z nekaterimi drugimi bankami odobrila večji znesek posojila za financiranje proizvodnega programa novega vozila »zastava 102« v tovarni »Crvena zastava«. Prototip tega vozila, ki je izključno delo jugoslovanskih strokovnjakov, je že izdelan, redna proizvodnja pa naj bi predvidoma stekla v letu 1980.

Pred nedavnimi je iz te tovarne prišlo med kupce 1,5 milijonto vozilo.

NARAVNA DEDIŠČINA

V Jugoslaviji je skupno zavarovanih 1008 naravnih objektov, ki zavzemajo površino okrog 565 tisoč hektarjev ali 2,2 odstotkov celotnega jugoslovanskega ozemlja. To je končni rezultat popisa celotne naravne dediščine naše države.

Slovenija ima zavarovanih 51 naravnih objektov na skupno 9090 hektarih ali 0,4 odstotka slovenskega ozemlja. Trenutno imamo v Sloveniji en narodni park, štiri krajinske parke, devet rezervatov narave, devet naravnih spomenikov, en memorialni spomenik in 27 spomenikov oblikovane narave.

NAŠ TURIZEM OSVOJIL EVROPO

Po še ne dokončnih podatkih je bila letošnja turistična sezona v Jugoslaviji rekordna in, kot vse kaže, ne samo

prehodnega značaja. Po nekaterih ocenah naj bi nam tujski turizem letos prinesel milijardo ameriških dolarjev, zraven tega pa še okrog 300 milijonov dolarjev neregistriranih deviz.

Statistični podatki govore, da se je celotni turistični promet v prvih osmih mesecih letošnjega leta povečal v primerjavi z lanskim letom za 13 odstotkov, od česar tuji za 19, domači pa za 8 odstotkov. Prihod tujcev se je povečal iz takorekoč vseh dežel, najbolj pa se je povečalo število turistov iz Velike Britanije (61 odstotkov), Francije (34), Zvezne republike Nemčije (26), skandinavskih dežel (18), Avstrije (12), Italije (7) itd.

ZADOVOLJNI Z OBISKOM

Delegacija jugoslovanske gospodarske zbornice, ki jo je vodil predsednik Ilija Vakić, je bila konec septembra na enotedenskem obisku v Združenih državah Amerike. Razgovori naših gospodarstvenikov z ameriški partnerji bodo omogočili širše gospodarsko sodelovanje med Jugoslavijo in ZDA. Ameriška stran je predvsem izrazila pripravljenost za sodelovanje na področju industrijske kooperacije, skupnih vlaganj, neposrednega prenosu tehnologije, skupnih nastopov na tretjem trgu in ugodnejših kreditnih pogojev.

ŠVEDSKI KRALJ V JUGOSLAVIJI

V septembru je bil na petdnevem uradnem in prijateljskem obisku v naši državi švedski kralj Karel XVI. Gustav in kraljica Silvija. Med obiskom v naši državi je švedskega kralja sprejel tudi predsednik Tito, obiskal pa je Zagreb, Dubrovnik, Ohrid in Beograd.

TRIDESET NAJUSPEŠNEJŠIH

Gospodarska zbornica Slovenije je predstavila 30 slovenskih organizacij združenega dela, ki so dosegle najboljše rezultate gospodarjenja v letu 1977. Na prvih desetih mestih so podjetja: Comet-Zreče, Unior-Zreče, Kovinoplastika-Lož, Alchrom-Ruše, Vozila-Gorica, Belinka-Ljubljana, Ilirija-Ljubljana, Ilirija-Vedrog-Ljubljana, Teol-Ljubljana, Exoterm-Kranj, Gradnja-Zalec in Stol-Kamnik. Nekatere delovne organizacije so že drugo leto v seznamu najuspešnejših v Sloveniji.

ANSAMBEL ŠTIRJE KOVAČI V ZDA

V organizaciji znane slovenske restavracije Slovenian Country House oziroma njenega lastnika Franka Ster-

Letošnja turistična sezona v Jugoslaviji je posekala vse rekorde (foto: Janez Zrnec)

JUGOSLAVIJA IN SVET

PO KITAJSKEM OBISKU JUGOSLAVIJE

Avgusta je bila v Jugoslaviji na obisku najvišja kitajska partijska in državna delegacija, ki jo je vodil predsednik Hua Kuo-feng. Sedanji obisk, ki je bil nadaljevanje in zaokrožitev lanskoletnega obiska predsednika Tita na Kitajskem, je prinesel dokončno in vsestransko normalizacijo državnih in partijskih stikov med Jugoslavijo in Kitajsko, obenem pa je napovedal novo obdobje dobrih odnosov in plodnega sodelovanja. Zaradi tega je bil ta obisk tako na kitajski kot na naši strani ocenjen kot dogodek zgodovinskega pomena.

Kar zadeva Jugoslavijo, je z normalizacijo odnosov s Kitajsko utrdila in uravnotežila svoj položaj v razmerju do treh velesil: ZDA, Sovjetske zveze in Kitajske. To je seveda izrednega pomena za mednarodni položaj Jugoslavije, ki z razvojem stikov in sodelovanja ter dobrih odnosov z vsemi tremi velesilami, bistveno širi svoj prostor in možnosti v svetovnih okvirih, obenem pa dobiva novo, zelo pomembno priznanje in potrditev svojega položaja neodvisne, neuvrščene dežele.

Z normalizacijo partijskih odnosov s komunistično partijo Kitajske je Zveza komunistov Jugoslavije z razponom svojih partijskih stikov in sodelovanja zajela praktično vse pomembnejše struje in tokove v sodobnem mednarodnem delavskem in komunističnem gibanju. S tem pa je tudi po tej plati bistveno okrepila svoj položaj in svoje možnosti v boju za takšne odnose med socialističnimi državami in komunističnimi partijami, ki najbolj ustrezajo temeljnim interesom Jugoslavije in Zveze komunistov Jugoslavije; to pa so seveda odnosi, ki temeljijo na popolni neodvisnosti, enakopravnosti, spoštovanju razlik in posebnosti ter nevmešavanju v notranje zadeve drugih.

Nadalje je treba omeniti, da normalizacija odnosov s Kitajsko odpira Jugoslaviji nove, velike gospodarske možnosti, ki niso omejene samo na trgovino, ampak tudi na druge, višje oblike sodelovanja. Kitajska je zdaj v obdobju, ko išče nove, bolj učinkovite poti notranjega razvoja, pri čemer se močno ozira tudi po tujem znanju in izkušnjah. Med obiskom v Jugoslaviji se je kitajska delegacija izredno podrobno zanimala za jugoslovanske izkušnje pri razvijanju industrije, kmetijstva in sploh celotnega gospodarstva. Tisto, kar so videli, je na Kitajce očitno napravilo močan vtis in predlagali so, naj poleg blaga Jugoslavija prodaja Kitajski tudi svojo tehnologijo in znanje ter omogoči šolanje kitajskih strokovnjakov v Jugoslaviji. V tem duhu je bilo tudi že podpisanih nekaj sporazumov.

Zanimivo in pomembno je tudi to, da je na kitajske goste napravil velik vtis tudi naš sistem delavskega samoupravljanja. Predsednik Hua Kuo-feng in drugi člani delegacije so se zelo podrobno zanimali, kako deluje samoupravljanje. V Jugoslaviji so že bile — prišle pa bodo tudi nove — posebne delegacije strokovnjakov, ki proučujejo samoupravljanje in druge jugoslovanske izkušnje. Medtem pa zadnje čase na Kitajskem tudi veliko pišejo o Jugoslaviji in objavljajo številne jugoslovanske teoretične in politične materiale. Tako na primer med drugim pripravljajo izdajo izbranih del predsednika Tita, objavili bodo Program Zveze komunistov Jugoslavije in tako naprej.

Skratka, odkar je na Kitajskem po smrti predsednika Mao Ce-tunga in politični zmagi nad skrajneži pred dvema letoma začela nastajati nova notranja in zunanjepolitična usmeritev, je ta dežela s skoraj milijardo prebivalci začela bistveno spreminjati tudi odnos do Jugoslavije in iskati stike z njo. Očitno je to Kitajski potrebno po eni strani zato, ker jo zanimajo jugoslovanske izkušnje, po drugi strani pa zato, ker je Jugoslavija v svetu, zlasti pa med neuvrščenimi državami, zelo vplivna; Kitajska pa zdaj, ko se znova bolj odpira v svet, išče svoje mesto prav med neuvrščenimi.

Tako se torej interesi obeh držav v veliki meri ujemajo, kar je zanesljiv in trden temelj za dobre odnose in koristno sodelovanje.

Janez Stanič

leta iz Clevelanda bo gostoval v Združenih državah Amerike znani domači zabavni ansambel Štirje kovači iz Slovenj Gradca. Ansambel bo začel svojo turnejo 29. decembra v Clevelandu, za tem pa bo v dneh po novem letu nastopil še v Chicagu, Pittsburghu in nekaterih drugih krajih. Turnejo bo zaključil 17. januarja. Ansambel bo spremljal tudi humorist Toni Gašperič iz Metlike.

ANSAMBEL FRANCA MIHELIČA V KANADI IN ZDA

Znani slovenski ansambel domače zabavne glasbe Franca Miheliča iz Sodražice je na povabilo Kanadsko-slovenske skupine za kulturne izmenjave v novembru in decembru na gostovanju po Kanadi in Združenih državah Amerike. KSS obvešča, da so nastopi ansambla iz domovine po naslednjem razporedu: 24. novembra v Kitcheneru (društvo Sava), 25. novembra v Beamsvillu (VPZ »Bled«), 26. novembra v rekreacijskem središču SNPJ v Enon Valley (American Slovenes), 1. decembra Kelowna, B. C., 2. decembra Vancouver, B. C. (Slovensko društvo Vancouver), 8. decembra Edmonton, Alberta (Slov. društvo Edmonton), 9. decembra Winnipeg (Slov. društvo v Manitobi), 10. decembra v Torontu, 16. decembra v Londonu, Ontario, 31. decembra na velikem slovenskem silvestrovanju v Torontu.

Kanadsko-slovenska skupina za kulturne izmenjave in društva, ki sodelujejo kot organizatorji nastopov ansambla Franca Miheliča, vabijo vse rojake, da se koncertov udeleže v kar največjem številu.

PROTESTI NAŠIH ROJAKOV V ZR NEMČIJI

Jugoslovanskemu konzulatu v Düsseldorfu in veleposlaništvu v Bonnu so številni jugoslovanski delavci, ki so začasno zaposleni v tej državi, poslali proteste zoper dvojna merila v stališču do terorizma v ZRN in v celoti podprli jugoslovansko vlado v njenih zahtevah, naj bi v ZR Nemčiji odpravili vire protijugoslovanskega terorizma.

MEŽICA — Mežiški rudnik svinca in cinka je zabredel v izgubo zaradi upadanja stopnje kovine v rudi, zato so v zadnjem času namenili večja sredstva v raziskovalno delo. Geološka in raziskovalna dela so bila namreč v zadnjih letih precej zanemarjena. Mežiški rudarji so odločno zavrnila vsa vprašanja o obstoju rudnika, ker velja njihova svinčena ruda za zelo čisto.

NAZARJE — Na Prihovi v Nazarjah so položili temeljni kamen za nove proizvodne prostore delovne organizacije Modna konfekcija Elкрој Mozirje. S tem bodo do maja prihodnjega leta dobili nove prostore za krojilnico in šivalnico, ki bo izdelala 990.000 hlač in kril na leto, od česar bo šlo v izvoz 150.000 kosov.

NOVO MESTO — V organizaciji Gozdnega gospodarstva Novo mesto je bilo 16. septembra tu 16. tekmovanje gozdarjev Jugoslavije. Gozdarski delavci so tekmovali v več disciplinah iz svoje stroke. Zmagala je ekipa Slovenije, za njo pa je bila ekipa SR Hrvaške. Med posamezniki je zmagal Silvo Podobnik iz Tolmina.

MARIBOR — V okviru »Mariborskega tedna« je bil od 6. do 15. oktobra tudi specializirani mednarodni sejem mlekarstva, mlečnih izdelkov in opreme za mlekarstvo. Na sejmu je sodelovalo 55 mlekarskih hiš iz Jugoslavije in razstavljalci iz Madžarske, Avstrije, Francije, ZR Nemčije in drugi.

ŽALEC — Tu so 16. septembra odprli nov osnovnošolski center, v katerem sta združeni dve osnovni šoli s skupno 38 učilnicami in ustreznimi kabineti, telovadnico, kuhinjo, jedilnico idr.

MURSKA SOBOTA — Pridelek sladkorne pese, ki so jo letos v Pomurju zasejali na 180 hektarih, je bil tam, kjer ni pustošila toča, rekorden. V Beltincih so npr. pridelali v povprečju po 650 stotov na hektar. V prihodnjem letu, ko bo začela obratovati nova tovarna sladkorja v Ormožu, bodo v Pomurju zasadili sladkorno peso na 800 hektarih.

DOBRNIČ — V nedeljo, 15. oktobra, je bila v Dobrniču velika proslava 35. obletnice ustanovitve slovenske protifašistične ženske zveze. Proslave so se udeležile tudi številne udeleženke ustanovnega sestanka. Ob tej priložnosti je izšla tudi knjiga Vide

Tomšičeve z naslovom »Komunistična partija Jugoslavije v boju za emancipacijo žensk«.

IVANČNA GORICA — Tukajšnja livarna dosega zlasti po nedavni rekonstrukciji lepe uspehe. Letos so celotni dohodek celo podvojili, večji pa je tudi ostanek čistega dohodka.

NOVA GORICA — Konec septembra so se v Novi Gorici srečali primorski prostovoljci — borci za severno mejo. Srečanje je potekalo v znamenju 60-letnice bojev. V bojih za severno mejo je sodelovalo prek 700 Primorcev.

RAVNE NA KOROŠKEM — Na Javorniku na Ravnah na Koroškem gradijo novo osnovno šolo, ki bo ena od najsodobnejših v Sloveniji. Vse učilnice bodo sodobno opremljene, šola pa bo obiskovalo okrog 700 učencev.

BOHINJ — Zaradi nepravilnega dela in neprimernih pogojev so morali dati v predelavo okoli pet ton sira, izdelanega v Gozdarsko kmetijski zadruzi v Srednji vasi. Velike količine sira so morali tudi uničiti. Sanitarna inšpekcija je za tem mlekarstvo v Srednji vasi zaprla. Kmetje odtlej oddajajo mleko kranjski mlekarni. Zabavno pa je to, da še vedno kupujemo bohinjski sir, ki pa je izdelan v — Ljutomeru.

KOJSKO V BRDIH — V Kojskem so septembra odprli prenovljeno osnovno šolo, za kar so prispevali denar delovni ljudje Črne gore kot solidarnostno pomoč po potresu na Go-

riškem. Otvoritvenih slovesnosti so se udeležili tudi predstavniki te naše republike.

ČRENŠOVCI — Prebivalci te krajevne skupnosti so dobili novo zdravstveno postajo, ki so jo odprli v septembru v počastitev krajevnega praznika.

PORTOROŽ — 1. oktobra so odprli novo letališče v Sečovljah, ki ima 850 metrov dolgo vzletno-pristajalno stezo za poslovna, športna, jadralna in manjša potniška letala (npr. STOL). Zgradili so tudi stavbo za sprejem potnikov.

VELENJE — Do konca leta bo tu vseljivih 400 novih stanovanj, obenem pa so začeli s pripravami na zidavo 760 novih stanovanj. Velenjčani so pri zidavi stanovanj med najcenejšimi v Sloveniji.

MARIBOR — V juliju in avgustu, ko je mariborsko letališče prevzelo tudi vlogo ljubljanskega letališča, je tu pristalo 688 letal s 77.281 potniki. Skupno pričakujejo, da bodo letos za beležili okrog 180.000 potnikov.

BOHINJ — Bralci zagrebškega tednika Arena so med malimi turističnimi kraji na kopnem letos najvišje ocenili Bohinj, pri čemer so ocenjevali urejenost in privlačnost krajev ter cene. Za najbolj urejen kraj na obali so izbrali Vrsar v Istri.

ČRNOMELJ — Proizvodnja premoga v rudniku Kanižarica se je v zadnjih mesecih ustalila na 7 do 8 tisoč ton na mesec. Ves odkopani premog gre sproti v prodajo.

»Frajtonarce« (posnetek s srečanja izseljencev v Gorjušah pri Dobu pri Domžalah) — (foto: Janez Zrnec)

LJUTOMER — Svojevrsen podvig je napravil Ivo Vrhar, ki je v treh dneh prepešal pot od Ljubljane do Ljutomer. Dvesto kilometrov dolgo pot, med katero je obiskal grobove talcev in padlih borcev, je posvetil 9. kongresu zveze sindikatov Slovenije in 75-letnici telovadnega društva v Ljutomeru.

AJDOVŠČINA — V Ajdovščini so začeli graditi osrednjo čistilno napravo, ki bo predvidoma gotova čez eno leto. Naprava bo velika pridobitev za kraj zlasti s stališča boja za čisto okolje.

SEMIČ — Ob semiškem krajevnem prazniku, 28. oktobra je bila slovesna otvoritev asfaltirane ceste Vrtača—Semič.

NOVO MESTO — 14. septembra so delavci Industrije motornih vozil na referendumu glasovali o predlogu samoupravnega sporazuma o srednjeročnem razvoju za obdobje od leta 1976 do 1980. IMV bo po letu 1980 izdeloval po 150.000 osebnih avtomobilov na leto, 5.000 dostavnih vozil, 50.000 camping prikolic, proizvodnja servisne opreme pa se bo povečala za desetkrat. V novo zgrajenih tovarnah bo dobilo zaposlitev še 6.000 delavcev, tako da jih bo tedaj skupaj 12.000.

UMRL JE MILO VIŽINTIN

Med proslavljanjem 35-letnice sklepa AVNOJ o priključitvi Primorske k Jugoslaviji — proslava je bila v Komnu na Krasu — je prenehalo biti srce revolucionarja in borca Mila Vi-

žintina, predsednika podružnice Slovenske izseljenske matice v Novi Gorici.

Bogomil-Milo Vižintin je bil rojen 12. septembra pred 73 leti v zidarskih Renčah kot sin zidarja in služkinje. Sam se je izučil za zidarja in že kot otrok se je moral spopasti s trdim delom. Porajajočemu fašizmu se je Milo s silo uprl. Pot ga je zanesla v Ljubljano in naprej v Beograd, kjer je delal tri leta. Proti koncu dvajsetih let se je spet znašel v domačem kraju, kjer se je takoj pridružil skupinam, ki so delovale proti fašizmu. Bil je tajnik domačega društva Svoboda, igralec, pevovodja, pevec. Po kapitulaciji Jugoslavije se je takoj povezal s predstavnikom KPJ Oskarjem Kovačičem in takoj so začeli organizirati odbore Osvobodilne fronte. Zaradi takih aktivnosti so ga fašisti večkrat aretirali in julija 1942 se je znašel v goriških zaporih, od koder so ga premestili v notranjost Italije. Po kapitulaciji Italije je prišel v rojstni kraj, kjer so takoj ustanovili narodnoosvobodilni odbor za Renče. Konec vojne je doživel v Gorici, kjer je skrbel za povezavo z italijanskimi antifašisti.

Po vojni je Milo Vižintin opravljal vrsto odgovornih funkcij na Goriškem, polnih 18 let pa je bil tudi republiški poslanec. Redno se je udeleževal tudi sej izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice, na katerih se je zlasti zavzemal za reševanje odprtih vprašanj v zvezi s problematiko slovenskega izseljenstva.

ROMAN OGRIN, član koordinacijskega odbora republiške konference pri SZDL, je ob junijskem obisku v Malmöju dejal tudi tole: »Slovinci smo sestavni del Jugoslavije. Vsaka republika, vsak narod je v prvi vrsti odgovoren za svojega, vsi skupaj pa tvorimo Jugoslavijo. To dejstvo pride v tujini še bolj do izraza kot doma. Zato bi le kazalo povezovati se medsebojno tudi z ostalimi narodi in narodnostmi Jugoslavije, povezati se z ostalimi jugoslovanskimi društvi.«

RODOLFO ŠTEKAR, predsednik Jugoslovansko-slovenskega vzajemnega društva Triglav iz Buenos Airesa, Argentina, in Guilleremo Tavčar, član odbora tega društva, sta bila v oktobru na obisku v Jugoslaviji, kjer sta se s predstavniki izseljenskih matic pogovarjala o nadaljnjem sodelovanju.

ROSANNE GOSTOVICH ROYER, žena župana v mestu Seattle, Wash. je obiskala Ljubljano in ob tej priložnosti izročila darilo tega ameriškega mesta predsedniku skupščine mesta Ljubljane Marjanu Rožiču. Župan Charles Royer z ženo Rossanne, ki je po rodu iz Like, je bil pred štirimi leti na obisku v Jugoslaviji, oba pa sta člana hrvatskih in slovenskih bratskih organizacij. Rossanne izdaja tudi priložnostno brošuro »Events in the Slavic Communities«.

IRENA KRSTIĆ-GRAFENAUER, flavtistka iz Ljubljane, je zmagala v Ženevi na mednarodnem glasbenem tekmovanju in med 178 flavtisti prejela prvo nagrado. Nastopila je z Mozartovim koncertom za flavto in orkester v D-duru in prejela poleg glavne nagrade še prvo nagrado za najboljšo izvajanje Mozartovega koncerta in nagrado z nazivom Ernest Ansermet za najboljšo interpretacijo v celoti.

MARJAN MANFREDA-MARJON, eden plezalnih stebrov ekipe Everest 79, je zadolžen za trening in teste. Marjon sodi v generacijo slovenskih plezalcev, ki je pomenila kakovosten premik jugoslovanskega plezilstva v evropskem in svetovnem alpinizmu. »V Nepal grem zmeraj rad,« pravi, »zaradi ljudi. Nepalci so preprosti, prisrčni. Med njimi se zaveš osnovnih človeških vrednot, ki so pri nas že utonile v pehanju za materialnim blagostanjem.«

Milo Vižintin, levo spredaj, na letošnjem srečanju primorskih izseljencev v Novi Gorici. Poleg njega njegova žena in Ana Krasna, na desni pa Ivan Kurinčič, povratnik iz Argentine, in Marušič, povratnik iz Urugvaja, za njima pa Jože Šušmel, predsednik skupščine občine Nova Gorica

KJER NE TULI TOVARNIŠKA SIRENA

SODOBNA ETNOLOŠKA RAZISKOVANJA

Mehanizacija kmetijstva v zadnjem desetletju vedno hitreje prodira tudi na slovensko podeželje. Tako predvsem traktorji z raznimi priključki in kosilnice bistveno olajšujejo in spreminjajo način kmečkega dela, porazdelitev dela in trajanje raznih del. Še nekaj let po drugi svetovni vojni so bile kmečke družine številnejše. Predvsem veliki in tudi srednji kmetje so po potrebi najemali bolj ali manj stalne posle (hlapce, dekle in pastirje) ali občasne dninarje. Zato je bilo delo, čeprav so ga tedaj večinoma opravljali ročno, enakomerno porazdeljeno med vse člane družine. Po drugi strani pa so si pri večjih in dolgotrajnejših delih, kot so npr. košnja, žetev in mlattev, vaščani pomagali drug drugemu. V zadnjih letih, koso zlasti mlajši kmečki gospodarji mimo kmetovanja največkrat tudi zaposleni v bližnjih ali bolj oddaljenih obratih, pa morajo kmečke ženske postoriti tudi vsakdanja »moška« dela, predvsem pri živini pa tudi na polju, če ni drugega moškega pri hiši. Ob vedno večjem pomanjkanju delovne sile, ki kljub mehanizaciji dandanes tare večino kmečkih in polkmečkih gospodarstev po Sloveniji, so ponekod prekomerno vključeni v kmečko delo tudi otroci. Po drugi strani pa so največkrat še »polno zaposleni« tudi starejši ljudje, če so še količkaj sposobni za delo. Tako velikokrat sedemdeset in osemdesetletni starci enakovredno mlajšim opravljajo vsa kmečka dela, posebej če so ostali sami na kmetiji.

Predstave meščanov o kmečkem delu so največkrat romantične; to so predstave o »zdravem in umirjenem kmečkem delavniku, kjer ne tuli tovarniška sirena, kjer te ne kontrolira vratar pri prihajanju in odhajanju.« Skratka, izkrivljene in z nostalgijo pomešane predstave o kmečkem delavniku, ki je v resnici izpolnjen z neprestanim, discipliniranim in velikokrat težaškim delom vseh odraslih članov družine. Saj edino s polno, to je celodnevno zaposlitvijo vseh članov družine kmečka domačija obratuje donosno in daje kmetovalcem, posebej tam, kjer ni nihče zaposlen, osnovne in dodatne materialne vire za preživetje. Predvsem v hribovitejših in za strojno obdelovanje neprimernih predelih (npr. Koroško, Cerkljansko itn.), kjer stroje le polovično uporabljajo ali pa jih sploh še nimajo, je kmečki delav-

nik še vedno izpolnjen s težaškim celodnevним delom od ranega jutra do pozne noči.

Vsekakor ima tudi kmečko delo svoj »počitek« in svoj »vrh«. Tako sta december in januar namenjena kmečkemu zimskemu in tudi edinemu počitku, če odštejemo nedelje in praznike, ko na poljih in travnikih ni nobenega dela, »ko zemlja počiva.« Ostaja pa tudi tedaj še vrsta drugih del (npr. pripravljanje in spravlanje drv, sekanje kolja za trtne nasade, spravlanje sena iz senikov v visokogorskih predelih itn.), ki jih opravljajo kmetovalci, če jim je le naklonjeno vreme.

V marcu in aprilu sledi že zunanje delo, predvsem v vinogradih (rezatev, koljenje) pa tudi na njivah in travnikih, zatem pa poletni vrhunec kmečkih del v juniju in juliju (košnja in spravlanje krme, mlačev itn.) ter v oktobru in novembru spravlanje pridelkov, nadalje setev, trgatve, pripravljanje stelje itn.

Navedli smo le nekaj bistvenih in posplošenih potez kmečkega dela, ki lahko dajejo le približno predstav o vsakodnevnem delovnem ritmu kmetovalcev. Popolnejšo in stvarno podobo o vsakdanjem kmečkem delu in o porazdelitvi dela med posamezne člane družine, kot jih opravljajo vsak dan, pa nam lahko posredujejo delovni dnevniki in v njih opisani delovni dnevi, ki jih navajamo v nadaljnjem besedilu.

Delovni dan (1. 8. 1978) šestčlanske družine s srednje kmetije v Gradcu pri Pivki na Krasu (s tremi doraščajočimi otroki in zaposlenim očetom):¹

Mama je vstala ob pol peti uri zjutraj, ker je ata šel službeno na pot za dva dni, skuhala je zajtrk in poklicala brata, ker gre na delo. Jaz sem vstala ob pol sedmi uri zjutraj, umila sem se in se počesala. Z mamó sva šli skupaj v hlev spustit tele, pomolzt kravo in dajat prašičem pomicje od prejšnjega dne. Ta čas, ko je šla mama nabrat krompir za skuhat prašičem, sem jaz peljala gnoj iz hleva na gomilo. Potem sva z mamó dali kravam in juncu jest seno. Z mamó sva nesli mleko mlekarju, ki je prišel okrog pol osme ure. Ko je odšel mlekar, sem šla spustit kure in jih nakrmila s koruzo. Potem sva šli v hišo. Pozajtrkovali sva in vstala je sestra. S sestro sva pospravili sobo in sva se šli igrat na vas z Dolores in Mojco. Igrali smo se »lastiko«.

Stara mama so vstali ob pol deveti uri. Mama je šla v Pivko nakupovat živila. Ob 12. uri smo kosili. Kosilo je skuhala stara mama. Jedli smo kmečke žličnike. Nato smo šli čakati mamó na Gorico. Potem je šla mama v hlev spustit tele, jaz, sestra, Dejan in Mojca pa smo šli po maline v bližnji gozd. Ko smo prišli nazaj, sem šla varovat Mrkulinovega Tomaža, ker je šla teta delat v hlev. Ob četrti uri sta šla mama in brat po ohrovt za krave. Ta čas sem dala dvakrat kravam jest. Ko sta prišla nazaj smo se šli igrat skrivat se na Andrijašičevo dvorišče. Po igri sem šla v hlev, kjer je mama molzla kravo. Šla sem sekat nekaj drv. Nato smo šli večerjat, po večerji smo se umili in šli vsi skupaj spat ob pol deveti uri. (Te dni je veliko manj dela, ker smo v glavnem že pospravili seno, oziroma nam nagaja dež, da ga ne moremo ponovno nakositi za sušit).

Delovni teden (od 9. 6. do 24. 6. 1978) 16-letne deklice s srednje kmetije na Strojni nad Ravnami na Koroškem (štiričlanska družina z dvema doraščajočima dekletoma se ukvarja samo s kmetovanjem na gorski kmetiji):

Ponedeljek: Zjutraj sem pomolzla krave ter po zajtrku šla obračat in trošit kupe. Obračali smo do kosila, popoldne smo vozili seno domov. Spravljala sem seno skupaj, da smo lažje spravili na traktorske vile. Zvečer sem nakrmila svinje.

Torek: Najprej sem uredila v hlevu, nato sem gnala živino na pašo ter prinesla deteljo za svinje, nato smo spravljali seno na skedenj. Popoldne sem trosila redi trave ter proti večeru grabila seno skupaj, zvečer sem pomila posodo.

Sreda: Zjutraj sva s sestro uredili v hlevu, nato sem nabirala ščavje za svinje, popoldne sem trosila redi trave, proti večeru pa sem še sadila peso, zvečer sem pomolzla krave, po večerji sem pospravila v kuhinji.

Četrtek: Dopoldne smo obračali seno, nato sem pomagala mami pripraviti kosilo. Po kosilu sva z mamó narezali krmo za živino, potem sem se vadila v vožnji s traktorjem. Zvečer sem uredila v hlevu.

Petek: Zjutraj sem pomolzla krave, nato smo spravljali seno na skedenj, po malici smo šli obračat. Popoldne smo seno spravili v kupe, ker ga nismo utegnili spraviti domov. Proti večeru

Pri Zabrniku na Strojni pozimi, 1978

Ob spravilu sena na Strojni, 1977

Kljub mehanizaciji je treba še marsikatero kmečko delo opraviti ročno, Strojna, 1977. (Vse fotografije: dr. Marija Makarovič)

sva z očetom škropila koruzo. Zvečer sem šla na zaključek šolskega leta.

Sobota: Dopoldne sem bila na praktični vožnji v Radljah, popoldne sem pospravila prostore po hiši ter pasla živino, zvečer sem uredila hlev in odšla spat.²

Delovni dnevnik za mesec avgust 1977 s srednje kmetije na Strojni (šestčlanska družina s tremi doraščajočimi otroki):

1. **Ponedeljek.** Delno sončno. Dopoldne sta ata in Silvo »ajflala« pšenico, ki jo je ponoči podrl močan veter. Nato sta Danilo, ata, mama, Zofka, Peter in Silvo mašinali rž. Pomagal je stric Pavel z Raven. Popoldne so ata, Danilo in Pavel basali ostalo rž.

2. **Torek.** Sončno. Dopoldne so ata, Peter in Danilo ter stric Pavel vozili gnoj na njivo za repo. Zofka je trosila gnoj. Popoldne so Peter, Silvo in Zofka veli rž. Proti večeru sta Peter in Silvo zvozila pleve na njivo, kjer sta jih sežgala.

3. **Sreda.** Zelo sončno. Dopoldne sta ata in Danilo orala za belo repo. Mama je pekla kruh. Zofka ji je pomagala. Silvo in Peter sta drugič vela rž. Popoldne je mama nasejala repo. Ata in Danilo sta jo zavlačila. Nato je Danilo znosil zveto rž v kašto. Proti večeru so ata, Danilo, Peter in Silvo delali drva. Zofka je ravnala drva v drvarnici v stoge.

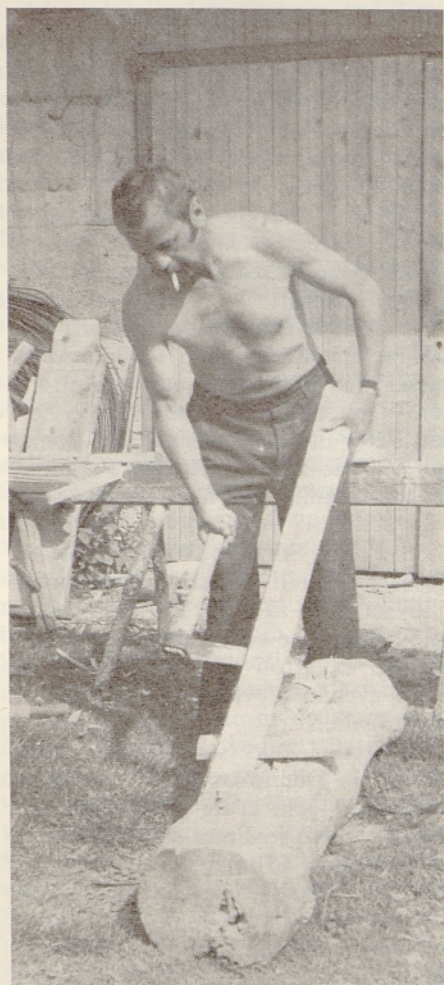
4. **Četrtek.** Zelo sončno. Dopoldne sta Danilo in Peter cepila drva. Ata je peljal drva na Ravne. Mama je ves dan plela. Po kosilu so Danilo, Zofka in Peter basali pšenico. Zofka je strigla ovco. Mama je prala, bica (babica) je ves dan plela na vrtu.

6. **Sobota.** Zelo sončno. Dopoldne so Danilo, Peter in ata veli rž. Bica je šla na romanje na Hrvaško. Zofka je peljala Silvija k zdravniku zaradi tumorja. Popoldne sta ata in Danilo delala drva.

7. **Nedelja.** Sončno. Danilo in Silvo sta popoldne popravljala moped.

8. **Ponedeljek.** Sončno. Dopoldne smo vsi skupaj mašinali pšenico. Popoldne so Peter, Danilo in ata delali drva. Bica in Zofka sta pleli na vrtu. Mama je prala.

9. **Torek.** Delno sončno. Popoldne je Zofka peljala Silvija k zdravniku v Slovenjgradec. Danilo in Peter sta v gozdu cepila drva. Popoldne smo vsi skupaj želi oves. Ata je šel na furo.

Izdelovanje skodel, 1978

Klepanje kose, Predgrad ob Kolpi

10. *Sreda*. Delno sončno. Dopoldne sta ata in Danilo žagala drva. Peter, Silvo in Dušan z Raven so cepili drva. Zofka jih je ravнала. Mama je pospravljala sobe. Bica je šivala. Popoldne so bica, mama, Zofka in Danilo želi oves. Duško, Silvo in Peter so veli pšenico.

11. *Četrtek*. Oblačno. Ata je šel na furo. Duško, Peter in Silvo so obračali otavo na Pongartu. Zofka, Danilo in bica so ves dan želi oves. Popoldne so Duško, Silvo in Peter klestili »pacne«.

12. *Petek*. Delno sončno. Mama, Zofka, Tončka, Danilo in bica so želi oves. Ata, Peter in Silvo so v gozdu delali drva.

13. *Sobota*. Oblačno. Dopoldne je ata peljal Silvija k zdravniku. Mama je na vrtu sadila »čifo«. Zofka in Tončka sta dopoldne pospravljali po hiši. Danilo in Peter sta delala drva. Popoldne so mama, Zofka, Tončka, bica in Danilo želi oves.

14. *Nedelja*. Oblačno. Peter in Silvo sta nabirala gobe. Mama je nabirala borovnice.

15. *Ponedeljek*. Delno oblačno. Velika gospojnica. Zofka, Danilo, mama in ata so bili na obisku pri Mojci na Suhem vrhu.

16. *Torek*. Delno sončno. Silvo, Peter in Danilo so nabirali gobe. Zofka je šivala prtiček. Ata in mama so bili pri sv. Roku na Selah.

17. *Sreda*. Sončno. Dopoldne sta Danilo in Silvo kosila Pongrat. Zofka je šla pomagat žet sestri Mojci. Ata je šel v Avstrijo na obisk k teti. Bica je plela na vrtu. Popoldne so Danilo, Peter in Silvo obračali otavo, proti večeru smo jo vsi skupaj pobasali.

18. *Četrtek*. Delno sončno. Dopoldne je mama pekla kruh. Zofka ji je pomagala. Ata, Danilo, Peter in Silvo so kosili na Pongratu. Dopoldne sta Peter in Zofka obračali otavo. Mama je pekla pogačo za »ohcet«. Ata, Danilo in Silvo so basali oves. Bica je plela na vrtu.

19. *Petek*. Oblačno. Ata in mama sta šla na tetin pogreb v Avstrijo. Danilo, Peter in Silvo so dopoldne kosili za bajto. Popoldne so Zofka, Peter in Silvo ter Danilo obračali otavo.

20. *Sobota*. Deževno. Opoldne sta Silvo in ata umivala sode. Peter je metal gnoj iz pujskovih hlevov. Danilo je nabiral gobe. Ata in mama sta šla na ohcet v Šentanel. Zofka je pospravljala kuhinjo in sobe.

21. *Nedelja*. Deževno. Silvo in Peter sta brala knjige.

22. *Ponedeljek*. Oblačno. Silvo, Peter in Danilo in ata so ves dan delali drva. Mama in Zofka sta pospravljali drvarnico, bica je plela na vrtu.

23. *Torek*. Delno oblačno. Dopoldne so Peter, Danilo, Silvo in ata kosili otavo pri Gredah. Zofka in ata sta dopoldne šla v Avstrijo. Popoldne so ata, Danilo, Peter in Silvo delali drva. Mama in Zofka sta trosili otavo.

24. *Sreda*. Sončno. Dopoldne sta Peter in Silvo obračala otavo na Kopšah in Pongratu. Ata je šel na furo. Mama, Zofka, Danilo in bica so ves dan želi oves. Popoldne sta Peter in Silvo obračala otavo pri Gredah.

25. *Četrtek*. Zelo sončno. Dopoldne so Peter, Silvo in ata kosili še ostali del Kopša. Zofka, Danilo, Tončka in bica so želi oves. Popoldne smo vsi skupaj obračali otavo na Kopšah in Pongratu. Proti večeru smo vsi skupaj pobasali tri voze otave.

26. *Petek*. Delno sončno. Dopoldne so Danilo, Silvo in ata kosili Strminjivi. Zofka, Tončka in Peter so parnali otavo. Popoldne smo vsi skupaj obračali otavo, proti večeru pa pobasali en voz.

27. *Sobota*. Delno sončno. Dopoldne sta Danilo in ata kosila na vrtu. Peter, Zofka in Tončka so trosili otavo. Po kosilu smo vsi skupaj obračali, proti večeru pa basali otavo. Bica je bila na Brezjah.

28. *Nedelja*. Deževno, Silvo in Peter sta pripravljala za novo šolsko leto. Urejevala sta si šolske potrebščine.

30. *Torek*. Delno sončno. Zofka je bila na Višarjah. Ata, Peter in Danilo so ves dan delali drva. Silvo je dopoldne delal pastirja, popoldne pa metal gnoj iz pujskovih hlevov. Bica je plela na vrtu, mama je prala.

31. *Sreda*. Deževno. Dopoldne so Peter, Danilo in Silvo delali drva. Ata in Adam sta kovala konja. Zofka je šla na Ravne. Bica je kopala krompir, mama je pospravljala. Proti večeru smo vsi skupaj zorali oz. izkopali nekaj krompirja.³

Opombe

¹ Zapisala Žitko Magda, Gradec 4, rojena 1965.

² Zapisala Jutršek Francka, Strojna 5, rojena 1962.

³ Zapisal Mravljak Silvo, Strojna 8, rojen 1965.

dr. Marija Makarovič

DECEMBRSKI ZOBOTREBCI

ŽIVLJENJE NA VASI

Struge so lepa vas na križišču cest, ki vodijo v Videm—Dobrepolje, Kočevje, Novo mesto in Podtabor, ob cesti proti Žvirčam—Novemu mestu in navzgor v Rebrčine. Polje je pod vasjo v Podtaboru in Rapljevemu. Ob večjem deževju pride rado do poplav. Zaradi pogoste zimske megle ter pozne pomladanske in kdaj tudi zelo zgodnje jesenske slane češnje, breskve, orehi, grozdje in ajda v dolini ne uspevajo. Ljudje si tod že od nekdaj delajo apnenice in prodajajo apno. Veliko jih je tudi po raznih službah. Vozijo se v Ljubljano in Grosuplje, nekateri pa delajo tudi v bližnjih kočevskih gozdovih. Iz vsega tega, kar smo našli, je razvidno, da je tod življenje trdo, zato je potrebno veliko volje in vztrajnosti, da so se ljudje v teh samotnih krajih obdržali.

Veliko škode jim na njivah napravi tudi divjad, ki je je na pretek, posebno srnjadi. V okolici so videli tudi volka, da o medvedu, ki tod okrog domuje, ne govorimo.

Struška dolina pa je kljub vsemu nenavadno lepa. Zdaj je postala vas povsem drugačna kakor nekdaj. Na novo je zgrajenih veliko hiš, lepih, s

prostranimi okni, tudi ceste so boljše, čeprav je gori do Prevalj še makadam. Omeniti pa moramo tudi novo trgovino in še bi lahko naštevali. Struge in sploh vsa Suha krajina, kakor se imenuje ta kraj, pa že od nekdaj slovi po dobrem senu. Včasih so iz teh krajev prihajale dolge kolone voz naloženih s senom, ki so ga običajno kupovali gorenjski vozniki za ne pretirano previsoko ceno. Škripajoča kolesa parizarjev so se počasi vzpenjala proti Žvirčam in potem po strmih klancih proti vasi Jama do Dvora potem pa po zložni cesti naprej proti Novemu mestu.

Vse to se je dogajalo običajno v visokem snegu. Takrat ko je drugod že zmanjkovalo krme. Stružani in okoliški suhokranjski kmetje so nadvse prijazni in dobrohotni ljudje. Šaljivci, da jim zlepa ne najdeš para. Precej Stružanov je bilo po svetu. Včasih so bili krošnjarji, zdaj pa so postali moderni zdomci. Pridejo takole ob praznikih s taunusi ali fordii, malo dozidajo in spet jih odnese nazaj v Nemčijo.

No, še neko zelo značilno struško in dobrepoljsko posebnost smo pri tem zapisu skoraj pozabili. Običajno se

dogaja pozimi pri topli peči. Takrat vse staro in mlado izdeluje zobotrebce. Ta prastara obrt je tolikanj značilna za ta kraj, da skoraj ne najdeš hiše, ki ne bi premogla zobotrebčarja.

Zobotrebci se delajo običajno iz leske, ki je je tod okoli na pretek. Ročna izdelava zobotrebcev je kaj zamudno delo in rabi veliko ročnih spretnosti. So pa zaradi tega dobrepoljski in struški zobotrebci iskano blago in marsikdo si prav z zobotrebci pomaga do boljšega kosa kruha. Stari mačkiizdelovalci zobotrebcev poznajo prenekatero zvijačo. Vejo, kateri les je najboljši in kako ga je potrebno pripraviti, da se enakomerno kolje, da se pri tem ne ureže v prst in da znaš robo pozneje tudi kar najbolje prodati. Ob dolgih zimskih večerih se kopičijo in množijo zobotrebci, ponekod izdelujejo tudi grablje, sirkove metle in druge stvari, da je potem, ko se gre na trg, krošnja polna in čimbolj bogata.

Tako je bilo vsaj včasih. Zdaj so se marsikje tudi zobotrebčarji modernizirali. Nabavili so si stroje. Toda strojna izdelava zobotrebcev ni niti približno tako kvalitetna kakor ročna.

Precej se ukvarjajo tudi z živinorejo. Nabirajo zdravilna zelišča, ki jih je tod v obilici, gobe, ki so še posebej znane za te kraje. Veliko pa je tudi čebelarjev.

Iz Krajevnege leksikona Slovenije smo povzeli, da se Struge omenjajo prvi že leta 1229, ko so stiški menihi v dolini izsekovali gozdove in tod naseljevali kmete. Kmalu potem so prišle v last freisinških škofov, dokler jim jih ni nasilno odvzel vojvoda Bernhard Spanheimski; leta 1251 jim jih je vrnil njegov sin Ulrik.

Tudi šola v Strugah ima staro tradicijo. In čeprav je malo otrok je tu popolna osemletka.

Med zadnjo vojno je bilo v teh krajih veliko žrtev fašističnega nasilja. Veliko ljudi iz teh krajev je bilo odpeljanih v taborišča in marsikateri se ni nikoli več vrnil.

Zima v struški dolini je še posebej romantična. Samotni gozdovi in tihe jase se spremenijo v belo snežno oddejo. Tod je sneg še v resnici bel in ne umazan od saj kakor v nekaterih drugih predelih. Tudi zobotrebcev ne bo nikoli zmanjkalo. O tem smo se prepričali na lastne oči v prenekateri hiši v struški in dobrepoljski dolini.

Ladislav Lesar

Izdelovanje zobotrebcev je v zimskih dneh dopolnilno delo v marsikateri odročni dolenjski vasi (foto: Ančka Tomšič)

Kadarkoli sem v Rodni grudi, v Slovenskem izseljenskem koledarju ali v ameriški Prosveti uzrl sestavek s podpisom Franka Česna, sem se z veseljem lotil branja. To so bili vsakokrat zanimivi, kleno in živahno napisani prispevki, ki so mi odkrivali ameriškega Slovenca in ameriško slovensko društveno življenje. Ščasoma mi je veder optimizem, ki diha iz njegovih sestavkov, postal celo tako domač, da sem si prav zaželel govoriti z njim. Človek, ki zna tako pisati, mora biti tudi odličen sogovornik, sem si rekel. Na njegovem domu v Euclidu sem se lahko prepiral, da se nisem motil. Frank Česen navkljub častitljivim letom — letos je praznoval že 88. rojstni dan! — ne deluje prav nič častitljivo. Njegova misel je prožna in prožen je tudi njegov korak. Pa saj je še ves sredi društvenega življenja in delovanja. Še vedno lahko prebiramo njegove dopise, v Prosveti že polnih 55 let.

NAJTEŽE JE BILO »ZELENCEM«

V prijazni hiši v Euclidu, v kateri živi sam, se je nemirni popotnik ustalil kot še nikoli prej. Poprej je vzdržal v enem samem kraju največ dve leti, pa ga je že pognalo naprej. Tu pa živi že polnih 17 let in kar sam ne more verjeti, da ga ne mika nikamor drugam. Nekoč je bil v njegovi sosesčini vsak drugi prebivalec Slovenec. No, to se je zelo spremenilo, vendar je v sosesčini še vedno veliko Slovencev.

Na terasi z razgledom na zeleneč vrt mi na mojo željo začne razkladati svojo povest. Začenja jo s spominom na 6. marec 1906, ko se je po enajstih dneh vožnje z ladjo pripeljal v New York. Živo mi pripoveduje, kako je kot šestnajstletni fant tedaj doživljal hrušč in trušč New Yorka, kako ga je pogazil pogled na ogromne ladje v pristanišču in na še večje vele mestne stavbe. Toda treba je bilo hiteti naprej v Cleveland, kjer je imel naslov očeta in tete. Z izvoščkom, ki je njega in še druge zelence pri priči ogoljufal, so se popeljali po clevelandski St. Clair Aveniji. V novince, ki so z odprtimi očmi zrl v obljubljeni deželo, je pihal tovarniški smrad, porazil pa jih je tudi pogled na lesene hišice in na zamazane otroke, ki so dirjali okrog njih. S tovariši je stopil v lokal, na katerem se je bleščal napis Sloven-

ska gostilna. Otročad je v njih takoj prepoznala nove priseljence, začela kričati nanje in jih kepati. Frankova teta in oče sta bila že nekaj let v Ameriki. Teta je imela na stanovanju in hrani deset boarderjev. Kurila je s premogom, stranišče je bilo zunaj, za hišo, svitili so si s plinsko svetilko. Vsenaokrog je bilo veliko tovarniških dimnikov, iz katerih se je kadilo. Hiše v Collinwoodu so bile vse črne od dima. Mladega fanta, ki se je znašel bolj v peklu kot v obljubljenem raj, je stiskalo pri srcu. Ni si mislil, da je v Ameriki še zrak tako umazan.

Delavci, s katerimi se je srečeval, so bili bolj umazani kot kmečki ljudje v starem kraju. Prišleku pa niso pustili, da bi ob pogledu na revščino scagal. Teta mu je pri priči rekla, da bo treba zavihati rokave in delati. Še nedoraščeni slovenski fant je moral stopiti v blato in kopati kanale in se lotevati vsakršnih začasnih del. Najpogosteje je tiščal v dlaneh kramp. Tolkel in tolkel je z njim, pol ure je še šlo, potem pa so na dlaneh zacveteli žulji. Sodelavci so videli, kako je z njim, a so ga potolažili samo z refrenom: Kar delaj, zato si prišel v Ameriko.

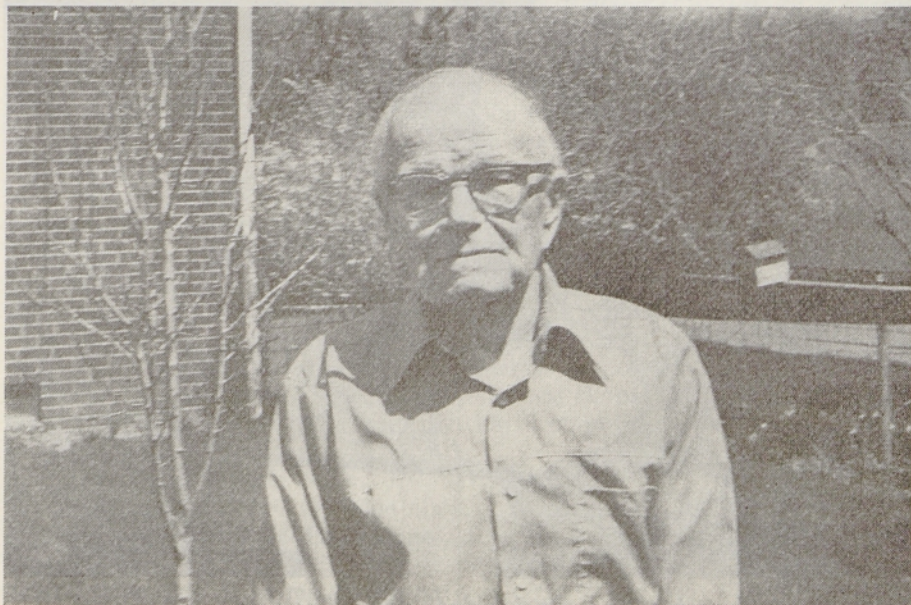
Spominja se, da mu je bilo tako hudo, da se je pred teto zjokal in jo prosil, da bi smel nazaj v stari kraj. Hudo prvih dni se je ščasoma uneslo. Dobil je nekoliko stalnejše delo pri gradnji pomola na jezeru Erie. Moral

je odvažati blato in šoto in večkrat je bil tako neroden, da mu je ves tovor padel v vodo. Tovariši so se smejali, namesto da bi mu pomagali. Končno je dobil stalno delo pri železnici. Vendar je moral oče za njegovo delovno mesto odšteti krepke denarje. Tedaj je prihajalo v Ameriko na milijone delavcev z vsega sveta in ni bilo lahko dobiti delo.

NEMIRNI DUH

Kdo bi se spominjal sleherne podrobnosti! Ko je dal železnici slovo, je 17 let delal v železnih rudnikih v Minnesoti. Gospodarske stiske, v katerih se je vila država, so nekatere njegove tovariše pognale v gozd, kjer so živeli od rib in divjačine, drugi — in med njimi je bil tudi on — so se odločili za zanimivo, toda naporno življenje potepuhov. Pohajkovali ali trempali so po vsej deželi, prevažali pa so se z zastojnimi vlaki.

Pred upokojitvijo v letu 1955 je vrsto let delal v avtomobilskih tovarnah. V Detroitu je preživel deset let v eksperimentalnem oddelku avtomobilske tovarne. Tam je bilo vsak dan kaj novega, takšno delo mu je bolj všeč kot kak dolgočasen tekoči trak, pri katerem je treba iz dneva v dan opravljati enake gibe. Nemiren duh, kakor je bil, je delo v tovarni večkrat prekinjal, da bi poskusil na svoje: ali z gostilno ali s trgovino ali s kakšnim drugačnim poslom. Ko pa se je nave-

Frank Česen na vrtu svojega euclidskega doma

Sporočilo bralcem: S četrtem clevelandskim sogovornikom Frankom Česnom končujemo serijo v Rodni grudi. Pogovori s preostalimi tremi znanimi clevelandskimi Slovenci — s Florence Unetich, z Louisom Kaferletom in z Mary Ivanuschevo so objavljeni v Slovenskem koledarju 1979.

ličal, se je vedno znova spet znašel v tovarni.

Frank Česen je doma iz Doba pri Domžalah, kjer se je rodil v revni čevljarški družini. Ko je Ljubljano in Slovenijo stresel hud potres v letu 1895, je bil star že pet let in se še dobro spomni, kako se je zemlja v hipu zganila in zabobnela, spominja se, kako so slike svetnikov popadale s sten, kako je škaf zdrknil s stola in se je voda razlila po tleh. In spominja se še, kako se je vsa velika družina — mati je imela dvanajst otrok — začasno preselila na sosedov pod. Njegova mati je prav na potresno noč rodila brata Janeza. Franku je bil namenjen čevljarški poklic, življenje vajuca pa mu je tako malo ugajalo, da je pobegnil in odšel služiti za malega hlapca. Delo, ki ga je opravljal v polno zadovoljstvo svojega gospodarja, je prekinil ladijski vozni listek za Ameriko, ki ga je poslal oče.

V stari kraj se je Frank Česen povrnil petkrat, prvič leta 1919, zadnjikrat leta 1971. Danes ocenjuje, da smo Slovenci pod Avstrijo živeli kot napol sužnji. Vsakokrat, ko je prišel na obisk stare domovine, je bilo bolje. Zdajšnje razmere so mu zde idealne. Kruha imate dovolj, meni, zabave veliko.

NAJVEČJA STRAST — GLEDALIŠČE

Zgodovina Frankovega življenja bi bila podobna tisoč drugim usedam slovenskih izseljencev na ameriških tleh, če si ne bi življenja na tujem ves čas sladil z društvenim življenjem. Oče ga je vpisal v Društvo Srca Jezusovega. Katoliško usmerjeno društvo fantu ni ravno najbolj ustrezalo, pa se je zato kmalu prepisal v pravkar ustanovljeno društvo »Lunder-Adamič« št. 20 Slovenske svobodomiselnice podporne zveze.

Sedaj je treba omeniti dolgoletno strast Franka Česna. Še kot otroka ga je v domači vasi nepremagljivo privlačilo gledališče. Navdušil se je zanj, ko je gledal ljubljanske študente, ki so prišli nastopati z »Rokovnjači«. Večkrat se mu je posrečilo zaiti v ljubljansko gledališče. Amaterskemu gledališču se je zapisal šele v Ameriki in se ga udeleževal v zlati dobi slovenskega gledališkega amaterstva na ameriških tleh. Že društvo »Lunder-Adamič« je premoglo svoj dramski odsek. Član društva je takrat napisal dramo z na-

slovom »Krvava noč v Ljubljani«, ki se je nanašala na znano ljubljansko vojaško-politično tragedijo, po katere žrtvah je društvo tudi dobilo ime. Izbira imena društva, snov drame in zagnanost njenih članov najbolj govore o progresivni usmeritvi mladega društva. V igri je nastopalo več kot 50 igralcev! Franku Česnu je bila zaupana vloga urednika Slovenskega naroda, moral je igrati gospoda, kar je bila za kmečkega in delavskega fanta gotovo težka naloga.

Vrstila se je igra za igro. Vrhunec razcveta je doseglo clevelandsko gledališko amaterstvo, ko je prispela mednje znana slovenska gledališka igralka Avgusta Danilova. Tudi Frank Česen je obiskoval njeno dramatično šolo. Trikrat na teden je gledališke zanesenjake učila dramsko teorijo, gibanje na odru, mimiko, naglašanje in pantomimo. Frank Česen je bil le eden izmed njenih 40 učencev. Tako strokovno podprti so se lahko lotevali najtežjih del, na primer Cankarjeve drame Kralj na Betajnovi. Česen je sčasoma tako napredoval, da so ga izbrali za režiserja. Igram ni bilo ne konca ne kraja.

O tej dobi svojega življenja meni danes, da je bila najlepša. Dramska društva so dala gledališkim amaterjem nekaj, česar ni moč kupiti z denarjem.

Ali je treba posebej zapisati, da je bil Frank zraven povsod, kjer se je kaj delalo. Razumljivo je sodeloval tudi pri gradnji Slovenskega narodnega doma na St. Claire Avenue, pri enem največjih podvigov slovenstva v Ameriki. Bil je tudi v njegovem direktoriju.

PESEM JE OSTALA

In kaj je ostalo od vsega nekdanjega živahnega gledališkega in pevskega življenja, ki je dosegalo svoj vrh med dvema vojnama in je živahno utripalo še dolga leta po zadnji vojni? Ostalo je še petje, meni Frank Česen, ki pa ga razumljivo goji predvsem drugi rod, v Ameriki rojeni Slovenci. Ostalo je zanimanje za slovenske ples in za igranje na harmoniko. Včasih so Slovenci v Ameriki veliko telovadili, pa je počasi tudi telovadba zamrla, le upokojenci še živahno balinajo. A v Clevelandu je po Česnovem mnenju še kar živahno, tu je mogoče doživeti še veliko slovenskega društvenega življenja, v drugih ameriških mestih, kjer živijo Slovenci, je društveno in kulturno živ-

ljenje že bolj v zatonu. V Clevelandu drugi rod še kar dobro razume in govori slovensko, drugod je znanje slovensčine opešalo že v drugem rodu. Tukajšnji slovenski pevski koncerti so tradicionalni, pogosti in vsakokrat dobro obiskani. V dvorani sledi le tretjina starejših poslušalcev, vse drugo zasede mladina.

STRIC MATIC

Poudarimo ob koncu, da se Frank Česen že dolga leta posveča pisanju. V mlajših letih je celo zagrešil kak dramski prizor, najraje humoristične narave, ki je v Ameriškem družinskem koledarju zagledal celo beli dan. V ameriških slovenskih časopisih in v domačem izseljenskem časopisju je objavil dolgo vrsto sestavkov, v katerih je reševal pred pozabo zgodovino slovenskih društev v Ameriki. Ko mu omenjam nekatere vidnejše sestavke, ki jih je podpisal s svojim imenom, pravi, da je preprosto čutil potrebo po pisanju. Zdelo se mu je škoda, da bi vednost o imenitnih dogodkih ohranil zase. Naj bo zapisano še za prihodnje rodove. V njem tli humoristična žilica. Vsako stvar rad zavije na veselo plat. Zato je pred skoraj tridesetimi leti začel pisati v Prosveti svojo humoristično rubriko z naslovom »Stric Matic«, ki se ji bralci Prosvete radi nasmejejo.

V njegovi hiši v Euclidu, v kateri sameva sam, odkar mu je pred osmimi leti umrla žena, je po knjižnih omarah razvrščenih štiristo knjig, po katerih sega vedno znova. Pri tem omeni, da so bile v Clevelandu nekdaj štiri čitalnice, ostala je ena sama v Narodnem domu, a še ta je slabo obiskana. Nekoč je šel v knjižnico vsak teden po dve novi knjigi. Branje je njega in druge Slovence v Ameriki nenehoma reševalo in dvigovalo. Branju se posveča še sedaj. Z mladostno zvedavostjo sega po vsem slovenskem časopisju, kar ga izhaja v Ameriki. Seveda pa ne tiči samo med knjigami. Udeležuje se vseh slovenskih prireditev, dobro pa se počuti tudi v tisočglavi množici euclidskega društva upokojencev. Frank Česen je skratka eden izmed tistih pionirjev, ki so s svojim optimizmom in delavnostjo prispevali, da slovenstvo ni pri priči potonilo v ameriškem kotlu, še več: eden izmed tistih je, ki so veliko prispevali v zakladnico kulture številnih narodov, ki živijo v Ameriki.

Janez Kajzer

KREPITEV SODELOVANJA

DELEGACIJA MATICE V ZDA IN KANADI

V dneh od 17. do 24. septembra je bila v Borough of S.N.P.J., v rekreacijskem središču Slovenske narodne podporne jednote, redna konvencija te velike slovenske bratske podporne organizacije, ki se je udeležilo prek 230 delegatov iz skoraj vseh ZDA. Delegati so na konvenciji prisluhnili poročilom o delu organizacije v preteklem obdobju in sprejeli vrsto resolucij o delu organizacije v prihodnje. Na povabilo glavnega odbora SNPJ sta se letošnje konvencije udeležila tudi predsednik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger in član njenega izvršnega odbora Ivan Seničar, ki sta se z glavnim odborom in številnimi člani Jednote pogovarjala o nadaljnjem sodelovanju te slovenske organizacije s staro domovino. V pozdravnih besedah delegatom konvencije je Drago Seliger med drugim dejal:

»Prepričani smo, da bo delo vaše konvencije, predvsem pa njeni sklepi, široko odmevalo tako med vašim članstvom kot tudi širše med ljudmi vaše prostrane domovine. V nekem delu bo šel ta odmev tudi prek oceanov, predvsem v tiste predele sveta, kjer so v večjem številu našli novo domovino pripadniki našega naroda in njih potomci. Ti so namreč že doslej zaradi enakega ali podobnega položaja zelo radi sprejemali dobre izkušnje številčno tako mogočne ter miselno in organizacijsko tako trdne organizacije, kot je SNPJ.

Neprecenljive so zasluge vaše organizacije pri ohranjanju in razvijanju jezika in kulture naroda, iz katerega ste izšli, in pri dostojni predstavitvi te kulture novi domovini. Anali vaše organizacije so prepolni ustvarjalnosti in poustvarjalnosti na literarnem, publicističnem, pevskem, glasbenem, dramskem in vsakršnem drugem kulturnem snovanju in delovanju. Tu je tudi neprecenljiva vloga obveščevalca in kulturnega posrednika, glasila vaše organizacije »Prosvete«, ki ji želimo še dolgoletno gostovanje v domovih vašega članstva in vseh drugih slovensko čutečih družin.

Vaša organizacija je bila v skoraj 75-letnem delovanju ves čas povezana z domovino. Tudi v času, ko je požar 2. svetovne vojne onemogočil kakršnekoli stike, ko smo v skupni antifašistični koaliciji doma vodili trd boj za obstanek slovenskega naroda, so bila

srca tu in onstran oceana bližja kot kdajkoli prej. V tem enotnem utripu ameriških Slovencev, ki se je izražal v mnogoterih organizacijah, ustanovljenih za gmotno in moralno pomoč našemu boju, zavzema vaša organizacija nadvse dostojno mesto.«

Ob koncu svojih pozdravnih besed konvenciji SNPJ je Drago Seliger opozoril na tradicionalno dobre stike med Jugoslavijo in Združenimi državami Amerike in da se sodelovanje med obema državama razvija na vseh področjih. To sodelovanje je še potrdil tudi nedavni obisk našega predsednika Tita v ZDA kakor pred tem tudi obisk uglednega jugoslovanskega politika Edvarda Kardelja.

Na slovesnem banketu ob otvoritvi konvencije je predsednik SIM organizaciji Progresivnih Slovenk Amerike izročil tudi visoko jugoslovansko odlikovanje red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem. Odlikovanje je sprejela glavna tajnica te organizacije Josie Zakrajšek.

Konvencija SNPJ je izvolila tudi novo vodstvo organizacije za naslednja štiri leta, za novega glavnega predsednika pa je bil izvoljen Peter Elish, dosedanjí predsednik gospodarskega odseka in dolgoletni društveni delavec, zlasti v Pennsylvaniji. Glasilo Jednote »Prosveta« po sklepu konvencije izhaja enkrat tedensko, obseg slovenskih strani pa se oblikuje glede na aktualno gradivo.

Po obisku ZDA sta Drago Seliger in Ivan Seničar obiskala še Kanado, kjer sta se pogovarjala o nadaljnjem sodelovanju s predstavniki vseh slovenskih društev v južnem Ontariu — s Kanadsko-slovensko skupino za kulturne izmenjave, slovenskim kulturnim društvom Simon Gregorčič, prekmurskim društvom Večerni zvon, slovenskim športnim klubom, slovenskim društvom Sava iz Kitchenerja, VPZ Bled-Planica iz Hamiltona, Lipa Park iz St. Catharinesa in drugimi. Obiskala sta tudi nekatere zanimivosti na tem območju in se podrobneje seznanila z življenjem naših rojakov v tem delu Kanade.

»PISMO« JANEZA

SLAVNE SLIKE

V tej rubriki smo pred časom že predstavili Jurija Šubica, Janezovega pet let mlajšega brata. Janez je bil najstarejši sin Štefana Šubica (rojen leta 1850), znanega cerkvenega podobarja. Oba sinova sta prvo slikarsko izobrazbo dobila v domači delavnici v Hotovlji zraven Poljan v Poljanski dolini.

Janez Šubic se je zatem učil slikarstva pri najboljšem slovenskem cerkvenem slikarju Janezu Wolfu. Pri tem za tedanje čase zelo modernem slikarju si je nabral veliko sistematičnega znanja o umetnosti. Zanimivo je, da je v tej zgodnji dobi nameraval oditi celo v Ameriko, kjer naj bi slikal oltarne podobe. Ostalo pa je le pri slikanju dveh oltarnih podob, ki sta bili leta 1870 odposlani v Ameriko.

Janez je pozneje študiral na akademiji v Benetkah, dalj časa pa se je mudil tudi v Rimu, na Dunaju in v Pragi. Njegovi študiji so veljali predvsem cerkvenemu slikarstvu in tudi sam se je uveljavil predvsem z oltarnimi podobami in cerkvenimi freskami. Bil je široko razgledan in ga je zanimal tudi posvetni svet. Zlasti na Češkem je veliko risal češke kmete in kmetice v nošah ter žanrske prizore z ulic. Za novo muzejsko stavbo v Ljubljani je naslikal stropno alegorijo, pomembni pa so tudi portreti njegovih domačih.

Vse življenje ga je spremljala revščina. Mladostni optimizem se mu je kmalu prevesil v življenjsko skepso. Pod konec življenja je v trenutkih hudega pesimizma zapisal naslednje stihe:

*O kak si lepo jesensko nebo
kako tužna je duša moja
vse je veselo jasno svetlo
le v srcu razsaja vihar mi dušnega
boja
zopern mi je svet sit sem življenja
Nesreča mi je do verha priklopela
Izginil je up z njim želje vroče
Živeti več tako mi ni mogoče
Srce razjeda obupa mi strup
Zatorej zame ni več zadovolnosti
sreče
Vlegel v travo se bom nepokošeno
Vlegel se med vele, suhe cvetlice
med travo rujavo posušeno
Bodite mi v smrti tovarišice.*

Te stihe je napisal malo pred svojo zgodnjo smrtjo. Umrl je star komaj devetintrideset let.

J. P.

ŠUBICA

»Pismo«, katerega barvno reprodukcijo prinašamo, je v Janezovem opusu precej osamljeno delo. Portretiranec je njegov bratranec Ivan. V tesnobnih in zresnjenih barvah mu je uspelo naslikati moderno portretno študijo, v kateri je med drugim reševal tudi vprašanja svetlobe. Sam motiv — pisanje pisma (domačim) — je bil v tedanjem življenju naših mladih ljudi, ki so študirali v tujini, dokaj običajen. Pisanje pisma ni bilo zgolj rutinsko opravilo, ampak je pomenilo duševno koncentracijo, ustvarjalno delo, neposreden stik z domačim svetom, z ljubljenimi ljudmi. Vse to je slikar poskusil izraziti tudi na svoji sliki.

R. Z.

Janez Šubic: *Pismo* (olje). Lastnik: Narodna galerija, Ljubljana

MLINI SO ZDAJ POČITNIŠ

REPORTAŽA NA VAŠO ŽELJO

Precej jih je, ki so zapustili svoj Graben, Golo brdo ali Babni dol, kot se imenuje ta vas. Menda so jih preplašile tovarne za laneno olje, ki so začele za Zabredovo v Kranju rasti kot gobe po dežju ter začele ogrožati mlinarje v Žlebeh, pri Sv. Katarini in tudi v Grabnu. Nič ni pomagalo, da je cvetela oljarska obrt ob Mavelščici polnih dvesto let. V Trstu, pri Hrovatu v Ljubljani in pri Medicu v Medvodah so stiskali iz lanu za pet odstotkov olja več kot Grabnarji z ročnim prešanjem. Zaslužek, ki je do takrat tekkel, je začel Grabnarjem kapljati, nakar so druga za drugo utihnile stope in je strah pred prihodnostjo napolnil srca.

»Čas je res vse odpravil, tudi mline,« se spominja Franc Trampuž z Golega brda št. 6. »Noč in dan smo prašali, kadar se je mudilo za blago. Lan smo kupovali v Ljubljani od dolenjskih lanenih trgovcev, tovarnarji pa v Indiji, Braziliji.« Mož je umolknil. Njegova roka je zamahnila, kot bi hotela prepoditi spomine na čas, ko je

še mlel, ko je imel še vse otroke doma.

»Ja, pa sta vseeno odšla. V Kana-do. Hči in sin. Lani sva odšla za njima; prosila sva sina, naj se vrne, naj prevzame kmetijo, ker naju z ženo pri teh letih zemlja teži. Kaj je povedal? Da se še osem let ne bo vrnil, ker čaka pokojnino.« Trampuž se še dobro spominja, kaj mu je rekel sin, preden je odšel — da bi rad videl svet in da bi imel z Grabna predaleč na delo. Svet je videl, zdaj se pa vozi na delo tako daleč, kot bi se iz Grabna do Zagreba!

Tisti, ki so ostali doma, žive danes v enem izmed najlepših predelov v Sloveniji, tik pod Katarino, pod zaščitenim naravnim parkom. Prav k njim dere ob nedeljah vse, kar se je preobjedlo cest, betona in mestnega smradu. Vse te sobotne in nedeljske množice se pripeljelo z avtomobili pred Slavkov dom, od tam pa jo peš mahnejo na Katarino in se vračajo na kosilo.

»Ne morem se pritoževati,« meni sedanja oskrbnica Slavkovega doma Danica Pugelj. »Gostov nikoli ni premalo.« Menda jih tja gor zvaablja kuhinja, v kateri gospodari Gerbičeva Manda, prava umetnica. Vsak dan romajo na mize sveže krače, obložene s kislim zeljem in žganci, piščanci, zrezki, čez vse pa gre specialiteta Slavkovega doma — ocvrta bikova jajca. Od kar tu gori ni več prenočišč in stare zgradbe, ki jo je načela goba in so jo že pred osmimi leti podrli, je Slavkov dom še prijaznejši. Zadnje čase je postal zelo zanimiv tudi za športnike z zmaji, za »zmajarje«. Ti se z zmajem podijo nekaj korakov po tleh, ko »zajahajo« veter, se odženejo in zaplavajo nad dolinico. Slavkov dom je pripraven le za začetnike, ki se tu učijo spuščati, potem pa padajo, kamor nanes, ter se nazadnje v veliko jezo Grabnarjev valjajo po Grabnu.

Zadnja kmetija na Golem brdu je še vedno Babnikova. Tudi tu je bilo prej več ust pri hiši. Danes sta dva otroka v Švici, starejši sin je pa ostal

Zadnji ostanek mlina za olje v Grabnu
(foto: Janez Zrnc)

Babnikova gospodinja dela umetne matičnjake, da bodo pridobili več matičnega mlečka (foto: Janez Zrnc)

KE HIŠE

v veliko veselje staršev doma. Po očetu bo prevzel čebele. Zakaj oče Alojz Bukovšek se od svojega 14. leta še ni ločil od njih. Čez sto panjev ima in je delni kooperant z Medexom. Njegova žena Slavka mu pomaga in se čudi: »Kako se čebelarstvo razvija! Če ne bi na lastne oči videla, ne bi verjela! Še pred petnajstimi leti, se mi zdi, nismo vedeli za čebelji mleček. Francoski čebelarji so prvi ocenili njegovo vrednost. Nikoli ne bom pozabila, kako so se jim naši smejali, če po novem čebelice molzejo. Poglejte danes: dva dni že izdelujem umetne matičnjake samo zato, da bomo iz njih z žličico postrgali mleček, ki ga bodo nanosile čebele. Pa propolis! Vedno smo tudi tega metalistram, sedaj pa to rjavo čebeljo smolo topimo v alkoholu. Odlična je proti anginam in vnetjem grla!«

Slavka se kar ne more zaustaviti. Med novostmi omeni tudi apikompleks, v med zmešan mleček, pomešan s cvetnim prahom in propolisom. Vse to prodaja njen mož na šišenskem trgu vsak petek. »Pravijo, da je od čebel vse zdravilno. Tudi pik, vendar strupa pri nas še ne nabiramo. Zunaj ga pa že,« še napove, kaj jo čaka.

Malo naprej od Babnikovih zavija pot v hrib, proti Katarini, na področje vikendov. Danes ne sme nihče več zidati vikenda v predelu, kjer se je celo voda podredila ljudem, ki ob njej živijo. Po Babnikovi zemlji teče namreč Babišnica, po Mavlovi, kjer je Trampuž doma, pa Mavelščica. Kdo bi pomislil, da hoče tudi ponikalnica pozabiti čase, ki so bili. Vsako leto je manj vodnata in bi ne mogla več gnati vseh mlinov, kot jih je. Pravijo, da ji je škodil potres, še bolj pa poplava leta 1927.

Sicer so pa domačini večino mlinov že predelali v stanovanja, nekateri so jih pa prodali, kot Trampuž pred petnajstimi leti. Danes mu je malo žal, ker bi se mogoče njegovi raje vrnili, če bi jih čakal preurejen mlin. »Kdo bi si mislil, da bo tisti profesor iz Ljubljane, ki sem mu prodal mlin, napravil iz njega tako prekrasen vikend,« pohvali Trampuž vikendaša, ki v vasi ni edini.

»Bosi si ne upamo po travi,« so mračni kmetje. Do grla so že siti zavrženih steklenic, črepinj in izletniških smeti, ki kazijo obdelana polja in travnike.

Kljub drugačnemu življenju je še danes vse lepo obdelano. Od zemlje se ne da posloviti čez noč. Tiste, ki so se poslovili od nje, pa starši zagovarjajo: »Naša mladina, kolikor je je ostalo doma, tu le prenočuje in je, toda zasluži dobro!« Večinoma so mladi zaposleni v tovarnah: v medvoškem Colorju, v šentviškem Skipu ter v Ljubljani.

V ranih jutrih, ko megla še ne zapusti Grabna in njegovih bivših mlinov, brni kolonica avtomobilov v bližnje tovarne in urade. Danes je res vse drugače. Ni neumno seči po zaslužku, ki mu toča, pozeba in druge ujme ne morejo do živega.

Vedno manj jih je, ki še ne mislijo tako. Ti se še trmasto oklepajo nekaj glav živine, kopljejo po poljih ter opazujejo, kako zaposleni zidajo nove hiše, in če kaj časa ostane, pomagajo staršem kmetovati. V starem Grabnu je zmagal novi rod. Vedno redkeje pogreva trpko zgodovino svojih dedov, sorodnikov in prijateljev, ki so odšli. Mlade mame še znajo naštevati otro-

kom: kako so se vrteli in ropotali Joškov mlin, pa Smodinov, Janezov, Jožetov, Jurjev; Bercetov mlin še stoji! Premožetov je bil najstarejši, utihnila sta tudi mlina Gornjega in Spodnjega Babnika, v Mavlovem stanuje profesor iz Ljubljane, Dobnikarjev je lahko mlet, če je bilo dosti vode, najlepšo moko je pa namlet Šuštar, ker je žito prej opral in na soncu posušil.

Danes vozijo žito mlet v Prbačevo, Kovačev Polde iz Sničice je pa zadnji, ki še uporablja vodni pogon — za kovaško delavnico.

Včasih so bili ljudje tod revnejši, toda zadovoljnejši. Samo zato, ker so imeli otroke doma. Za isto mesto, od koder je domače vse prerado vleklo v svet, se danes potegujejo drugi. Kdo se ne bi, za takšen konec sveta, kjer je plodna zemlja okoli hiše, narava pa taka, da vanjo nenehno silijo Ljubljančani, če bi se dalo le še kje kupiti katero izmed kmetij in jo predelati v vikend.

Nevenka Škrlič

Jesenska panorama Katarine
(foto: Egon Kaše)

RIBNIŠKI SEMENJ

MALO STAREGA,
MALO NOVEGA

Prvo nedeljo v septembru je Ribnica spet oživila v obrti, ki je v minulih desetletjih in stoletjih ponesla njen glas in slavo širom po svetu. Ribniški turistični delavci so pod pokroviteljstvom Gospodarske zbornice Slovenije organizirali že tretji sejem suhe robe in lončarstva, za katerega lahko zdaj že z gotovostjo trdimo, da bo postal ribniška tradicija. Letošnjega

sejma se je udeležilo okrog sto izdelovalcev lesenih predmetov in lončevine, njih izdelke pa si je ogledalo prek petnajst tisoč obiskovalcev od vsepovsod.

Glavni namen sejma ni komercialnega značaja, čeprav se tudi vsevprek prodaja in kupuje, temveč prevladuje želja prikazati izdelovanje in izdelke ter pri mladih in pri starejših, ki so to dejavnost že opustili, spet vzbuditi zanimanje za to delo.

Letošnji sejem je pokazal, da se ta namen že uresničuje, saj je bilo med razstavljalci in tistimi, ki so na sejmu prikazovali izdelovanje suhorobarskih izdelkov, kar precej mladih obrazov. Mladi so, nekaterim je to kruh, nekaterim pa le konjiček, spet začeli z obrtjo, ki je bila njih dedom pa tudi še očetom, glavni dohodek za preživljanje. Včasih je namreč v Ribnici in njeni okolici živelo samo od suhe robe več sto družin, vseh izdelkov, ki so jih izdelovali, pa je bilo prek štiristo.

Ob stojnicah se je trlo kupcev in firbcev, ki jih je sem ter tja potresel smeh, saj so Ribničani znani po šegavi besedi pa tudi dlake na jeziku nimajo. Izdelovalci so na koncu ostali pri skoraj praznih stojnicah, saj je vsak obiskovalec kupil kaj za spomin; lahko bi prodali precej več, če bi imeli s seboj.

Pa še nekaj smo ugotovili v praznični Ribnici. Suhorobarski izdelki, ki jih je pred časom izpodrinila plastika, se spet prebijajo nazaj v gospodinjstva in gospodarstva. Pravijo ljudje, da je v lesu mnogo več topline kot pa v industrijski plastiki in da v uporabnosti marsikje ni večje razlike. Izdelovanje suhe robe pa je v minulih letih pri marsikakem artiklu prešlo z ročnega na industrijski način, kar je vsekakor pocenilo proizvodnjo. Za industrijski način suhorobarstva pa se je zataknilo pri najmanjšem izdelku, zobotrebču. Kljub temu, da so marsikje poskusili in še poskušajo izdelovati »strojne« zobotrebece, pa jih je tržišče počasi začelo zavračati, saj se pri uporadi vse preradi lomijo.

Če ob koncu pogledamo rast sejma v minulih treh letih, lahko z gotovostjo trdimo, da ni le navaden sejem, da postaja pravi festival suhe robe in lončarstva, ki v slovenski etnografiji zavzemata kar visoko, če že ne prav prvo mesto.

Janez Zrnec

Ribniški semenj je tudi letos popolnoma uspel, obiskovalci pa so pokupili skoraj vse razstavljeno blago. Naši posnetki prikazujejo, da je bilo moč kupiti vse od cekarjev pa do okrašenih vinskih sodov (foto: Janez Zrnec)

MED ROJAKI PO EVROPI

USPEŠNI POGOVORI

SLOVENSKI GOSPODARSTVENIKI MED ROJAKI

V okviru obiska slovenske gospodarske delegacije pod vodstvom podpredsednika izvršnega sveta Zvoneta Dragana, ki se je mudila v Švici od 10. do 15. septembra, je bilo tudi izredno zanimivo srečanje s člani slovenskih in

Vesele zmagovalke (s srečanja slovenskih društev v Frankfurtu). (foto: Tone Stojko)

jugoslovanskih društev na züriškem področju. Po pogovorih s številnimi švicarskimi gospodarskimi organizacijami, ki so potekali v znamenju pripravljenosti, da se poveča trgovinska izmenjava med Jugoslavijo in Švico ter gospodarsko sodelovanje, so se člani delegacije v petek, 15. septembra, zvečer sestali v veliki dvorani restavracije Kasino v Winterthuru z našimi državljani.

Sestanek sta organizirali društvi SPD Triglav iz Züricha in SD Planika iz Winterthura, prisostvovali pa so mu tudi člani in odborniki obeh društev ter predstavnik Jugoslovanskega smučarskega pokala v inozemstvu Jože Jelovčan, predsednik Jugoslovanskega kluba Zürich dr. Slobodan Janačković ter predstavniki jugoslovanskega konzulata ter nekaterih gospodarskih organizacij.

Potem ko sta predsednika obeh društev Roman Kranjc in Marko Urbas pozdravila delegacijo in je Zvone Dragan seznanil navzoče z namenom obiska v Švici ter z rezultati pogovorov, se je razvila živahna razprava, v kateri so naši ljudje članom delegacije zastavljali najrazličnejša vprašanja, od možnosti zaposlovanja v Jugoslaviji do carinskih olajšav, kreditov, socialne konvencije in drugega. Razgovor med rojaki in člani delegacije je bil izredno sproščen

in je dal prav gotovo odgovor na številna pereča vprašanja.

Slovenska gospodarska delegacija je slovenskima društvoma prinesla nekaj daril iz domovine, od SPD Triglav in SD Planika pa je prejela dva albuma s fotografijami iz življenja društev od ustanovitve do danes.

Breda Stepič-Cechich

PRVI SADOVI NESEBIČNA POMOČ ZAMEJCEM

V naši reviji smo še nekajkrat na kratko poročali o delu svojevrstnega društva med našimi rojaki v Švici, katerega osnovna naloga je zbiranje denarne pomoči za šolanje zamejskih Slovencev na Koroškem, Tržaškem, v Beneški Sloveniji, Goriškem in drugod. Švicarskim rojakom so se pridružili tudi rojaki iz nekaterih drugih držav in tako so se združili v enotno podporno organizacijo z imenom »Pro cultura slovenica«.

Iz gradiva tega podpornega društva povzemamo, da je društvo doseglo že lepe uspehe pri svojem delovanju, saj so v preteklem šolskem letu podelili v sodelovanju z združenjem staršev pri celovski slovenski gimnaziji sedem štipendij, letos pa jih bodo predvidoma že deset, od katerih bi jih bilo vsaj osem namenjenih dijakom celovške gimnazije.

V letu 1977 je bila med našimi rojaki, ki živijo v Švici, na nekajtedenskih poletnih počitnicah tudi prva skupina mladih rojakov s Koroške in Beneške Slovenije. Z vsemi podpiranci sklene društvo »Pro cultura slovenica« enoletne pogodbe, po katerih morajo učenci poslati upravnemu odboru društva polletna oziroma letna spričevala. Upravni odbor je ugotovil, da so bili doslej vsi štipendiranci nadpovprečno dobri učenci in da so tako podeljene štipendije resnično prišle v prave roke.

Drugo pomembno delo društva-sklada »Pro cultura slovenica« je tudi obveščanje tuje javnosti o resničnem položaju Slovencev na avstrijskem Koroškem. Člani upravnega društva so napisali vrsto člankov, ki so bili objavljeni v več švicarskih in nemških listih.

ZAČETEK JESENSKE SEZONE DRUŠTVENI PIKNIK V TÖSSU

Tako kot se spomladi narava prebuja v novo življenje, se po poletnih mesecih dopustov in počitka zdramijo društva; življenje »od jutra do mraka«, »od ponedeljka do petka« se spet ponavlja, brezskrbne, tople ure v domovini so za nami.

Poštni nabiralnik je spet poln, vedno več je sporočil o tem in onem izletu, o prireditvah, o datumih, ko se ponovno srečamo. In eno od teh starih srečanj je tudi skupni piknik društev SPD Triglav Zürich in SD Planike iz Winterthura, ki je bil v nedeljo, 17. septembra, na travniku v Tössu pri Winterthuru.

Tudi letos je sonce poslalo ves ostanek svoje poletne toplote v Töss, obe društvi pa odbornike, ki so pripravili šotor, raženj, pripeljali pijačo in poskrbeli za domačo glasbo. Tudi Radenska je prišla s svojim avtom in zalogo,

Ženski trio, ki se je predstavil na eni izmed letošnjih prireditev v Zürichu

Kuhar kegljaške sekcije »Soča« je zaspal po napornem delu

vročje je bilo in mnogo smo pili. Prireditve se je začela šele ob desetih, pa je bilo že uro pred tem na livadi nad vse živahno. Člani kegljaške sekcije »SOČA« so dežurali pri dveh prašičkih na ražnju, ju zalivali in ga zalivali, tako da smeha in smešnic ni manjkalo. V sosesčini je bil piknik nogometnega kluba iz Winterthura, a njihovi člani so postali lačni pa so prišli na slovenski piknik, ker pri njih jedača še ni bila nared. Tudi Švicarjev je bilo nekaj, dajali so ga prav pridno na zob in govorili, kako izvrstni so ražnjiči. Oni so jih seveda morali plačati, člani društva pa so dobili eno porcijo jedače in pijače zastonj. Kdor pa je član obeh društev, se je tega dne dvakrat najedel in napil zastonj.

Pripravljen je bil tudi mikrofoni, tako da sta ob otvoritvi oba predsednika, Roman Kranjc in Marko Urbas zaželela vsem prijeten dan in objavila športno tekmovanje za popoldne.

In ko je bilo vzdušje na višku, so se zagnali naši najmlajši po livadi in tekmovali za prvo mesto, tekli v vrečah, skakali, najbolj hudo, pravijo, da je bilo, ko so se merili, kdo bo najhitreje na cilju z žlico v ustih in žogico na njej.

Od ure do ure je bilo živahneje, do mraka so se fantje potili ob ražnju in kdo ve, če kdo od njih po dolgournem delu ni zaspal za mizo od utrujenosti — kot kuhar na pikniku kegljaške sekcije »Soča«, na katerem so se ljudje imenitno zabavali.

Breda Stepič-Cechich

NOVICE IZ CHARLEROIJA

IGRE BREZ MEJA

Slovensko društvo »JADRAN« iz Charleroija je 24. junija 1978 organiziralo za svoje člane v dvorani v Marchienne-Docherie ogled slovenskega igranega filma »Lju-

bezen na odoru«. Čudovite barvne posnetke slovenskih pokrajin so gledalci z zanimanjem spremljali.

— 13. junija smo skupinsko odšli spodbujati našo slovensko ekipo iz Novega mesta v Rochefort, kjer je sodelovala v priljubljeni igri »Igre brez meja«. S transparenti in zastavami jih je spodbujalo okrog 200 Jugoslovancev iz vseh krajev Belgije.

— 24. junija 1978 je jugoslovansko društvo iz Charleroija organiziralo brezplačni izlet za vse učence dopolnilnih šol na tem področju. Ogledali smo si živalski vrt v Antwerpnu in pristanišče. Na poti domov smo se ustavili še v Bruslju in si ogledali Atomium in mesto.

Lucija Užmah

KOLEDAR PRIREDITEV

SKUPNO DELO V RAVENSBURGU

V Ravensburgu v ZR Nemčiji, kjer je bilo spomladi letos ustanovljeno novo slovensko kulturno in športno društvo Planinka, so imeli v nedeljo, 3. septembra, sestanek predstavniki obeh tam delujočih društev, to je slovenskega društva Planinka in jugoslovanskega društva NK Polet, ter slovenske in srbohrvaške dopolnilne šole. Osnovni namen sestanka je bil, da bi se dogovorili o skupnem delu v prihodnjem obdobju, o usklajevanju posameznih društvenih akcij ter o kar najbolj plodnem sodelovanju na vseh področjih.

Po štirih urah temeljitih razprav so društva sprejela načrt dela in program prireditev v času od začetka oktobra letos pa vse do prihodnjega poletja. Program skupnih prireditev, pri katerih organizaciji bosta sodelovali obe društvi in vsi oddelki slovenskega oziroma srbsko-hrvatskega dopolnilnega pouka, se je začel že 7. oktobra, ko so pripravili proslavo dneva pionirjev; 2. decembra bodo pripravili proslavo dneva republike, sestavni del sporeda na tej prireditvi pa bo tudi svečan sprejem v zvezo pionirjev Jugoslavije. Predvidoma bodo v sporedu sodelovali tudi pionirji iz ljubljanske občine Moste-Polje, ki bo z njimi slovenska dopolnilna šola iz Ravensburga navezala prijateljske stike. 16. decembra bodo v Ravensburgu proslavili dan JLA, obenem pa bodo pripravili tudi novoletno praznovanje za šolarje dopolnilnih šol z obiskom dedka Mraza.

Od sporeda prireditev v prihodnjem letu naj omenimo skupno proslavo dneva žena, dneva mladosti in dneva borca.

Slovensko kulturno in športno društvo Planinka bo imelo poleg skupnih prireditev tudi redna mesečna družabna srečanja, ki se jih člani radi udeležujejo zlasti zaradi slovenske domače zabavne glasbe, zato bodo skrbeli za to, da bi bili vsi obiskovalci prireditev kar najbolj zadovoljni. Za glasbo na njihovih prireditvah običajno skrbi društveni trio »Dolenjci« s pevko Marjanco in humoristom.

Društvo »Planinka« veliko pričakuje predvsem od bližnje navezave prijateljskih stikov z občino Ljubljana Moste-Polje. Za začetek naj bi se učenci slovenske dopolnilne šole v Ravensburgu povezali z eno izmed osnovnih šol v tej občini, potem pa bi se radi dogovorili za izmenjalne obiske. V zimskih počitnicah v februarju naj bi prišla v Ravensburg skupina otrok iz te moščanske šole, za kar

imajo že izdelan program. Slovenski šolarji naj bi si med drugim poleg Ravensburga, kjer bi stanovali pri slovenskih družinah, ki imajo otroke v slovenski dopolnilni šoli, ogledali še delo drugih jugoslovanskih dopolnilnih šol v tem kraju in okolici ter se odpravili na izlet v Friedrichshafen in na Bodensko jezero, obiskali otok Meinau, ob odhodu pa bi si mimogrede ogledali še Ulm.

Obe društvi v Ravensburgu ter vsi oddelki dopolnilnega pouka so s tem dogovorom o sodelovanju stopili na novo pot, ki bo prav gotovo pripeljala do bolj organiziranega delovanja na vseh področjih, s tem pa bodo pritegnili v svoje vrste kar največje število naših rojakov, ki žive na tem področju Zvezne republike Nemčije. J. P.

SLOVENSKA DOPOLNILNA ŠOLA BRUXELLES IN ROSELIES

»SLOVENIJA, ODKOD LEPOTE TVOJE«

Prvo srečanje v Bruslju so pripravili učenci slovenskega dopolnilnega pouka iz Bruslja in Roselies v soboto, 17. junija 1978, v veliki prireditveni dvorani »AURORE« v Anderlechtu.

Ko smo pred enim letom začeli zbirati prijave za slovenski oddelk v Bruslju, je marsikdo zmigoval z rameni, češ da v Bruslju sploh ni Slovencev in je pač celotno delovanje med slovenskimi rojaki bilo vedno usmerjeno na področje Limburga in Charleroija, ker tam delujejo že dalj časa slovenska društva. Maloštevilni Slovenci iz Bruslja so redno obiskovali prireditve vseh slovenskih društev v Belgiji.

Septembra lani smo začeli s poukom in že ob prazniku republike smo sodelovali v sporedu skupne proslave. Nekaj učencev je bilo sprejetih v pionirsko organizacijo.

Čeprav po številu majhni, po volji in sposobnostih pa veliki, so učenci sami odločili: »Za zaključek šolskega leta povabimo vse prijatelje in ljubitelje slovenske pesmi in besede v Bruxelles in pripravimo srečanje pod geslom — SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE TVOJE.«

Pridno so pripravljali program, napise, vabila — seveda ob pomoči svojih staršev in prijateljev. Živijo, učijo se in delajo v Belgiji, najgloblje v srcu pa nosijo čut svoje nacionalne pripadnosti, ki pa jo na zunaj najlaže izrazijo v obleki. Za to priliko so jim naše rojakinje Rozka Bizjak, Ivanka Delfar in Klara Zupanc sešile gorenjske narodne noše. Veliko razumevanja in dobre volje pa sta pokazala tudi naša rojaka, oče in sin, Jože in Jožek Bizjak — vodja in član slovenskega instrumentalnega ansambla »Veseli bratci«, ki sta poskrbela za celotno ozvočenje te velike dvorane, ki lahko sprejme nad 600 gostov, mi pa smo celoten prostor priredili za približno 200 do 300 ljudi, kolikor smo jih tudi pričakovali. Med našimi dragimi gosti je bila tudi več članov jugoslovanske ambasade v Bruslju, predstavnikov naših gospodarskih predstavništev v Belgiji, članov jugoslovanskih klubov iz Bruslja, Charleroija in Antwerpna in drugih naših prijateljev.

Kulturni program je uspel, kar je bilo za nas najvažnejše. Naša najmlajša pevka Irena Fele je svojo pesem »Sem deklica mlada, vesela« moralo celo dvakrat zapeti.

Slovesen sprejem v pionirsko organizacijo v Bruslju — v sredini učenka Lea Omahen

Učenci slovenskega dopolnilnega pouka iz Bruslja in Roselies med nastopom na prireditvi v Bruslju

Skupina Slovencev iz Bruslja: Eva Fele in njeni trije otroci Irena, Peter in Jana, učenci slovenskega dopolnilnega pouka iz Bruslja, ob priliki tekmovanja mladih harmonikarjev v Belgiji. Peter drži diplomo in pokal, ki ju je prejel za svoj nastop. Na levi učiteljica Lucija Užmah, zadaj v sredini in skrajno desno Ivanka in Franc Delfar iz Bruslja

Čeravno za to priliko nismo povabili nobenega vokalno-instrumentalnega ansambla, smo z bogato diskoteko ustregli vsem, ki se radi zavrtijo ob zvokih narodno-zabavne in moderne glasbe, saj je veselo razpoloženje trajalo do konca, vsi sodelujoči pa smo se zadovoljni in prijetno utrujeni v jutranjih urah vrnili domov.

Lucija Užmah, Belgija

JUGOSLOVANSKO DRUŠTVO SV. BARBARA EISDEN ZANIMIVI IZLETI

Odbor društva je 4. marca 1978 sprejel delovni program za tekoče leto vključno do praznovanja 50-letnice obstoja društva spomladi leta 1979. »Slovenski glas« — dvomesečno glasilo Jugoslovanskega društva Sv. Barbara v Eisdnu, ki ga ureja odgovorni urednik Jean Smrke, Kruindersweg 86, 3630 Maasmechelen, Belgija, prinaša vse zanimivosti in novice društva in v nadaljevanjih zgodovino pod naslovom: »Eisden, rudnik, Slovenci in njihova društva«. Vsi člani društva prejemajo to zanimivo glasilo brezplačno. Odbor si prizadeva, da bi s številnimi akcijami ustregel čim večjemu številu svojih članov in tudi prijateljem. Zato je njihovo delovanje raznoliko.

27. maja 1978 so v dvorani JAGERSBOURG priredili tradicionalno praznovanje materinskega dneva v Belgiji. Kulturni spored so pripravili učenci slovenskega dopolnilnega pouka, ki so praznovali tudi svoj »dan mladosti«, in mladinska pevška skupina pod vodstvom Fride Čater. Obsežen program recitacij in pesmi, ki sta jih spremljala harmonikar Peter Fele iz Bruslja in Frida Čater iz Eisdna, so navdušeno sprejeli vsi gledalci v dvorani. Program je povezovala Irena Belina, študentka iz Ljubljane. Tudi na tej prireditvi je za zabavo in ples igral priljubljeni ansambel »SOIKE«. Dvorana je bila polna, razpoloženje vseh prisotnih pa čudovito.

10. junija so organizirali celodnevni izlet po Nemčiji v Frankfurt in prisostvovanje na srečanju slovenskih društev zahodne Evrope. V udobnem avtobusu smo se na vse-zgodaj odpeljali po vinorodnih predelih Nemčije. Med potjo do Frankfurta smo se dvakrat ustavili, da smo si lahko ogledali zanimivosti krajev in obedovali. Okrog 15. ure smo prispeli v Frankfurt in prisluhnili bogatemu kulturnemu sporedu društev iz zahodne Evrope.

25. junija je društvo organiziralo brezplačen zaključni izlet za vse učence in učiteljico slovenskega dopolnilnega pouka iz Eisdna, v Nemčijo, v »Fantasienland«. Spet je bil poln avtobus udeležencev. Seveda smo se v tem pravljicnem mestu igre in zabave hitro razgubili. Vratolomne vožnje, vrtljaki, čolni, pravljice hitro pritegnejo staro in mlado, tako da naenkrat postanemo vsi le otroci narave.

Društvu Sv. Barbara se v imenu vseh učencev za ta lep izlet najlepše zahvaljujem.

Lucija Užmah

SOCIALNO DELO KOT KONJIČEK IVAN KRAMBERGAR IZ DUISBURGA

»V ZR Nemčiji sploh ni take blaginje, kot si jo marsikdo predstavlja ali kot jo vidimo v filmih. Tudi veliko naših ljudi tam slabo živi, tega pa seveda nočejo in ne morejo pripovedovati doma,« v pogovoru med drugim omenja naš rojak Ivan Kramberger, ki že štirinajst let živi v Duisburgu v ZR Nemčiji. Po poklicu je tehnik za umetne ledvice, zaposlen v tamkajšnji bolnišnici, prvi v ZR Nemčiji, ki se je za ta poklic posebej izšolal. Bolj kot to pa je

Slovenska igralska skupina iz Münchna, ki je spomladi letos uprizorila veseloigro Maksa Realia in Maksa Ferna »Trije vaški svetniki«. Igro je režiral prizadevni režiser Franc Lekše in so jo številni gledalci sprejeli z navdušenjem. Na sliki — igralci po predstavi, od leve proti desni: Marjana Bolčina — šepetalka, Anton Mernik — župan, Marija Kuštrin — županova žena, Danica Tomažič — njuna hči, Danilo Bolčina — učitelj, Stanko Drenovec — župnik, Ivan Pavlič — pek, Stanko Brili — kolar, Ivanka Lekše — kolarjeva hči, Jože Motore — ženin Jakec, Viktor Nemec — zdravnik, Aleksandra Suša — potovka. Poleg režiserja in igralcev so pri uspešni uprizoritvi sodelovali tudi nekateri drugi rojaki — za kulise sta skrbela Anton Klavs in Rudolf Markuš, sodelovali pa so še Janez Kuštrin, Rudi Suša in Jože Smrtnik

v ZR Nemčiji znan kot človek, ki neutrudno pomaga vsem ljudem, ki so potrebni pomoči. Do tega so ga pripeljale težke življenjske izkušnje, revščina, v kateri je zrasel, in preprosta želja, da bi pomagal sočloveku. Pred seboj ima debelo mapo izrezkov iz številnih časopisov in revij, ki so pisali o njegovi človekoljubni dejavnosti. Poleg tega ima tu tudi vrsto dopisov uradnih ustanov in organizacij, ki so mu nudile podporo pri njegovem delu ali so se mu zahvalile zanj. Seveda pa iz te dokumentacije ni razvidna tudi druga stran, na katero je Ivan Kramberger naletel pri svojem delu: nekaterim Nemcem ni všeč, da razkriva tudi drugo plat zahodno nemškega gospodarskega čudeža, nemške blaginje. Grozijo mu z izgonom, vendar pa se ob tem tudi zavedajo, da ima Kramberger v javnosti veliko zagovornikov, zlasti veliko podporo pa mu dajejo številni časopisi in televizija.

Ivan Kramberger je doma iz Negove v Slovenskih goricah. Rodil se je v številni viničarski družini, zato ga je mati še kot otroka dala v rejo. Za šolo seveda ni bilo časa in Ivan je vse do svojega 21. leta ostal skoraj nepismen. Od kmeta, pri katerem je živel, ga je na silo odpeljal starejši brat in ga spravil v šolo. V Lenartu se je izučil za dimnikarja, po odsluženju vojaščine pa ga je leta 1963 želja po zaslužku in odkrivanju novega sveta odpeljala na tuje. V Duisburgu je sprva opravljal številna najtežja in najbolj umazana dela, naključno srečanje z vodjem socialne službe v mestu pa mu je pomagalo, da je našel možnost za priučitev za novi poklic. Znašel se je v šoli za medicinske tehnike. Po dveletnem izpopolnjevanju, med drugim se je šolal tudi v New Yorku, se je usposobil za tehnika za dializo, tehnika za umetne ledvice. Takrat, pred sedmimi leti, je bil prvi izšolan strokovnjak za te vrste medicinskih aparatov. Pozneje je ustanovil tudi prvo nemško društvo tehnikov za dializo, ki je še danes njegov predsednik, in ima člane v vsej Zahodni Nemčiji.

»Najbolj me prizadene usoda številnih razočaranih ljudi, ki jih je privabil v Nemčijo glas o njeni blaginji, tu pa ži-

vijo v nepopisni revščini, spijo po hodnikih ali razpadajočih barakah in jih mnogo popolnoma propade,« pripoveduje Ivan Kramberger. »To so ljudje različnih narodnosti, med njimi pa je zlasti veliko Nemcev, ki so pribežali iz Vzhodne Nemčije. Mnogi ti ljudje se preprosto ne znajdejo v novem okolju, v državo, iz katere so prišli, pa se ne morejo več vrniti.«

H Krambergerju se zatekajo po pomoč tudi številni bolniki brez pomoči, osamljeni, invalidi, ostareli. Po svojih močeh jim pomaga, da dobijo ustrezno strokovno pomoč, posreduje, da dobijo boljše stanovanje, jih neguje, jim daje zdravila, obiskuje. V svoji dokumentaciji ima spravljenih tudi vrsto izrezkov iz časopisov, kjer so mu v rubrikah pisem bralcev mnogi izražali hlavežnost za njegovo pomoč.

»Čudim se,« pravi Ivan Kramberger, »da me bolj poznajo po vsej ZR Nemčiji kot pa v domovini. Doma nihče ne ve za moje delo. Res pa je tudi,« nadaljuje, »da z našimi ljudmi ne prihajam tako pogosto v stike kakor z drugimi. Pomagal sem že številnim Turkom, Grkom in tudi mnogim Nemcem.«

Ivan Kramberger je ustanovil tudi društvo revnih, društvo ljudi brez pomoči. Samo v tem delu ZR Nemčije, kjer živi, ima društvo prek šest tisoč članov. Poleg tega pa je tudi predsednik društva izseljencev. To je predvsem društvo tistih priseljencev v ZR Nemčijo, ki so razočarani nad nemškim načinom življenja, ki se ne morejo vživeti v novo okolje. Člani tega društva so pripadniki različnih narodnosti.

Razumljivo je, da se Ivan Kramberger ne loteva tega svojega socialnega dela iz koristoljublja. Ta njegov »konjiček« ga stane celo po več tisoč mark na leto, vendar pa z njim ne more prenehati. Tak človek je. V njem je globoko vsajena želja, da bi pomagal drugim. Drugi njegov zanimivi konjiček je zbiranje aparatov za dializo. V svojem stanovanju ima 65 umetnih ledvic, iz katerih je razviden celoten tehniški razvoj tega medicinskega aprata, ki je že mnogim ljudem podaljšal življenje. Prve umetne ledvice, ki jih ima v svoji zbirki, so bile težke 60 kilogramov, najnovejši aparat pa tehta samo še 100 gramov!

Med svojim štirinajstletnim bivanjem v Duisburgu v ZR Nemčiji je Ivan Kramberger do potankosti spoznal življenje dežele »gospodarskega čudeža«. Po mnenju številnih Nemcev ga pozna celo preveč in in nekega dne jim bo morda uspelo, da bodo utišali njegov glas. Takrat si bo za svoje bivališče izbral domačo Negovo, kjer si ob jezeru gradi že več let nov dom. »Moje življenje sem tako povezal z revnimi, bolnimi in pomoči potrebnimi, da s tem svojim delom ne bom mogel prenehati nikoli,« pravi Ivan Kramberger, ljubiteljski socialni delavec, ki neutrudno razkriva drugo plat nemškega blagostanja.

In še to: rojaki, ki potrebujejo kakršnokoli pomoč, se lahko obrnejo neposredno na naslov: Ivan Kramberger, Grunewaldstr. 100, 41 Duisburg.

Jože Prešeren

DRUŠTVENO GLASILO

»LASTOVKA« OBVEŠČA

Slovensko kulturno-prosvetno društvo »Lastovka« v Ingolstadt, ki šteje že okrog 430 članov, je že kmalu po ustanovitvi začelo izdajati tudi društveno glasilo. Letos sredi poletja smo tudi v naše uredništvo prejeli izredno skrbno urejen list, manjšega formata, kakršna izhaja »Lastovka« od 4. številke naprej. Revija je predvsem namenjena članom društva, da bi bili tekoče seznanjeni z vsem dogajanjem v društvu in z vsemi prireditvami, na katere so vabljeni, objavljajo pa tudi literarne prispevke članov ter v otroškem kotičku tudi spise učencev slovenskega dopolnilnega pouka.

Glasilo ureja Zvone Kokalj, predsednik »Lastovke«. Naslov uredništva »Lastovke«, kamor sodelavci lahko pošljejo prispevke, je: *Postfach 2504, 8070 Ingolstadt 21* (tel.: 0841/3 44 88).

PRAVNI NASVETI

NESLUŽENI VOJAŠKI ROK

Od leta 1957 živim v Zvezni republiki Nemčiji, vmes pa sem bil tudi tri leta v Avstraliji. Imam stalni jugoslovanski potni list. Pred odhodom v tujino nisem odslužil vojaškega roka. Moja starost je 41 let. Kakšni vojaški predpisi me zadevajo v tej starosti?

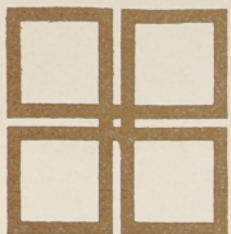
Prihodnje leto se nameravam vrniti v Jugoslavijo. Ko se o tem pogovarjam z ljudmi, mi vsakdo razlaga drugače, zato bi rad točen odgovor v Rodni grudi.

F. P., Reutlingen, ZR Nemčija

Obveznost nastopa služenja vojaškega roka v JLA traja po določbah 27. člena zakona o vojaški obveznosti (Ur. list SFRJ, št. 22/74) do konca leta, v katerem obveznik dopolni starost 27 let. Če pa se ugotovi, da nabornik ni opravljal dolžnosti in zaradi tega ni bil napoten na služenje roka do 27. leta starosti, potem mora v skladu z 28. členom zakona nastopiti vojaški rok najpozneje do konca koledarskega leta, v katerem dopolni starost 35 let.

Iz navedenega sledi, da F. P. ni več dolžan služiti vojaškega roka v JLA in se že po samem zakonu šteje kot oseba v rezervnem sestavu.

Prav tako ni nobenih ovir za izdajo dovoljenja za potovanje v tujino na začasno ali stalno prebivanje, ki se izdaja vojaškim obveznikom in je pogoj za pridobitev listine, razen če ni v primeru F. P. uveden kazenski postopek zaradi izmikanja vojaški obveznosti. Ta postopek bi bil uveden le v primeru, če je imenovani pobegnil v tujino s služenja vojaškega roka ali po prejemu poziva k vojakom. Podatke o morebitnem kazenskem postopku zoper imenovanega je mogoče dobiti pri oddelku za ljudsko obrambo tiste občine, v kateri je imel zadnje stalno bivališče pred odhodom v tujino.

induplati

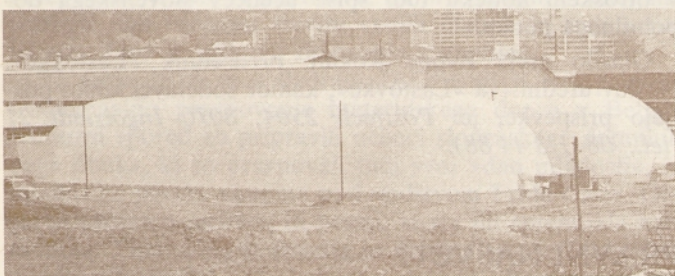
**Industrija platnenih izdelkov
Jarše, p. Domžale
n. sol. sub. o.**

Naš proizvodni program
obsega:

zavese, prte, garniture,
markize, turistične šotore,
zračne hale, koridorje in
filtre.

Naše proizvode prodajajo
renomirana trgovska podjetja
širo po Jugoslaviji, dobite
pa jih tudi v bogato založeni
industrijski prodajalni
v Jaršah.

Jamstvo kvalitete so naše
55-letne izkušnje in naša
prilagodljivost vašim
zahtevam.

Zračni hali — izdelek Induplati Jarše

CROATIA

**Skupnost zavarovanja
imovine in oseb
Zagreb n. sol. o.
Poslovalnica Ljubljana,
Celovška 91**

Skupnost zavarovanja
»Croatia« opravlja svojo
dejavnost poleg SR Hrvatske
tudi v Ljubljani, Kopru in
Novi Gorici.

Opravljamo zavarovanje
imovine, vse vrste
avtomobilskega zavarovanja,
nezgodno in življenjsko
zavarovanje. Opravljamo tudi
usluge s področja likvidacije
škod za druge poslovne enote
Croatie.

Kadar boste potovali skozi
naša mesta ali v njih bivali, se
vam priporočamo.

**Industrija volnenih izdelkov
SUKNO**

**Zapuže, p. Begunje
na Gorenjskem**

Proizvajamo česane in
mikane tkanine iz čiste runske
volne v vseh modnih barvah
in desenh ter volnene odeje.

**Exoterm
Kranj**

exoterm

vam nudi:

eksotermne mase in posipe;
premaze za litje v pesek, za
kokilno in tlačno litje;
cepiva za sivo litino;
kupolne brikete;
granulirane ferozlitine za
legiranje v indukcijskih
pečeh in v loncu;
naogljicevalce za sivo litino;
talila za baker, cink,
svinec in njihove zlitine;
talila za aluminij
in njegove zlitine;
lepila za jedra;
razpadalce za CO₂
peščene mešanice;
koagulantne žlindre;
dodatke za izboljšanje
hoda kupolke.

Exoterm Kranj —
Tel. (064) 21-320 —
Telex 34 554 YU EXO

**POLZELA
NOGAVICE**

POLZELA
TOVARNA NOGAVIC/POLZELA

»POLZELA« TOVARNA NOGAVIC S SVOJO BOGATO
PROIZVODNO TRADICIJO JE PREJELA ŠTEVILNA
PRIZNANJA ZA SVOJ BOGAT ASORTIMENT ŽENSKIH
NOGAVIC IZ EKSKLUZIVNIH PREDIV, MOŠKE NOGAVICE
IZ BOMBAŽA, VOLNE IN SINTETIKE TER RAZNIH MEŠANIC.
ZAŠČITNI ZNAK LASTOVKE JE JAMSTVO
ZA KVALITETO.

SOZD SAP-VIATOR

**združene delovne organizacije za opravljanje prometne, delavniške,
gostinsko-turistične in hotelske dejavnosti**

vam iz svojega bogatega programa priporočajo:

Sodobne avtobuse za medkrajevni promet in turistična potovanja.

Tovornjake za hiter prevoz tovorov na kakršnikoli relaciji.

Radio-taxi službo: prevozi oseb z vozili R-12 in Citroen GS X, prevozi manjših skupin s kombi-busi, posebna službena vozila R-16 in prevozi manjših tovorov.

Rent a car.

Motele in penzione

Na Gorenjskem: Golf (Bled), **Park** (Bled), **Špik** (Gozd Martuljek), **Malograjski dvor** (Kamnik),

Šimnovac (Velika planina). **Na Koroškem: Rimski vrelec** (Kotlje), **Planinka** (Črna),

Poljana (Prevalje). **Na Primorskem: Sabotin** (Nova Gorica), **Neptun** (Kanal).

V Slovenskem primorju: Jezero (Fiesa). **V Beli krajini: Bela krajina** (Metlika),

Lahinja (Črnomelj), **Smuk** (Semič). **V Prekmurju: Park** (Lendava), **Terme** (Petišovci).

Rekreacijske centre:

Velika planina z urejenimi sprehajalnimi stezami sredi planšarskega sveta in

Gozd Martuljek — naravni park in klimatsko letovišče.

Camping ob mirni in topli Kolpi (Vinica), pri termalnem kopališču v Prekmurju (Petišovci), v naravnem parku pod Špikom (Gozd Martuljek), v borovem gozdičku ob hotelu Jezero v Fiesi in v Kamniku.

Turistične agencije po vsej Sloveniji (Ljubljana, Brežice, Cerknica, Črnomelj, Domžale, Idrija, Fiesa, Jesenice, Kamnik, Kranjska gora, Kočevje, Ljutomer, Portorož, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec, Vrhnika, Trbovlje, Zagorje) in drugod (Beograd, Duga Resa, Sarajevo, Zagreb), ki vam nudijo vse za potovanje in počitnice.

Delavnice za popravila gospodarskih vozil in avtobusov v Ljubljani, Mariboru, Jesenicah, Lendavi, Slovenj Gradcu, Prevaljah in Črnomlju.

Servis osebnih vozil na Jesenicah, Slovenj Gradcu, Črnomlju in gospodarskih vozil v Lendavi.

Tehnične preglede vozil v Ljubljani, Slovenj Gradcu in na Jesenicah.

686 avtobus za mestni, primestni in medkrajevni potniški promet, 709 voznih enot za tovorni promet, 50 vozil Rent a car, 92 taksi vozil, 1924 ležišč in 10–770 sedežev v penzionih, hotelih, restavracijah in gostiščih, 5 avtocampov, 25 turističnih poslovalnic, tehnični pregledi, servisi in delavnice za cestna vozila:

to je sozd sap-viator ljubljana

LES ENTREPRISES SLOVÈNES À L'ÉTRANGER

En juillet dernier il y eut dans les journaux ouest-allemands plusieurs articles avec des titres assez frappants, comme par exemple L'aide rouge pour Körting, Une aide financière de la Yougoslavie, Le cheval de parade en RFA, etc. Les articles décrivaient comment l'entreprise yougoslave Gorenje de Velenje avait acheté pour 23 millions de DM l'usine Körting Radiowerke GmbH à Grassau, considérée comme une firme solide et d'une qualité exceptionnelle dans le domaine de l'électronique professionnelle. Aux personnes moins initiées il semblait incroyable qu'une entreprise d'un pays socialiste puisse acheter une usine entière, et cela dans le pays du «plus grand prodige économique».

En fait, cependant, ce n'est là rien de particulier, d'habituel. Le développement aidant, un million et demi de Slovènes sont devenus économiquement assez forts pour se permettre entre autre d'acheter une usine à l'étranger. Bien des entreprises slovènes ont des firmes à l'étranger qu'elles ont soit achetées, soit construites elles-mêmes, ou en coopération avec des partenaires du pays. Mais nous pourrions dire qu'en présence d'une telle expansion de l'économie slovène nous pouvons être surpris avant tout nous-mêmes, il y a une bonne décennie presque personne chez nous n'aurait osé penser ou annoncer ce qu'aujourd'hui nous avons en fait déjà atteint. Les entreprises slovènes telles que Gorenje, Iskra, Slovenijales, Lesnina, Emona, Meblo et encore toute une série d'autres sont connues pratiquement sur les cinq continents. La liste de ceux qui ont leurs exploitations de production hors des frontières yougoslaves est assez longue, et elle serait trop longue pour notre cadre si on la complétait par les contrats de coopération internationale.

L'achat de la firme Körting est l'exemple le plus récent et de ce fait aussi le plus frais de l'expansion de l'économie slovène. Dans cette usine qui emploie environ 1000 travailleurs, dont 250 Yougoslaves, on produira cette année pour environ 200 millions de DM de produits d'électronique professionnelle. Il convient de mentionner qu'à la licitation de cette usine il y avait à côté de Gorenje aussi les Américains et les Japonais, mais les Slovènes furent les meilleurs acheteurs. Certains ont essayé de présenter cette affaire comme inconsidérée, mais cela ne tient sûrement pas. Gorenje est un excellent connaisseur du marché ouest-allemand; il y a déjà vendu tant de réfrigérateurs, de cuisinières, de machines à laver et d'appareils ménagers de toutes sortes que pour leur entretien régulier il a dû ouvrir 252 services propres, et déjà cette année en Bavière commencera à fonctionner une usine d'éléments de cuisine, dont le propriétaire sera Gorenje. Gorenje a fait son premier pas important à l'étranger il y a sept ans lorsqu'ensemble avec l'association Polar en Pologne il a construit là-bas une usine de machines à laver, selon les conceptions des experts de Velenje. Ils y ont apporté toute la technologie et cette coopération est en ce moment une des plus importantes dans les relations économiques yougoslavo-polonaises.

Peu après, la marque Gorenje s'est acclimatée aussi en Grèce. A Salonique, en effet, depuis plusieurs années déjà

fonctionne un atelier de montage pour les cuisinières et les machines à laver. Gorenje a aussi une usine de ce genre au Danemark, tandis qu'il a à Linz en Autriche depuis environ trois ans une petite usine de production de cuisines. De telles usines devraient être bientôt construites aussi en France et dans quelques pays du Proche Orient.

En octobre dernier on a commencé la production d'appareils ménagers et de mécanisation agricole au Nigeria. Le principal actionnaire de cette usine est Gorenje, qui dirige aussi la production. Et comme nous sommes au Nigeria, ajoutons à cela qu'au milieu de cette année les entrepreneurs slovènes de l'association Imos et l'entreprise de construction Gradbinec de Kranj ont signé avec leur partenaire du Nigeria un contrat de fondation d'une société mixte du bâtiment.

On entendra encore beaucoup parler de Gorenje. La stratégie du développement de cette usine de Velenje, qui par sa grandeur fait partie des plus grandes usines du genre au monde, réside dans le fait qu'il faut organiser la production le plus près possible du client — et Gorenje a des clients dans tous les coins du globe terrestre.

Le deuxième géant de l'économie slovène est Iskra qui, cette année, exportera pour près de cent millions de dollars de produits propres — donc à peu près autant que Gorenje. Iskra est par exemple la première entreprise yougoslave qui a son usine en Grande-Bretagne. Depuis deux ans déjà, Iskra produit à Doncaster près de Manchester des résistances pyrolytiques et elle est l'unique producteur de ces résistances dans l'île. Le produit brut de cette usine est de l'ordre d'un million de livres par an.

Iskra a par ailleurs aujourd'hui à l'étranger plusieurs usines. Sur le marché américain elle est représentée par la firme «Iskra-America». Elle a entre autre signé une convention avec le comité économique du «Pacte des Andes», qui englobe six Etats sud-américains et qui lui ouvre les portes de l'Amérique de Sud. Mais elle a depuis plusieurs années déjà au Venezuela son usine du nom de Eurocommerce. Dans les Etats sud-américains Iskra coopérera à la construction ou au financement d'usines pour la production d'outillage électrique à main.

A Stuttgart on peut voir le nom d'Iskra, s'occupant avant tout de compteurs électriques. Etant donné que le marché ouest-allemand est pourvu de produits du monde entier, la pénétration des compteurs d'Iskra sur ce marché prouve leur qualité.

En Suisse fonctionne la firme Iskra — Perles, qui s'occupe de la production et de la vente d'outillage électrique à main. D'autre part, Iskra Elettronica à Milan a ces derniers temps fortement étendu son activité au compte de la récente production des téléviseurs en couleur.

Il y a un bon nombre de pays auxquels Iskra a vendu ses licences: de l'Inde à la Turquie, de la Tunisie, de l'Irlande et de l'Espagne à l'Amérique Latine. Tous les produits d'Iskra s'honorent d'attestations étrangères ou internationales.

Mais le cadre de cet article ne nous permet pas d'aller plus avant dans l'analyse des succès remportés par les entreprises slovènes à travers le monde. Les exemples de Gorenje et d'Iskra présentés ci-dessus sont les plus représentatifs.

AVGUSTA DANILOVA IN NJENIH DESET AMERIŠKIH LET

PRISPEVEK K ZGODOVINI SLOVENSKEGA IZSELJENSTVA

Kdorkoli bo pisal zgodovino slovenskega izseljenstva, ne bo mogel mimo ene naših najvidnejših prvih slovenskih dramskih igralk — pokojne Avguste Danilove. V Ljubljani, kjer se je tudi rodila, se je pred dvajsetimi leti v devetinosemdesetem letu končalo življenje, ki je nekoč prekipevalo od umetniškega hotenja, silne volje in nezlomljive vztrajnosti. Avgusta Danilova je po sili razmer nad deset let preživela tudi med našimi ameriški izseljenci. Rojaki tega niso mogli pozabiti, zato so jo pogosto obiskovali.

Od sedmih Avgustinih otrok živita danes še dve hčerki. Vse tri hčerke so po starših privzele igralski poklic, v katerem je najvišji vrh dosegla Mira, prvakinja ljubljanske drame, ki je deležna najvišjih priznanj, med temi dvakrat Prešernove nagrade in Borštnikovega prstana. Vera je do leta 1925 nastopala v ljubljanskem gledališču, zatem je odšla v Brno, kjer je pred leti umrla. In Silva — ta pa je bila desetletja, vse do upokojitve pred nekaj leti radijski človek — kaj vse je delala bi bilo treba dolgo pripovedovati. Nastopala je v nešteti vlogah, pisala igrice za otroke in odrasle, predvsem pa režirala.

Obiskala sem Silvo, da bi govorili o njeni materi. Njen lepo urejeni dom ne nosi nobenega vidnega spomina na slavno starša. Povedala je, da je vse tisto — portrete, kipe, spominske plakete, pokale, fotografije večidel oddala raznim ustanovam, predvsem gledališkemu muzeju. Obdržala je malo — nekaj časopisnih izrezkov, fotografij in zapiske, ki jih je pisala po razgovoru s starši ter jih me-

stoma izpopolnila s prepisi časopisnih poročil. Največ teh zapiskov je nastalo med vojno leta 1944, ko zaradi neprestanih alarmov, ki so napovedovali letalske napade, nisi vedel, ali boš še doživel jutrišnji dan. Silva je takrat vneto pisala. Če propademo, je menila, morda se kako ohranijo vsaj ti zapiski.

Ti zapiski, porumeneli od časa, zdaj leže pred menoj. Pripovedujejo o Avgusti, mestoma pripoveduje Avgusta sama. Začetki segajo daleč nazaj v zadnja desetletja prejšnjega stoletja, ko je bila v nemškutarski Ljubljani slovenska beseda še pastorka in se je bilo treba trdo boriti, če si hotel prodreti z njo. Gustika Gostičeva se je rodila v majhni hišici na Rebri na pobočju ljubljanskega gradu 24. avgusta 1869. Igralski poklic je takorekoč prinesla s seboj na svet. Štirinajstletna se je včlanila v Dramatično društvo, naslednje leto pa je prvič nastopila na odru starega deželnega gledališča, ki je pozneje pogorelo. Tam je spoznala tudi ljubljancana Antona Cerarja, ki je bil kakor ona vnet za gledališče. Leta 1890 sta se poročila. Po njem je privzela njegovo umetniško ime — Danilova. Postala je žena in mati in se obenem kot gledališka umetnica vse bolj izoblikovala. Vrsto let je bila ena od glavnih igralk v dramskem ansamblu ljubljanskega gledališča. Dramatično društvo in deželni odbor sta ji trikrat omogočila šestmesečni študij na Dunaju, s čimer je svoje znanje še spopolnila.

Ko je poskrbela za dom in otroke, je s podporo 300 goldinarjev, o kateri pravi, da ni bilo veliko, a tudi tako malo ne, odšla na Dunaj. Pridno se je udele-

ževala predavanj na gledališki šoli, hodila brezplačno na predstave in sploh dobro izkoristila čas. Takrat je tam gostovala slavna Eleonora Duse in imela je dosti priložnosti, da jo je opazovala v njenih velikih vlogah in kreacijah. Sezona se je zaključila konec marca. V počitnicah se je vrnila k družini, zatem pa spet nazaj. Tako skozi tri leta v presledkih. Gledala je nastope od Duse nič manj slavne Charlotte Walter, pa Adele Sandrock. Občudovala je igralko Caroline Schrattovo in Odilovo, ki je gostovala tudi v Ljubljani. Na Dunaju se je Avgusta seznanila z Otonom Zupančičem, Ivanom Cankarjem, slikarjem Ivanom Vavpotičem, Engelbertom Ganglom, dr. Pircem, inženirjem Prelovškom in še nekaterimi.

Leta 1906 je Danilova z vlogo Anise v Tolstojevi drami »Moč teme« praznovala dvajsetletnico svojega igrilstva in bila deležna toplega priznanja. Sledilo je uspešno gostovanje v Zagrebu, kjer so ji ponudili celo angažma. Pri ljubljanskem gledališču so se prav takrat razmere zaostrele. Slovenski igralci so se čutili zapostavljene za češkimi člani. Avgusta je užaljena sprejela ponudbo tržaškega slovenskega gledališča, ki ga je vodila od leta 1908 do 1910 kot ravnateljica, režiserka in voditeljica dramske šole. Zatem se je spet vrnila v Ljubljano k družini in k ljubljanskemu gledališču, kjer je nastopala najraje. Igrala je in obenem tudi predavala na dramski šoli do leta 1913, ko se je ljubljansko gledališče znašlo v krizi, ki je bila tako huda, da je resno ogrozila njegov obstoj. Igralci so iskali zaposlitve, kakor so vedeli in znali. Avgusta pa se je takrat odločila za Ameriko. Za eno leto, je takrat rekla, a ni slutila, kako bo to »leto« dolgo. Z Danilom sta se dogovorila glede družine. Najstarejšega že odraslega sina je vzela s seboj. Najmlajša hčerka Silva je šla v zavod. Ostali otroci so ostali pri očetu.

S sinom Rafijem sta se ustavila v New Yorku. Med prvim, ki so jima pomagali, je bil »vrli gospod Sakser, slovenski banir v New Yorku«. Poslal jima je nekoga, ki jima je služil za tolmača in posređoval, da sta našla stanovanje. Kot Sakserjev daljni »sorodnik« je sin Rafi iskal zaposlitev. Po nekaj priložnostnih zaposlitvah pri Slovencih je kmalu dobil stalno zaposlitev v neki slovenski zavarovalnici. Bil je torej preskrbljen.

Drugače pa je bilo z Avgusto. Čeprav je bila nadvse pogumna, vztrajna in odločna, so jo prvi vtisi, ki jih je dobila o življenju v Ameriki, hudo potrli. Zraven so jo razjedale skrbi za družino. V samoti je klicala imena otrok in Danila. Medtem je v Evropi izbruhnila vojna.

(nadaljevanje na 38. strani)

Avgusta Danilova na začetku svoje igralske poti

Obrekarica v prvem slovenskem umetniškem filmu po drugi svetovni vojni »Na svoji zemlji«

E G O N K A Š E

MOJSTRI S KAMERO

Egon Kaše, 36 let, je poklicni fotoreporter revije Antena v Ljubljani, s fotografijo pa se ukvarja že več kot petnajst let. Začel je pravzaprav svoj poklic pri reviji Tovariš, ki je posebno pozornost posvečala prav reporterski fotografiji, in še danes trdi, da mu je bila to največja šola. Pri »Tovarišu« je delal deset let, prav v času, ko se je v Sloveniji začela naglo razvijati barvna fotografija, svoje delo pa je nadaljeval tudi pri tedniku ITD.

Doslej je Egon Kaše izdelal blizu 500 naslovnih strani za razne slovenske revije. Priprava naslovnih fotografij zahteva še posebno trdo in natančno delo. Sam pravi, da bi morala biti naslovna stran čim bolj preprosta, ne zapletena. Še posebej pa naj bi bila naslovna stran slovenske revije taka, da bi odsevala tudi nekaj našega. Vse prepogosto se dogaja, da se žele uredništva prav z naslovnimi stranmi primerjati z znanimi tujimi revijami in tako nastanejo le slabe kopije tujega.

V času svojega fotoreporterskega dela je objavil skupno okrog 10 tisoč črno-belih in barvnih fotografij. Strokovno, fotografsko delo pa je opravil tudi za nekaj monografij, med drugim tudi za znano prvo monografijo staroste slovenskih slikarjev Maksima Gasparija. Prav v teh dneh pred svetovnim prvenstvom v smučarskih skokih v Planici pa bo izšla tudi bogata fotomonografija o Planici, za katero je Egon Kaše pripravil pretežni del barvnih fotografij.

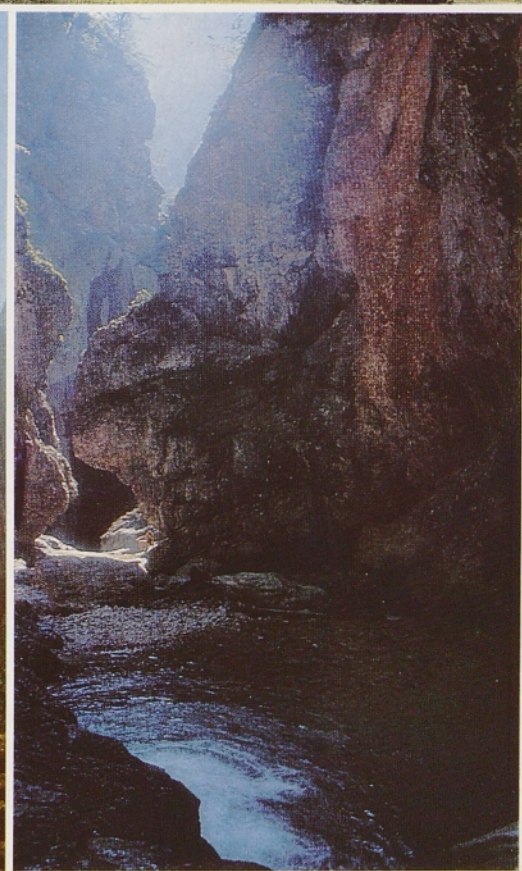
Najljubši fotografski motiv so mu ljudje, za »sprostitve« pa se rad loteva tudi fotografiranja narave, predvsem slovenske. Rad se poskuša s fotografiranjem v različnih svetlobnih pogojih. Barvno je pokrajina vsak trenutek drugačna, pravi. Kako so nastale fotografije iz doline Trente, ki jih predstavljamo na teh straneh? »Teden dni sem preživel pri nekem kmetu. Z njim sem vstajal pred sončnim vzhodom, da bi prav v tem času ujel novo podobo te pokrajine.«

Egon Kaše se doslej ni udeleževal razstav novinarskih fotografij, morda, pravi, pa se bo za sodelovanje odločil kdaj v prihodnje.

J. P.

*Vse fotografije:
V dolini Trente, 1977*

Na pogrebu Karoline Vozelj v Lensu, Francija

John Fabec, podpredsednik SNPJ, pozdravlja delegacijo jugoslovanskih parlamentarcev

FRANCIJA

ODŠLA JE KAROLINA VOZELJ

Nekaj dni po obisku njene drage domovine je v Lievinu v Franciji zatisnila oči Karolina Vozelj, znana slovenska rojakinja v tem delu Francije in članica Združenja Jugoslovancev. Njen življenjski sopotnik v zadnjih letih, predsednik Združenja Jugoslovancev v severni Franciji, je po njeni smrti na kratko popisal njeno življenjsko pot. Sestavek objavljamo nekoliko skrajšan.

Karolina Vozelj je luč tega neusmiljenega sveta zagledala 17. novembra 1904 na Lokah pri Zagorju ob Savi. Bila je edina hči rudarja Antona in Terezije Mastnak, ki je bil zaposlen v rudniku Kisovec. Bila je lepo dekle, zato ni čudno, da jo je že sedemnajstletno zaprosil rudar Ivan Vozelj. Imela sta pet otrok, od katerih sta dva še mlada umrla. Kakor mnogo drugih rudarjev pa je tudi njihova družina morala s trebihom za kruhom, in to z majhnimi otroki. Delo so dobili pri rudarski družbi v Lensu, kjer so našli trdo in naporno delo. Tudi Karolina je nekaj časa prebirala premog v šahu 1 v Lensu. Zaradi skrbi za svoje zdravje se je za tem zaposlila v tovarni. Njena zasluga je bila, da so s

trdim garanjem in varčevanjem skupno z njenimi starši kupili hišo v Zagorju. Na prigovarjanje staršev in tudi zaradi domotožja so se leta 1932 vrnili domov. Tedaj se je začel žalostni drugi del njihovega življenja. Ker rudnik ni sprejemal rudarjev, so moža zaposlili v gozdu, kjer so pripravljali jamski les. Neke hude zime mu je deblo zdrobilo levo roko, ki so mu jo morali odrezati. Ko je Karolina videla, da z denarjem, ki ga je mož prejemal za svojo nezgodo, ne bodo mogli živeti, se je pogumna, kot je bila vedno, odločila, da se še drugič odpravi v tujino, nazaj v Francijo. To je bilo leta 1936. Prišla pa je z dežja pod kap. Tisti čas tudi v Franciji niso sprejemali tujih delavcev. Na srečo ji je neka Slovenka ponudila svojo malo trgovino v Lensu. Toda kako začeti brez denarja? Poznala pa je precej slovenskih rudarjev, Zagorjanov, ki so ji posodili potrebno vsoto, da je lahko začela z delom. Zaradi vpljudnosti in poštenosti si je kmalu pridobila ugled pri prebivalstvu. Po kratkem letu dni si je že toliko opomogla, da se je lahko k njej priselila tudi družina.

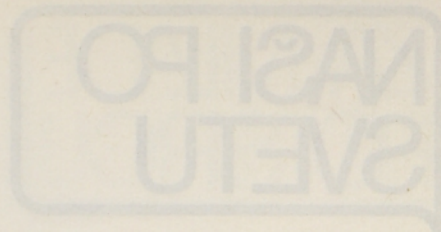
Trgovino je Karolina vodila polnih 33 let. Dokupila je tudi nekaj zemlje. Leta 1960 ji je po dolgi bolezni umrl mož. Nato je prodala trgovino, razdelila premoženje trem sinovom ter si za ostalo in ob pomoči starejšega sina kupila hišico v Lievinu.

Bila je v resnici zavedna Slovenka. Nihče, ki je pri njej iskal pomoči, ni odšel praznih rok. Zdaj počiva poleg svojega moža in otroka v družinski grobnici v Lensu. Za njo žalujejo trije sinovi z družinami ter številni prijatelji in njen življenjski sopotnik zadnjih let Justin Čebulj.

ZDA DELEGACIJA ZVEZNE SKUPŠČINE V CHICAGU

Jugoslovanski ambasador v ZDA Dimče Belovski je priredil v Chicagu sprejem v čast delegacije skupščine SFR Jugoslavije, ki je bila v ZDA na povabilo ameriškega kongresa. Sprejemu so prisostvovali številni naši rojaki, ki živijo v tem mestu, predstavniki jugoslovanskih društev in klubov ter radijskih in TV ur ter številni ugledni ameriški gostje. V imenu izseljencev je delegacijo pozdravil Slobodan Cvetković, vodja televizijske oddaje »Bit of Yugoslavia«, in jim zaželel kar najbolj prijetno bivanje, obenem pa poudaril željo izseljencev po kar najbolj uspešnem razvoju prijateljskih in ekonomskih odnosov med Jugoslavijo in ZDA.

Na čelu delegacije skupščine SFR Jugoslavije, ki je poleg Chicaga obiskala tudi New York, Washington,

Delegacija skupščine SFR Jugoslavije v Chicagu

Konzula Branko Lakić in Drago Jovanović z ženama sprejemata goste

San Francisco in nekatera druga mesta, je bil predsednik skupščine Dragoslav Marković. Delegacijo je sprejel tudi predsednik ZDA Jimmy Carter in podpredsednik Walter Mondale.

SLOVO OD KONZULA

V prostorih Jugoslovanskega kluba v Chicagu je bila v avgustu priložnost na slovesnost ob slovesu dotedanjega jugoslovanskega konzula Branka Lakića, ki se je vrnil v domovino. Slovensni večerji je prisostvovalo prek 250 gostov, članov tega kluba in predstavnikov drugih izseljenskih organizacij iz Chicaga, Detroita, Kansas Cityja, New Orleansa.

NOVA SPETICHEVA PLOŠČA

Znani slovenski glasbenik Frankie Spetich je pred kratkim izdal novo LP ploščo, na kateri so posnete številne njegove lastne skladbe in priredbe slovenskih narodnih melodij. Pri vokalnem delu njegovega ansambla tokrat prvič sodeluje tudi Spetichova hčerka Joan. Ploščo lahko naročite tudi neposredno na naslov: Frankie Spetich, 643 Wooster Road. W., Barberton, Ohio, 44203.

UMRL JE KRIST STOKEL

V Euclidu je 9. avgusta umrl znani slovenski društveni delavec Krist Sto-

kel, član društva št. 28 SNPJ, ki mu je predsedoval polnih 35 let. Rojen je bil leta 1890 v vasi Velike Žablje pri Gorici. V SNPJ je vstopil leta 1918. Bil je tudi član pravosodnega odseka SNPJ in častni predsednik Kluba slovenskih upokojencev v Euclidu.

ARGENTINA NOVO JUGOSLOVANSKO DRUŠTVO

Jugoslovanski izseljenci v mestu Venado Tuerto, provinca Santa Fé, so konec julija ustanovili novo izseljensko društvo z imenom »Jugoslovanski pravoslavni center«. Ta organizacija združuje v glavnem izseljence iz Črne gore, ki so prišli v Argentino že pred kakimi petdesetimi leti, in njihove potomce. Namen novega društva je predvsem združevati številne naše izseljence pravoslavne vere, ki žive v tem kraju, zgraditi nameravajo cerkev in šolo ter tudi tako ohranjati jezik ter kulturo in običaje stare domovine. Predstavniki novega društva so tudi poudarili, da bodo v svoje vrste z veseljem sprejeli vse jugoslovanske pri-seljence ne glede na narodnost in vero in da bodo skupno organizirali društveno dejavnost. Naslov novega društva je: Centro Ortodoxo Yugoslavo de Venado Tuerto — Casilla de Correo 61 — 2600 Venado Tuerto — Santa Fé.

SLOVENSKI INDIJANEC IZ SALTE

Na srečanju slovenskih izseljencev v Gorjuši pri Domžalah — pripravila ga je sredi julija podružnica Slovenske izseljenske matice Domžale-Kamnik — je bil v množici tudi mož, kakršnih med našimi rojaki nemara ni veliko. Jože Čevnja, doma iz Tomaja na Krasu, je namreč prišel na obisk v Slovenijo po dolgih 47 letih, kar sicer ni nič nenavadnega, saj med našimi ljudmi v tujini niso redki tudi taki, ki po pol stoletja in več niso bili v domovini. Nenavadno pri Jožetu Čevnji je to, da kar 46 let ni slišal slovenske besede, saj ga je življenje poglobovalo v svet tja, kjer ni bilo najti našega rojaka niti v krogu nekaj sto kilometrov.

V Gorjuši je Jože, zdaj krepak 65-letnik, vzbujal med udeleženci precej pozornosti. Razvedelo se je namreč, da je precej let živel med Indijanci in sploh, da je človek, kakršnega ne srečaš vsak dan. Pa je res, da so mu dolga leta bivanja med prebivalci Argentine na meji proti Čileju, Boliviji in Paragvaju, vtisnila v lice prenekatero potezo tamkajšnjih domačinov. Njegov nastop na ljubljanski televiziji, kjer so ga stotisoči gledalcev gledali oblečenega v pončo in s širokim klubukom — sombrerom na glavi, pa je na splošno vzbudil veliko zanimanje.

NASI PO SVETU

Jože Čevnja je odšel iz rojstnega Tomaja, ko mu je bilo komaj 17 let.

»Takrat nisem vedel, kam grem. Vedel sem le, da grem v Argentino, kako velika pa je ta dežela, si nisem predstavljal. Tako sem prišel in se za dobrih osem let ustavil v Fomosi, v tistem delu Argentine, kjer so pravcati pragozdovi. Vročina je tam huda, saj zaznamuje v najtoplejših mesecih 48 do 50 stopin Celzija. Tam je tudi neznansko veliko komarjev, ki človeku ne dajo spati. Sploh je bivanje zelo nezdravo, toda bil sem mlad in močan, tako da nimam zdaj nobenih posledic. Vseh osem let sem bil — kot pravimo v Argentini — vaquero gaučo, pazil sem na krave, ki jih je tu izredno veliko. Pragozdovi pa so polni zveri in kač velikank, saj sem ubil precej takih, ki so bile dolge tudi po 6 do 7 metrov. Kožo ubitih kač sem seveda prodal in zanje dobil kar lepo vsoto pesov.

V spominu mi je ostalo tudi srečanje s tigrom. Teh zveri, in tudi levov — ne takih, kot so afriški, ampak manjših pum — je veliko. In ko sem nekega dne jezdil ob pragozdu, sem zagledal tигра, lepo veliko žival. Brž sem pognal konja proti domu, vzel s seboj dva psa in za pomoč še enega gauča ter šel zasledovat zverino. Psa sta jo brž zavohala, tiger jima je ušel na drevo, kjer sem ga ustrelil in ga nato — težak je bil okrog 90 kg — na konju prenesel domov. Za kožo sem dobil lepe denarce, meso smo pa pojedli, je prav okusno.«

Leta bivanja v Fomosi so bila huda in čisto prav ima Jožetov brat Aleksander, ko pravi, da je bilo njegovo življenje zares pravi križev pot.

Brata sta si dopisovala, vendar so bila pisma iz Argentine v Tomaj in obratno sila redka, komaj vsakih pet ali šest let po eno. Ko pa je potres pred dvema letoma prizadel Posočje, je o njem v daljni Ameriki bral tudi Jože. Zaskrbelo ga je, kaj je z njegovimi. Pisal je, dobil odgovor, spet pisal in tako sta se lani Aleksander in hčerka odpravila na dolgo pot v Salto. Takrat je Jože po dolgih 46 letih spet prvič slišal in spregovoril slovensko besedo.

V mestu Salti — provinca istega imena je, kot pravi Jože, večja kot vsa Jugoslavija — ima Jože Čevnja zdaj trgovinico z zelenjavo. Žena je po prednikih Italijanka, sicer pa že rojena

v Argentini, v zakonu so se jima rodili trije otroci, od katerih sta hčerki poročeni in je Jože že petkrat stari oče. Koliko časa bo ostal pri nas, še ne ve, brat mu nudi gostoljubje za neomejeno dobo, vendar ima potni list veljaven le za eno leto.

»Tu je lepo, vse drugače kot takrat, ko sem šel po svetu. Pravo Ameriko imate, živite veliko bolje kot mi v Argentini. Nič me ni sram reči, da sem večkrat jokal, ko sem obiskoval kraje, kjer sem pred toliko leti hodil kot fant, a so zdaj čisto drugačni, lepši. Pa tudi del Slovenije, ki ga takrat nisem poznal, saj je bila med nami na Krasu in Jugoslavijo državna meja, mi zelo ugaja. Zares, lepo je doma!«

E. Petrin

URUGVAJ ZLATI JUBILEJ

Jugoslovansko društvo »Hrvatski dom« v Montevideu slavi letos 50-letnico obstoja, jubilejno proslavo pa so imeli v septembru. Ob tej priložnosti so organizirali vrsto slovesnih prireditev in športnih tekmovanj, pri katerih so sodelovali tudi predstavniki vseh drugih jugoslovanskih društev in klubov v mestu. Med vidnimi gosti so bili tudi predstavniki Hrvaške izseljenške matice.

AVSTRALIJA AVSTRALSKI SLOVENEK RAZSTAVLJAL NA KOROŠKEM

Slovenski slikar Stanislav Rapotec, sicer tržaški rojak, ki živi v Avstraliji, je prek preteklega poletja razstavljal nekaj svojih slik v Domu prosvete v Tinjah na Koroškem. Stanislav Rapotec spada med najuglednejše avstralske slikarje abstraktne smeri in njegove slike krasi tudi vrsto avstralskih ambasad po svetu. Ena izmed njegovih slik je tudi v vatikanskem muzeju sodobne umetnosti, nekaj njegovih del pa je v slovitem muzeju moderne umetnosti v Parizu.

SPODBUDA SLOVENSKEMU FILMU

Slovensko filmsko podjetje Emona v Sydneyu vzbuja vse večje zanimanje med našimi rojaki pa tudi v avstralski

javnosti, ki se zanima za delo etničnih skupin. Njihov nastajajoči film o življenju slovenskih priseljencev v Avstraliji je pred nedavnim dobil tudi materialno pomoč od slovenskega podjetja »Gorenje Pacific«, ki v Avstraliji prodaja hladilnike, pralne stroje in druge gospodinjske aparate. Pomoč pri snemanju filma pa jim je obljubila tudi naša letalska družba JAT. Vse kaže, da bo prvi slovenski film v Avstraliji dobil tudi pomoč državnega oddelka za etnične zadeve.

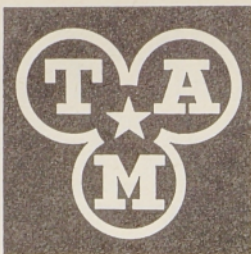
Filmsko podjetje Emona pripravlja poleg igranega tudi dokumentarni film po naročilu Triglav Community Centra, kjer bodo posneti vsi najpomembnejši dogodki iz življenja slovenske skupnosti v Sydneyu v zadnjem času.

SLOVENSKA LEPOTICA VIKTORIJE

V prostorih Slovenskega društva Melbourne so 10. junija izbrali že dvanajsto »lepotic slovenske skupnosti v Viktoriji«. Sodelovanje na tem privlačnem tekmovanju je prijavilo osem deklet, ki so nato zbirale denar, namenjen za gradnjo šolskih prostorov. Lepotice je ocenjevala posebna komisija, sestavljena iz članov SDM in zunanjih gostov. Za »kraljico dobrotelosti« je bila imenovana Greta Debelak, za »lepotic slovenske skupnosti« pa Anita Žele.

»Lepotica slovenske skupnosti v Viktoriji« — Anita Žele

ZDRUŽENA INDUSTRIJA VOZIL TAM MARIBOR

TAM iz Maribora običajno imenujemo »pionir« jugoslovanske avtomobilske proizvodnje, saj ima najdaljše izkušnje v proizvodnji gospodarskih vozil. Leta 1947 so v TAM izdelali prvih 27 tovornjakov s simboličnim imenom Pionir, medtem ko tovarna danes proizvaja že okoli 10.000 gospodarskih vozil na leto. Po številu proizvedenih vozil in po vrednostnem obsegu proizvodnje se TAM uvršča med največja jugoslovanska industrijska podjetja.

TAM je danes sestavljena organizacija združenega dela z nazivom ZDUŽENA INDUSTRIJA VOZIL TAM MARIBOR, sestavljena iz 8 delovnih organizacij, v katerih združuje svoje delo 12.000 delavcev iz 37 TOZD in 9 delovnih skupnosti.

SedANJI proizvodni program TAM je zelo širok in obsega naslednje:

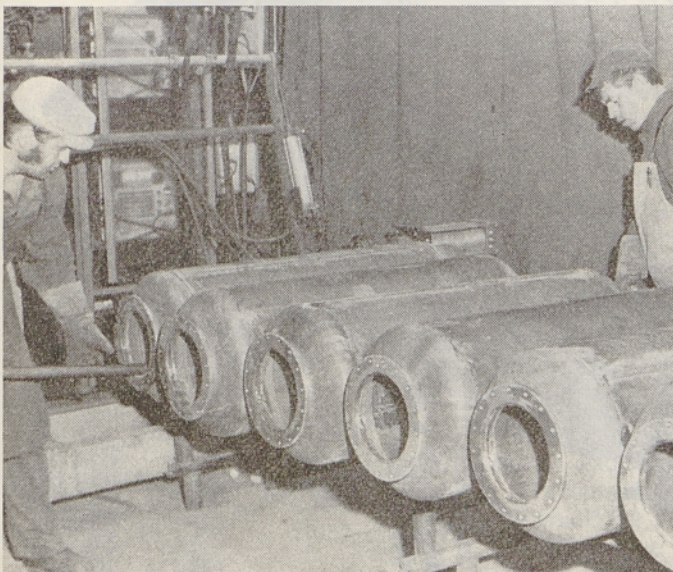
1. tovornjaki, prekucniki, specialna vozila, vlečna vozila, terenska vozila kombibusi, minibusi, in avtobusi, za vse vrste potniškega prometa, zračno hlajeni diesel motorji za vgradnjo v vozila in agregate.
2. motorna tirna vozila, razne vrste vagonov.
3. toplovodne instalacije in peči za centralno gretje.

Proizvodi TAM, zlasti pa še gospodarska vozila, so znani po vsem svetu. Prve stike s tujimi kupci so v TAM ostvarili že leta 1955, z leti pa je vzporedno s proizvodnjo rasla tudi vrednost izvoza. Danes je najti vozila TAM na cestah Evrope, Azije, Afrike in Latinske Amerike.

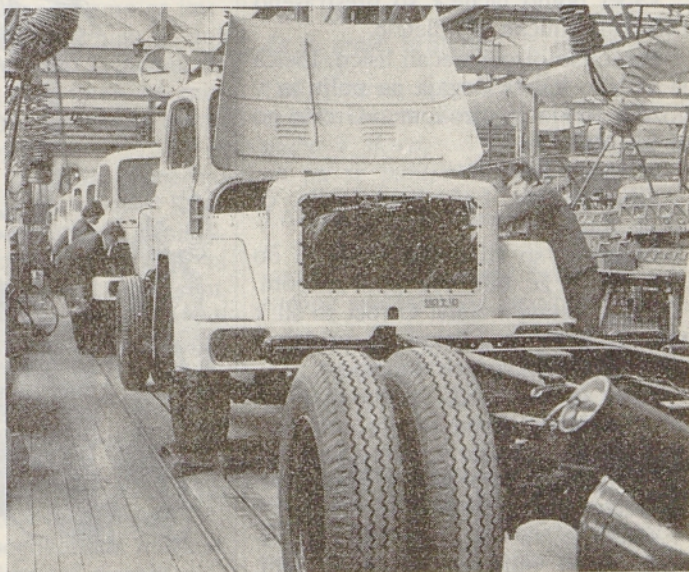
Mariborska TAM je že pred mnogimi leti prekoračila ozke občinske meje in tako se danes temeljne organizacije združenega dela TAM nahajajo širom po Jugoslaviji. Takšna organiziranost zahteva specifično organizacijo tudi na področju samoupravljanja, ki se v TAM odvija na treh ravneh: na ravni TOZD, na ravni delovne organizacije in na ravni sestavljene organizacije združenega dela.

Razvoj samoupravljanja se je v TAM pričel že leta 1949, medtem ko je bil prvi delavski svet izvoljen leta 1950. Skozi šolo samoupravljanja oz. organe samoupravljanja je v preteklih letih prešlo veliko število Tamovcev.

Ustavni amadmaji, kakor tudi združevanje nekaterih podjetij v veliko družino TAM, so pospešili razvoj samoupravljanja, še bolj pa je samoupravljanje prišlo do izraza z oblikovanjem temeljnih organizacij združenega dela. Z uresničevanjem zakona o združenem delu je bil postavljen temelj za nove medsebojne odnose in uzakonjen novi kodeks obnašanja samoupravljalcev. Razprave o zakonu o združenem delu, kakor tudi vse aktivnosti prilagajanja zahtevam zakona so jasno pokazale, da se tudi delavci TAM zavedajo, da s tem zakonom ustvarjamo nove odnose v združenem delu, kar predstavlja zgodovinski dogodek v socialističnem gibanju.

Detajl iz proizvodnje toplovodnih kotlov v TAM.

Montaža vozil v TAM.

POJDIMO PO ZIMO

Mrzel veter se je zaganjal v drevje in tulil okrog oglov: »Fiu, fiu, prišla bo bela žena zima.«

Otroci so se te novice razveselili. Komaj so čakali, da pride in bi se potem lahko sankali, smučali in drsali.

Zime pa le ni bilo. Zato so očitali vetru: »Kaj obljubljaš, če ne moreš dati.«

Veter je odgovoril: »Ustavila se je v daljni vasi in se ne mara nikamor premakniti, fiu, fiu. Kar sami pojdite ponjo, fiu.«

Otroci so se res odločili: »Pojdimo po zimo.«

Napotili so se čez polje. Srečali so zajčka. Vprašal jih je: »Otroci, kam greste v takem vetru?«

Otroci so odgovorili: »Gremo po zimo.«

Zajček se je prestrašil. Stekel je, ker se je zime bal. S snegom bo pokrila setve in travnike in zajček bo ostal brez hrane.

Otroci so šli dalje. Srečali so medveda. Vprašal je otroke: »Kam pa kam, otroci?«

»Gremo po zimo,« so mu odgovorili.

»Po zimo,« je jezno zabrundal medved. Odšel je v gozd, si pod starim hrastom skopal brlog, legel in zaspal, da ne bi videl zime, ki je ni maral.

Otroci so šli dalje. Priletele so jim nasproti siničke in vprašale: »Kam potujete, otroci?«

»Gremo po zimo.«

»Spet bomo lačne,« so prestrašeno začivkale siničke in odletele.

Potem so otroci srečali lisico. Lisica je vedela, kaj se dogaja na polju in v gozdu. Rekla je otrokom: »Greste po zimo, otroci?«

»Gremo, ja!«

»Kar pojdite. Laže bom lovila, če pride zima.«

In otroci so šli dalje. Prišli so do vasi, ki je že bila vsa pod snegom. Tu se je ustavila zima. Otroci so šli k njej in ji rekli: »Zakaj ne prideš k nam? Mi te težko pričakujemo.«

Zima je odgovorila: »Mnogi se me veselijo, mnogi se me bojijo. Zato premišljam ali bi prišla v vam ali ne bi.«

»Tvoj čas je napočil,« so rekli otroci, »zato moraš priti!«

»Res je. Na vse se ne morem ozirati. Vsem nihče ne more ugoditi. Ustavila bom veter, da ne bo več raz-

ganjal oblakov, in jutri pridem k vam.«

Otroci so se vrnili. Ko so zjutraj vstali, se jim je zdelo, da izpod oblakov nad poljem visi bela preproga. Pa ni bila bela preproga, ampak se je usulo izpod neba milijon in milijon znežink. Bela žena zima je stopila čez polje in kamor je stopila s svojimi belimi čevlji, so ji snežinke postlale s snežno odejo. Otroci so ji mahali in ji klicali: »Ustavi se, ostani pri nas.«

Zima se je res ustavila in ostala v teh krajih vse do pomladi.

Ferdo Godina

SPOČETJE IN ROJSTVO KRUHA

Težko delo se je začelo s tistim dnem, ko je bilo treba na njivo navoziti mnogo gnoja, ga raztrositi in potem zorati njivo. Pri tem so morali pomagati tudi otroci. Vole je navadno vodil starejši otrok, mlajši pa je bil pri vodilu. Zadaj pri plugu je ukrivljen stopal oče.

Vola sta zasopla počasi stopala, eden po brazdi, drugi nekoliko više, in če je bila njiva dolga in bregovita, so vmes počivali.

»Kaj bomo pa sejali, oče?« je vprašal neveden bosonogi otrok, ki je stopal ob vodilu in pazil, da je kolo teklo v pravi višini.

»Pšenico!« je odvrnil oče resno. Ukazal je zaustaviti vola. »Pšenico je treba sejati jeseni, da se do zime dobro ukorenini, drugače pozebe. Boš sedaj vedel, zakaj orjemo?« Otrok je molče prikimal. Seveda še ni razumel, kako poteka delo in koliko ga je, preden je na mizi kruh. Če so uspeli zorati celo njivo prvi dan, so jo naslednjega dne prebranal, da je zrnje zasula zemlja. S tem je bilo prvo delo opravljeno, vendar ne pozabljeno. Bo pšenica vzkliła, je dovolj gosto in enakomerno vsejana? Nastopil je mraz, zima. Je dovolj ukoreninjena, da bo tudi v osojni legi dočkala pomlad zelena?

S pomladjo so prišle nove skrbi. Kaj hitro je med pšenico zrastel tudi plevel, zato je bilo treba njivo opleti. Grašica, terica in še drug plevel je silil na površje ter zatiral rast. Ko je začela pšenica delati klasje, je bilo za pletev že pozno. Potem strah pred točo, močnim vetrom in nevihtami, kajti tedaj poleže in klasje strohni.

Čas žetve je lep, a delo naporno. Žanjice, od jutra do mraka na njivi, so se zvečer komaj vzravnale. Za njimi so ostali kupi snopov, ki jih je bilo treba odpeljati v kozolec, jih obesiti med late, da se posuše. Po strnišču so spet odšli otroci in pobrali še zadnje izgubljeno klasje. Pazljivo so ga zvezali skupaj in vsak je imel svoj snopek; obesili so jih v kozolcu na vidnem mestu. S tem so si tudi otroci zaslužili hlebčke iz prve peke novega žita. Vendar je bilo treba še precej dolgo čakati. Šele po drugi košnji je navadno prišla na vrsto mlatev. Na hlevu je bilo treba vse sprazniti, ome-
sti pajčevino, ki se je čez leto nabirala po tramovju in stenah, po tleh pa natančno pomesti. Spet je zaropotala stara električna mlatilnica, glušila okolico in vse, ki so ji stregli. Prvi je odvezoval snope in jih podajal z voza na mizo pred mlatilnico, drugi je le-te potiskal med zobato kolo mlatilnice. Za njo je moral nekdo stresati in ločiti slamo od res in žita, a četrti je sproti vlačil slamo proč. Obleka mlatičev je bila zaprašena, kot tudi njihova pljuča, a vsakdo je vedel, da brez tega ne gre. Omlačeno žito so »prerajali« in zveli. Le-hit-ro, le-hit-

ro! je klical leseni škripajoči venec, ako in bil pravočasno napolnjen.

»Koliko mernikov je to?« sta se vpraševala gospodar in gospodinja in na oko ocenila kup očiščenega žita na tleh, ki se je vidno večal. Kmalu so bile napolnjene skrinje in več ko je bilo polnih, srečnejši so bili domači. Otroci pa so vpraševali:

»Kdaj bomo peljali v mlin?« V samotežnik so naložili vrečo nove pšenice — četudi je bilo še precej stare zaloge in ko so pripeljali moko domov, so komaj čakali, da je mati zamесila testo. Naredila je velike hlebe in še za vsakega otroka majhen hlebček. Vsaka gospodinja je ob peki nervozna. Da bi se kruh lepo spekel, si je želela, da bi bila njena družina zadovoljna in sita. Mati ima največje skrbi, zato pa tudi največje želje. Kruh je bil pečen in ta dan je bil za družino največji praznik.

Danes smo zadovoljni s svežim pekovskim kruhom. Kdor pa je v svoji mladosti doživljal rojstvo novega kruha, se bo tega spominjal vse življenje. Kruh! Koliko težkega pričakovanja ob peči, da bo skorja postala zlato zapečena in bo hlebček moj, samo moj! Ne, želodci niso bili prazni, a lačni smo bili novega, letošnjega kruha. Čeprav je bil le za spoznanje bolj bel kot pri prejšnji peki. Starši so ga znali ceniti zaradi svojih žuljev in znoja preko celega leta, tako so tudi nas otroke naučili kruh spoštovati. Ležalo je po tleh sadje in zgnilo, ker ni bilo časa za pobiranje, a nikjer ni ležala suha skorja kruha, čeprav smo ga imeli dovolj. Vedno sta bila hleb in nož v miznici v hiši, na voljo lačnemu, da si postreže. Kruh smo imeli na mizi za zajtrk, malico in večerjo, a nikoli se ga nismo preobjedli.

Kdo pa so tisti, ki ga danes mečejo in puščajo povsod, kamor pade? Kdor je bosonog hodil po brazdi in strnišču, kjer je pobiral izgubljeno klasje, ta prav gotovo ve, da kruh ne raste sam, da nekdo nosi na rokah žulje, četudi to morda nisem jaz. Minka Gantar

NAPAČNA JEZA

Streha majhne hiše je opazovala, kako se kadi iz dimnika.

»Nesramnež,« se je obregnila, »kaj te ni sram, ker tako kvariš zrak?«

»Z ognjem se pogovori, iz njega se kadi,« je mirno odgovoril dimnik.

Slavko Pregl

Jože Šmit

ŠALJIVKA

Ójtele, kdótele?

Jáztele, títele:

*jesti le, piti le,
dremati, spati
in se igrati.*

Ójtele, jójtele,

jáztele, títele,

*mar boš le mucke
obuval in bril,
mar boš s koprivo
si pamet solil?*

Ójtele, jáztele,

ójtele, títele,

*kdo bo pa delal,
kdo se učil?*

Milena Batič

BALON

*Dvignil balon se rumen je v nebo,
vrabček si misli: meh za proso.*

*Spustil balon se rumen je na tla,
miška ugane: sir se trklja.*

*Počil balon je, kjer potok izvira,
žaba vanj skoči: svet se podira.*

Niko Grafenauer

LOKOMOTIVA

*Lokomotiva, lokomotiva
črno na belem peronu počiva.
Tam čaka,
da ji zrase hrbtenica iz vlaka.*

*Lokomotiva, lokomotiva
z belo rutico dima
maha v slovo,
ali pa se pahlja na poti z njo.*

*Lokomotiva, lokomotiva
je neulovljiva,
kadar na vsako stran hrbtenice
razpne pokrajinaste perutnice.*

*Lokomotiva, lokomotiva
same kresnice v nedrjih skriva.
V rojih pršijo na vse strani
in se utrinjajo noči v oči.*

*Lokomotiva, lokomotiva
je lokomotivasto zamerljiva.
Kadar jo v rep ugrizne kak zmaj
pobegne v črno goro in je ni več
nazaj.*

KROŽEK MLADIH DOPISNIKOV

MOJA BODOČNOST V DOMOVINI

Stara sem 14 let, obiskujem osnovno šolo, ki se konča drugo leto. Preglavice mi dela poklic, za katerega se bom morala kmalu odločiti. Izbrala bi si rada takega, s katerim si bom služila kruh v domovini.

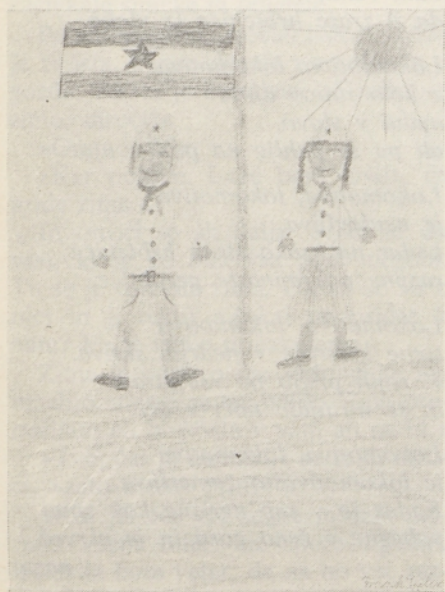
Ko sem šla še pred leti kot majhen otrok s starši na počitnice v domovino, mi je bilo najbolj všeč pri mojem stricu v Portorožu. Z majhnega hribčka sem si ogledovala ladje, ki priplujejo iz raznih držav; prevažajo tovor in potnike. Zvečer pa pozno v noč prevažajo ribiče, ki se vračajo z bogatim ulovom rib. Predstavljam si, da nikjer ne bi imela lepšega življenja kot pri morju. Moja želja je, da bi si zgradila lepo hišico, v kateri bi živela in si ustvarila družino in svoj dom. Vedno si zamišljam, kako bi si okrog hiše posadila palme, sadje in cvetje. Moja hiša naj bi stala na hribčku, od koder bi se videlo in slišalo bučanje našega morja.

Te misli in želje mi že dolgo rojijo po glavi, vendar upam in želim, da bom nekega dne, ki je mogoče še precej daleč, pozdravila Stuttgart in podala roko slovenski oziroma Jadranski obali in tam za vedno živela.

Ellen Koprivnik, slov. dop. pouk, Stuttgart

NAJLEPŠI POČITNIŠKI DAN

Moj najlepši počitniški dan je bil drugo nedeljo med dopustom, katerega sem preživel v domovini. Od do-

ma smo se odpeljali ob 10. uri dopoldne na Bled. Ker je bil zelo vroč dan, smo se šli na blejsko jezero kopat. Čeprav je bilo vroče, 32 stopinj Celzija, je bila voda mrzla, saj je imela komaj 17 stopinj. S plavanjem smo se ogreli. Ob petih popoldne smo se odpeljali s čolnom na otok. Čolnar je bil 70-letni Janez Knaflič. Vso pot nam je govoril o znamenitostih Bleda, katere smo videli z jezera. Peljal nas je mimo Titove vile. Videli smo tudi lokvanje, ki rastejo na ribniku in so ob tej uri zapirali cvetove. Na otoku smo si ogledali cerkev in zvonili z zvonom želja. Ogledali smo si tudi izkopanine, med njimi več stoletij stara človeška okostja. Na poti z otoka nam je čolnar povedal še vrsto zanimivosti. Pri-povedoval nam je, da je tovariš Tito na Bledu sprejel že vrsto znanih tujih državnikov, med njimi pokojnega egiptovskega predsednika Naserja, cejlonsko predsednico Bandaranaike, pokojnega etiopskega cesarja Haile Selasija in še vrsto drugih. Čolnarjevo pripovedovanje je bilo zelo zanimivo.

Robert Marinček, Pforzheim, ZR Nemčija

MOJE POČITNICE

Vsako leto težko dočakam poletne počitnice. Še posebno zato, ker gremo vedno v Slovenijo. Tudi letos sem preživela tam lepe počitnice. Najprej smo šli k stari mami in atu. Tam imajo kmetijo in tako sem jima tudi malo pomagala. Na travniku smo sušili seno. Potem pa me je teta povabila, da

Konj Spoty, narisala Suzy Ljubičič, Brampton, Kanada

Slovenska pionirja, narisal Frank Špiler, 2. r., Z. Berlin

grem lahko z njo na morje. Zelo sem bila vesela. Na morju smo bili deset dni. Ves čas smo imeli lepo vreme. Tam sem spoznala veliko slovenskih otrok in ves čas sem lahko govorila slovensko. Imeli smo veliko zabave. Čas pa je hitro potekel in vrniti smo se morali. Ostale dni smo še pomagali stari mami in atu. Potem smo se morali posloviti.

Zdaj spet čakam počitnice in se jih že vnaprej veselim.

Irena Maier, 8. raz., Pforzheim

NAJLEPŠI SPOMIN IZ SLOVENIJE

Lani smo se z očkom in mamico odpeljali na obisk v Slovenijo. Midve s sestrice Peggy, ki sva rojeni v Kanadi, sva bili prvokrat v Jugoslaviji. Letos imava devet let, starejša sestrice Tanja, ki jih ima trinajst, pa je že bila v Sloveniji. A se ne spominja, ker je bila takrat še dojenček. Tudi babica, ki živi pri nas v Bramptonu, je šla na obisk v Slovenijo. A z letalom se je peljala kar naravnost v Slovenijo. Mi pa smo se ustavili v Angliji, kjer je naš dady najel velik avtomobil, v katerem se lahko tudi spi in je in smo se z njim odpeljali po Evropi. Res je bilo zanimivo in veliko smo videli. Najlepše pa je bilo v Jugoslaviji. Kopali smo se v morju, bili smo pri Plitvičkih jezerih in še marsikje. Šli smo na Bled in Bohinj, kjer smo se kopali in vozili po jezeru. Na Bledu je v restavraciji zvečer igrala godba in sva z očkom zaplesala, gostje so pa ploskali in se smejali. Potem smo obiskali našo drugo babico in strica v Ratežu na Dolenjskem. Babica se je od veselja jokala, ko nas je objemala. Nam na čast so naredili celo gostijo. Pri babici imajo muce, prašičke, kravo in konja.

To je eden najlepših spominov iz Slovenije. Za spomin sem narisala konjiča. Malo sem ga olepšala z lisami, ampak tudi babičin v Ratežu, ki nima lis, je lep. Še to naj povem: letos sva s sestrice Peggy tukaj končali tretji razred, sestra Tanja pa šestega. Zelo želim, da bi nas očka in mama kmalu spet popeljala v Slovenijo. Lepe pozdrave babici in stricu v Ratežu na Dolenjskem in konjičku — pa seveda vsem slovenskim otrokom po svetu. Pišite nam kaj.

Suzy Ljubičič, R-R-4, Brampton, Ontario, Canada L6T 3S1

UMETNIŠKA BESEDA

MATIJA BERDEN

Pred sedemdesetimi leti, 15. septembra 1908, se je v prekmurski vasi Veliki Polani rodil Miško Kranjec, najpomembnejši slovenski pisatelj socialne realistične smeri, ki je bil že v predvojnem in tudi v povojnem času vseskozi politično angažiran. Leta 1934 je bil tudi prvi glavni urednik komunističnega glasila »Ljudska pravica«.

Ob njegovem življenjskem jubileju so slovenske založbe izdale vrsto njegovih knjig, ponatisov in izvirnikov. Državna založba Slovenije je izdala izredno zanimivo knjigo z naslovom »Oče in sin«, roman o Berdenih. To je »roman o hladnokrvnem, brezobzirnem pohlepu po moči, gospodovanju in oblastništvu« prekmurske družine Berdenov. Za naše bralce bo knjiga zlasti zanimiva zaradi tega, ker se dogajanje odvija tudi v izseljenstvu.

Matija Berden je začel svojo pravo — »veliko« življenjsko pot v pokrajinskem mestecu, kamor se je njegov oče Ivan Berden po vsakovrstnih polomih, in ko ga je žena zapustila, zatekel s sinom po prvi svetovni vojni. Upal je, da bo tam zanj več možnosti. Življenje pa je bilo v mestecu v prvih povojnih letih bilo neusmiljeno do malega človeka, ki ga kratko in malo nihče ni potreboval. Berdena sta pozimi spala v hlevu pri živini, kjer je bilo vsaj toplo, poleti pa na senu na hlevu. Oče je stikal za delom, prosjačil, tudi »kaj« vzel, če je nanesla priložnost; ker živeti je pač bilo treba. Matija je v gostilnici na koncu mesta, kjer sta živila, vse večere zakartal, sleparil na vse načine, da je priigral kakšno kronico. In ker je življenje bilo surovo,

tudi človek ni mogel biti drugačen — do vsega skrajno surov, brez lepih vrednosti v sebi. Tam je doživel svoje prvo, mladeniško razočaranje v ljubezni, ko se mu je neka Lešnjakova Matilda izpridila. Potem ga je Žid Fischer jemal s seboj na svoja prekupčevavska potovanja, kjer se je Matija v neki vaški gostilni znova zagledal, a tokrat v bogato gostilničarkino hčer, zaradi nje oropal Žida, ker je mislil, da se bo lahko poročil z dekletom, če bo imel denar. Pa ga je zavrnila, morda zato, ker je posumila, kako je prišel do denarja, mogoče pa je že bilo tudi zanj prepozno — za njenega ženina je vendar njena mati poskrbela, kakor je že to na kmetih navada. Matija Berden je napravil križ čez neko čisto, pravo ljubezen iz srca: tudi ljubezen se je kakor vse drugo sprevrgla v predmet barantanja. Zavrgel je poslednje vrednote v sebi, obsedla ga je misel, da je samo denar še kaj vreden na svetu, bogastvo. Odločil se je, da bo do bogastva prišel tako ali drugače, kakor se mu je kasneje že začel prikazovati, da tudi denar ni vse: začel je misliti na moč; na oblast, na veljavo v svetu, ko se te nihče več ne upa dotakniti. Ne vasi, mesto je treba zavzeti, pokrajino, državo, vse mora tebi služiti.

Toda v Prekmurju pot ne do bogastva še manj do oblasti za nekega proletarca ni bila lahka. Če je nekoč oropal Žida Fischerja, si znova kaj takega ni mogel privoščiti, preveč bi tvegalo. Kupil si je voz in konja, kupiniral po pokrajini, pri tem našel bogato kmečko vdovo, jo zmešal, da se je poročila z njim.

Toda Matiji Berdenu še na misel ni prišlo, da bi se do smrti ukvarjal s kmetijo, legal k svoji že kar ostareli in nazadnje povrhu še bolehnici ženi, ne da bi si hkrati bil na čistem, kako naj stvari najpametneje in najbolje reši. Ker njegov najbližji cilj je bila vsaj tovarnica v mestecu in še kaka trgovina.

Kljub vsem svojim velikim načrtom si je daleč s hribov pripeljal na kmetijo mlado in lepo, a revno dekle, neko Evo Antalič, in se zapletel z njo v ljubezen. Kar pa ga ni oviralo, da se ne bi čez leto in dan že v mestecu zapletel z bogato trgovčevno hčerjo Majerjevo, ki je njen oče sedel tudi v upravnem odboru banke. In šele s to »ljubeznijo«, se je zazdelo Berdenu, da je stopil na prvi klin tiste lestve, po kateri se pride visoko — vsaj do bogastva, če že ne hkrati tudi do oblasti. Na tej poti do mesteca, do bogastva in do oblasti pa so bile nepremostljive ovire: Matija je vendar bil poročen. Povrh vsega pa je Antaličeva zanosila z njim in niti slišati ni hotela, da bi se vrnila v domače kraje, preveč ga je imela rada.

Takrat se je Matija Berden zapletel v tisto zoprno stvar, ki bi ga bila skoraj

zlomila in mu za vselej zaprla pot navzgor. Z Evo sta pravzaprav neodgovorno zasnovala, da se je treba njegove žene Ovčkovice Magde znebiti. Priskrbel je strup in Ovčkova je morala umreti. Stvar se je razkrila, Eva je prišla pred sodišče. Da bi pa nesreča priklopela do vrha, se je pri vsem še njegov oče začel opletati okrog neke poštenosti: stari, mali »kokošar«, kakor ga je nekoč sin imenoval v šali, ki je v sili posegel po kakšni tuji drobnjavi, ohlapen v tej nadrobni poštenosti, »pravi Prekmurec«, kar mu je tudi sin povedal, se je ob tem umoru ustavil, zapletel se je in skoraj pogubil še sina. Toda mladi Berden je bil dovolj pretkan in tudi spreten: vedel je, da po Majerjevi posega sodnik, pa je zbrantal z njim za svojo prostost, hkrati pa za milejšo kazen nad Antaličevno. Bila je obsojena samo na deset let.

Čeprav oproščen sleherne sokrivde, so se za Matijo Berdena poti navzgor zaprle. Hud udarec zanj pa je bil tudi, da ga je njegov dotlej mu tako zvesti oče zapustil. Dobro leto se je Matija Berden kar zgubljeno opletal po domačih krajih, ni se mogel odločiti za nobeno stvar, pri čemer ga je kmetija, ki jo je dobil po Ovčkovi Magdi, še najmanj veselila. Polovico kmetije je dal prepisati na očeta, polovico pa na takrat še rojeno hčer, ki jo je mati dala krstiti po svoji materi na ime Vera, in ki jo je ta tudi vzela k sebi. Sam otroka ni nikdar obiskal, da bi ga vsaj videl. Oče mu ob odhodu niti ni hotel dati roke, le rekel je: »Boš naprej ubijal?«

»Bogat hočem postati. Doma tega ne zmorem.« V dobrem letu je natanko prečenil položaj in spoznal, da tu zanj navzgor ni nikake poti. »Po svetu grem.«

»Kam?« je vprašal oče.

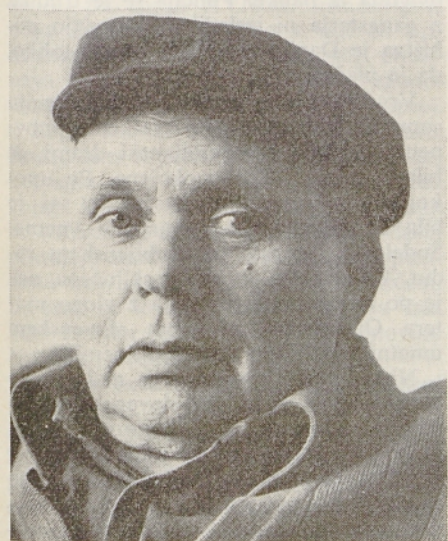
Sin se je posmešnil, z roko pokazal okrog sebe: »Pravijo, da je svet okrogel. Pravijo tudi, da je svet bogat. Za enega se bo že našel kak prostor.«

»Z ubijanjem poštenih ljudi?«

»Minil je čas, ko sva bila lačna in sva morala krasti tudi kokoši. Kokoši ne bom nikdar več kradel.« Posmešnil se je očetu: »Za navadno kokoš lahko ravnno tako dolgo sedi ko za milijone, le da pri milijonih moraš biti gospod. Če pa si gospod, ne smeš krasti kokoši, to ti vsi ljudje najbolj zamerijo; čim več milijonov ukradeš, bolj te svet občuduje. Postal bom gospod; velik gospod.«

»Kristus,« je zastokal stari Berden. »Kdaj, kje si se mi tako pokvaril?«

V Evropi se je začela vojna, ko je Matija Berden, ta nemirni po denarju in moči hlepeč duh, že poslal prve dolarje staremu Berdenu in svojemu otroku; tej na naslov njene stare matere. Bilo je, ko da se je nazadnje, ko je dosegel svoj cilj — Ameriko, vendarle unesl: poročil se je z neko Madžarko, ki mu je

Pisatelj Miško Kranjec

AVGUSTA DANILOVA IN NJENIH DESET AMERIŠKIH LET

rodila otroka. Za čas so ga obhajale želje po mirnem, urejenem življenju; drugačnih priložnosti sprva niti ni imel, bil je vendar vsiljivec v tej deželi tisočerih možnosti, med katerimi pa je bila tudi ta, da te kratko in malo vržejo čez mejo. Vojna pa je marsikaj spremenila, še preden se je dobro zavedel, se je že znašel v kasarni, od koder so ga z drugimi vred prepeljali čez morje.

Toda Matija Berden ne bi bil to, kar je pač bil, če ne bi bil tudi vojne izrabil sebi v prid, ko je dognal, da se tudi države ne bojujejo zaradi neke svobode, še manj zaradi nečesa lepšega, pač pa kratko in malo zato, da bi si z vojno kaj pridobile: tuje dežele, bogastvo, moč.

Matija Berden se je — leto dni po končani vojni — vrnil iz vojske s prvim kapitalčkom, ki si ga je pridno nabiral po vsej dolgi poti. Žena se mu je med vojno izpridila, ni mu pa prišlo na misel, da bi jo iskal, da bi se celo poskušal spraviti z njo. Berden si je kupil kamilonček in se začel ukvarjati s prevozništvom v manjšem mestu, ki mu je po petih letih tudi že skoraj popolnoma zagospodaril: poleg prevoznitva, ki ga je imel že popolnoma v svojih rokah in bil znan daleč naokrog, se je vrival tudi v vse donosnejše tovarne, nazadnje pa še obsedel v upravnem odboru mestne banke. Med vsemi temi opravki, pri vsej prezaposlenosti pa se je vendar spomnil na svojega otroka in uspel, da si ga je vzel k sebi, za skrb zanj pa si je našel dve sestri Prekmurki, ki sta mu hkrati gospodinji.

Pri vsem tem kopičenju denarja, hlastanju za njim je vendar pokazal neverjetno mnogo skrbi za dekle, za malo Anuš, ali Ann, kakor jo je sam nazival. Z neko nedoumno strastjo se je navezoval na tega dotlej na moč zanemarjenega otroka, ki sta ga pa samski sestri Prekmurki z vso skrbjo preurejali v dostojno, pridno dekletce, ki niti za trenutek ni bila več sama: dekle je postala pridna učenka, nazadnje pa jo je Berden poslal na univerzo; ker tudi z njo je Matija Berden imel svoje velike načrte, z visoko izobrazbo bi jo rad dobro poročil s kakim bogatim podjetnikom, ne da bi želel od nje, da v življenju opravlja kak poklic. Nič ga ni motilo, da dekle študira neko umetnostno zgodovino in arheologijo, nekaj po njegovem popolnoma neuporabnega in zato tudi nekoristnega v življenju, kakor ga tudi ni motilo, da je njegova Ann živela na univerzi na moč samostojno življenje in se je gredoč otesla slehernega varuštva.

Bilo je mnogo nedoumnega v tem na-

Miško Kranjec

Odlomek iz romana »Oče in sin«, izdala Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1978.

Vrata domov so se zaprla. Slovenke so jo vabile na svoje domove in jo tolažile. Nekoč se je na večerji pri Sakserjevih srečala s svojo nekdanjo gojenko na dramski šoli v Ljubljani, Zorko Kočvarjevo. Povedala ji je, da zna krojiti in šivati in ta ji je svetovala, naj gre v kakšno milijonarsko hišo, kjer bi dobro zaslužila. Dala ji je tudi nekaj naslovov. Storila je tako.

Tako je bila prva zaposlitev velike slovenske igralka Danilove v Ameriki — pri krojevalki v gospodskemu domu ameriškega kralja modrčkov in steznikov Goldschmidta. Lepo so jo sprejeli. Neka dne pa so jo gospe vprašale, kaj je pravzaprav po poklicu. In povedala jim je svojo zgodbo. Presenečene so ji obljubile svojo pomoč in besedo držale.

Z ameriško naglico se je zatem vse zasukalo. Obiskali so jo časnikarji. Njeno sliko so objavili časopisi »New York Herald«, »Evening Post« in drugi z vidnimi napisi: »Med nami je velika slovenska umetnica.«

Začela so prihajati vabila. Povabljena je bila k Mihajlu Pupinu, profesorju na Columbia univerzi, ki ji je obljubil pomoč. Seznanila se je z violinistom Zlatkom Balokovičem, z dramatikom Sergijem Tucićem, srečala se je z Etbinom Kristanom in Rainerjem Hlacho, znančema še iz Trsta. Pevec Rudi Trošt, ji je povedal, da je dobil službo pri Columbia Record, kjer bo pel za gramofonske plošče. Spomnila se je, da je tudi sama že pela in govorila za plošče. Petja jo je učil v Ljubljani Hubad, ki je pohvalil njen mezzosopran.

Oglasila se je pri Antonu Heindlu v »Columbia Gramophone Company«, ki jo je že poznal iz Ljubljane. Podpisala je pogodbo in posnela več plošč ter kar lepo zaslužila. S Kristanom in Hlacho so po raznih manjših odrih igrali za Slovence Kristanove in Tucićeve igre in razne enodejanke, ki so jih dobili iz slovenske knjigarne v Clevelandu. Tudi gostovali so v Pittsburghu, Brooklynu in Johnstownu. S sinom Rafijem sta nekajkrat nastopila tudi pri nemem filmu.

Tedaj pa se je končala prva svetovna vojna in Avgusta Danilova je odhitela domov k otrokom in možu Danilu, ki je med vojno dve leti vodil v Ljubljani Malo gledališče, zatem pa se je prebijal s priložnostnimi deli, kakor je vedel in znal. Avgusta je bila ponovno angažirana v prenovljenem narodnem gledališču. Spet je nastopila, doživljala uspehe in aplavze, a globoko v srcu ni bila zadovoljna.

In tako je po dveh letih leta 1922 spet odšla med ameriške Slovence. V New Yorku je nastopala v okviru Jugoslovanskega kluba. Največ pa je umetnica dala clevelandskim Slovencem, med katere je prišla prav takrat, ko so jo najbolj po-

trebovali. Malo prej je bil tam odprt Slovenski narodni dom. Z njim so rojaki dobili novo kulturno žarišče, za katero so potrebovali izvežbanih režiserjev in igralcev. Te jim je dala Avgusta Danilova. Ustanovila je dramsko šolo, katero je obiskovalo trideset do štirideset rojakov, ki so postali dobri igralci in režiserji. Mnogi so kasneje svoje igralsko znanje in izkušnje prenesli tudi v druge slovenske naselbine. Prvo dramsko delo, s katerim se je Danilova uveljavila pri clevelandskih Slovencih kot odlična režiserka in igralka je bila drama »Elga«, ki je z igralci društva »Ivan Cankar«, dosegla izredno lep uspeh. Pozneje so pod njenim umetniškim vodstvom igrali še številna za amaterje zelo zahtevna dela kot: »Golgota«, »Brate sv. Bernarda«, »Pahljačo Lady Windermere«, »Ekvinokcij«, »Martina Krpana«, »Kralja Matjaža«, »Voljo« in še nekatere. Dramsko društvo »Ivan Cankar« je v tistem času doseglo svoj umetniški višek. Ustanovili so tudi mladinski odsek v katerem je Danilova osemindeset otrok uvajala v lepi svet umetnosti. Ta mladi rod je še dolgo potem, ko se je vrnila v domovino, ni pozabil. Vneto so ji pisali in jo tudi obiskovali. Za njeno odhodnico so uprizorili dramo »Ekvinokcij«. V spomin in zahvalo je prejela nad pol metra visok srebrn pokal z napisom: Avgusti Danilovi poklanja društvo Ivan Cankar, 5. maja 1925. Cleveland.

Ko se je poslovila od naših Clevelandčanov, je šla v New York. V Jugoslavijo se je vrnila naslednje leto. Zadnje dni pred slovesom od Amerike pa je doživela še eno grenko razočaranje. Neko izmed tistih, ki so prišli ogledovat njeno stanovanje, da bi ga najeli, ji je ukradel vse prihranke štirih let, ki jih je dvignila iz banke. Policija se je trudila, a gangsterja ni izsledila. S prodajo pohištva je Danilova zmogla komaj toliko, da je plačala vožnjo domov.

Vrnila se je k družini. K bolehnemu soprogu, k otrokom. Po kratkem ponovnem angažmaju v ljubljanski drami, je bila 1. junija 1928 upokojena. Po upokojitvi je še večkrat nastopila, saj je bila še tako polna ustvarjalne vneme. Sodelovala je tudi pri ljubljanskem radiu. Že sivolasa in rahlo sključena nas je po osvoboditvi pretresla z vlogo matere Obrekarice v prvem slovenskem umetniškem filmu »Na svoji zemlji«.

Njen igralski opus obsega nad štiristo vlog. Bila je ob rojstvu slovenskega gledališča in ko se ji je življenje nagnilo že globoko v večer, je bila tudi ob rojstvu slovenskega filma in z njim bo še dolgo živela njena podoba.

Ina Slokan

PO STOPINJAH MLADOSTI

V 52. letu starosti se mi je končno uresničila davna želja, da sem spet videl svojo rojstno vas Gradskovo, ki sem jo zapustil kot štiriletni deček. Ob mojem zadnjem obisku Jugoslavije so me obmejni organi pri pregledu potnega lista vprašali: »Kje je to Gradskovo?« Odgovoril sem: »Nekje v Jugoslaviji.« Tudi na večkratna vprašanja svojih otrok o mojem rojstnem kraju nisem mogel odgovoriti kaj več. V spominu mi je ostala le bleda predstava o vasi in življenju tam daleč neke na planoti ob bolgarski meji. Po odhodu od tam se je morala naša družina še večkrat seliti z meje na mejo. Takšno je bilo pač življenje predvojnega financarja.

Iz Ljubljane v Gradskovo sva se odpravila s svakom Francijem z avtomobilom — zastavo 101. Skozi Novo mesto, prek Gorjancev, skozi Belo Krajino, mimo Karlovca. Daljši postanek na Plitvicah. Čist dan, kot naročen za ogled prelepega nacionalnega parka. Z mnogimi turisti sva krenila navzdol v sotesko pod čudovite slapove.

Tod prodajajo kmetice tudi domače specialitete. Okrepčala sva se s sirovo pogačo. Lepo gostišče je urejeno kot etnografski muzej. Živahen turistični vrvež.

Po lepi, novi, razmeroma prazni bosanski cesti, po krajših postankih in ogledih Bihača, Bosanskega Petrovca in Mrkonjič Grada sva zvečer v zgodovinskem, romantičnem mestecu Jajce. Ogled mesta je bilo najino prvo resnično doživetje Bosne. Stara trdnjava in značilna arhitektura še iz turških časov. Mesto je znano iz časa NOB. Tu je bila 29. 11. 1943 na 2. zasedanju AVNOJ, ustanovljena nova Jugoslavija. Pozno v noč in prihodnje jutro sva doživljala utrip živahnega mesta. Ogledala sva si še zgodovinski muzej AVNOJ in krenila naprej.

Lepa, zanimiva pokrajina ob Vrbasu. Bosno sem si predstavljal drugače; tako, kot smo se o njej učili v šoli, še pred vojno. Revno, zaostalo, z bornimi naselji in kočami. Danes je tu drugače. Mesta postajajo moderna, sodobna, novo pozidane vasi, ljudje lepo in dobro oblečeni. Le stari se še držijo stare noše. Na vsakem koraku se prepleta staro z novim. Novega je vedno več.

Najina pot je šla hitro naprej, skozi Donji Vakuf in za kosilo sva že v Travniku. Sedela sva na gostilniškem vrtu ob bistrem potoku, ki za razvedrilo gostom poganja mlinsko kolo. Nekdanjih mlinov, ki jih je bilo na vseh bosanskih vodah nič koliko, je danes vse manj.

Ob starih spominih in novih doživetjih sva dobro razpoložena znova na cesti.

Stoenka dobro poje. Voziva lepo zmerno, zračunala sva, da bova ob pravnem času v Sarajevu. Proti glavnemu mestu Bosne je promet vedno gostejši. Všeč nama je bilo v Ilidži in na izviru reke Bosne, kjer sva se najprej ustavila. Kot nalašč za oddih.

Sarajevo je izredno pestro in zanimivo mesto z burno preteklostjo. Mešanica zahoda in orienta. Mnoge značilnosti islama, turške in avstroogrske vladavine, nekdanje čaršije ter sodobnega utripa življenja in dela. Mesto, ki šteje danes okrog 300.000 prebivalcev je upravno, kulturno in industrijsko središče republike Bosne in Hercegovine. Med mnogimi džamijami je najlepša vsekakor Gazi Husref begova iz leta 1531. Pokrajinski muzej je med najbogatejšimi na Balkanu. Za turiste je zlasti privlačna Baščaršija, stari obrtniški in trgovski del mesta, z vzhodnjaškimi delavnicami ter prodajalnami. Muzej »Mlade Bosne« ob Principovem mostu čez Miljacko priča o dogodkih in vzrokih za Vidov dan leta 1914, o atentatu na prestolonaslednika Franca Ferdinanda ter o začetku 1. svetovne vojne. To je preteklost. Današnje Sarajevo izredno naglo raste in lepo napreduje.

Naslednja etapa: Sarajevo—Višegrad, torej iz Bosne v Srbijo. V Rogatici sva morala z asfalta, ker nova cesta, ki je zdaj že odprta, še ni bila nared. Takoj za mestecem sva se zagrizla v pravo, kamnito in luknjičavo turško kaldrmo z visokimi vzponi ter nešteti serpentinami. Tako sva lezla 20 km samo navzgor, nato z višine 1000 metrov zopet nizdol. Kamenje je tolklo po avtomobilski pločevini. Vse pa je odtehtala čudovita gorska pokrajina, z bogatimi gozdovi, slikovitimi pašniki in redkimi naselji. Na zelenem travniku star pastir z belo čepico in rdečimi hlačami, obdan s tropom ovac. Redki so še danes taki prizori. No, končno sva živa in s celim avtomobilom zagledala pred seboj znameniti »Andričev« most na Drini.

V vrtni restavraciji ob mostu sva okusno jagnjetino pridno zalivala s hladno ružico. Počitniški vrvež. Mešanica Srbov, muslimanov, domačih in tujih turistov. Vse hiti proti Jadranu, v vročem popoldnevu se je treba okrepčati, ceste so še dolge in polne. Starci, kljub pripeki počasi srkajo rakijo, otroci hočejo sladoled, moške se hladijo s pivom. Mlada mati mirno doji dete, avtomobili prihajajo in odhajajo. Mesto slovi po kamnitem lepo oblikovanem mostu čez Drino, ki ga je dal v 15. stoletju zgraditi veliki vezir Mehmed Sokolović.

Zvečer sva že v Titovem Užicu. Lepo, prijazno mesto s prek 20.000 prebivalci. Zlasti novo mestno središče je veličastno. Ulice so polne sprehajalcev. Ponosne, okusno, moderno opravljene Užičanke

slovijo po svoji lepoti. Leta 1941 je bilo tu središče odpora proti okupatorju in obsežnega osvobojenega ozemlja. Pozno v noč sva opazovala plesalce. Najbolj so se razvneli, ko so se zavrteli v starem srbskem kolu.

Četrti dan najinega potovanja sva zavila v osrčje Šumadije. Od daleč je vidna na griču bela cerkev na Oplencu. V Topoli, starem srbskem mestu je bil semenj. Kmetje in kmetice v značilnih nošah so barantali za živino. Po mnogih letih sem se znova srečal s šajkačami, vojaško krojenimi jahalnimi hlačami in zavihanimi srbskimi opankami. Živo sem se spomnil desetletja nazaj, ko sem se podobno opravljen prvošolček iz Srbije vrnil v Slovenijo:

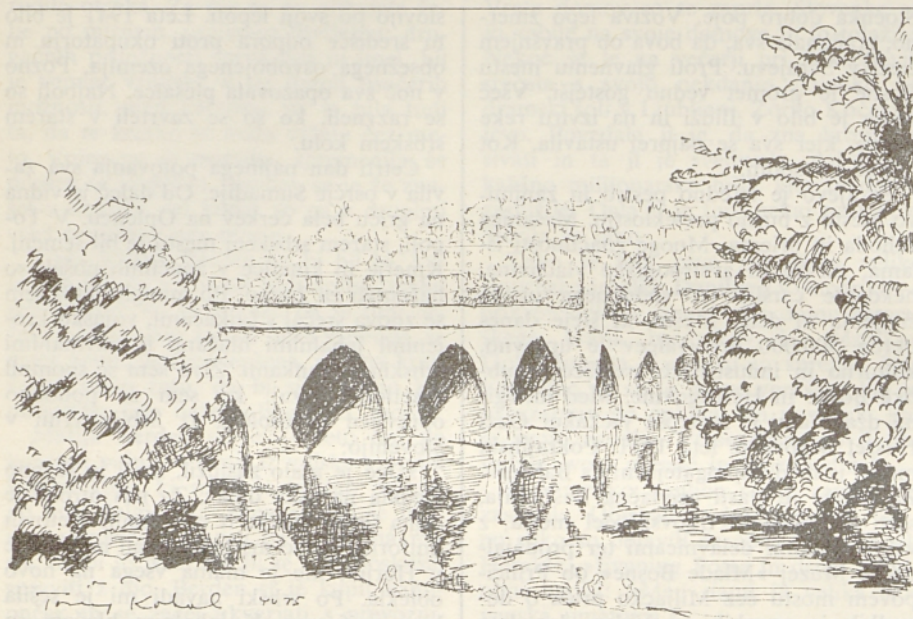
»Oče je malo zaslužil, mati je skrbno gledala na vsak dinar. Za nas otroke je sama šivala obleke iz ponošenih očetovih uniform. Ko so me odpravljali na šolanje v Horjul, me je mama vsega na novo oblekla. Po srbski navadi mi je sešila lepo uniformo. K jahalnim hlačam so me obuli v zavihane opanke, na glavo posadili šajkačo. Kum, tudi financar, mi je na vsako naramnico pritrtil še zvezdico. Tak, pravi mali kaplar, sem z očetom priromal v Horjul. Sam sebi sem se zdel imeniten. To je bilo zabave in smeja na vasi in v šoli na moj račun.«

Tu, v Topoli sem spoznal, da je pri Šumadincih uniforma še vedno cenjena. Franci si je tudi kupil šajkačo za spomin in fotografiral sem ga z domačini.

V beli cerkvi nad Topolo, na Oplencu, je družinska zadužbina Karadjordjevičev. Vsa cerkvena notranjost in impozantna grobnica v spodnjih prostorih je en sam, živo pisan mozaik. Motivi so povzeti po najbolj znanih freskah v starih srbskih cerkvah in samostanih. Skozi raznobarna okna se čudovito preliva svetloba. Zaradi lepega okolja in arhitekture je tu vedno mnogo turistov.

Skozi Kragujevac, Čuprijo, Paračin, sva se na večer pripeljala v Zaječar, obmejno mesto ob Timoku. Hotel »Srbija« ima odlično restavracijo. Mesto lepo napreduje. V središču je spomenik padlim vojakom v letih 1912—1918. Skulptura ponazarja epopejo srbske vojske: vojak v naskoku, drugi v obrambi, tretji, ki je omahnil.

Naslednje jutro sva se napotila proti končnemu cilju — Gradskovu. Kmalu za mestom sva zapustila asfalt, prečkala lesen most in začela lesti po makadamu vedno više v hrib. »Vidiš, ta reka pod nama je Timok. Oče in drugi financarji so se hodili semkaj namakati in hladiti. Nas otroke so vedno odganjali od vode, češ da nas ne odplavi. V resnici pa jim je bilo nerodno pred nami. Res so bili na moč smešni ti hudo resni moške postave. Najbrž nobeden ni imel kopalk, dolgih gat pa si tudi niso hoteli močiti.

Pa so se namakali v ohlapnih gumiranih plaščih svojih uniform, pod katerimi so bili goli.«

Bil sem resnično ginjen, ko sva na obsežni planoti na vrhu zagledala vas, pred njo na obcestni tabli napis Gradskovo. Ustavila sva, polna pričakovanja strmela na naselje in fotografirala. Na polju so kmetice spravljale pšenico. Pri prvih hišah sva nagovorila poštarja. »Kje je vaško središče, je tu kakšna gostilna?« V čudnem narečju nama je povedal in pokazal pravo pot.

Ustavila sva pred gostilno, hkrati z nama pa tudi avtomobil milice. Kot da nama je sledil. Sicer pa, kaj naj bi zares iskala midva z ljubljansko registracijo tu,

bogu za hrbotom, le nekaj kilometrov pred bolgarsko mejo. Ko sva povedala, da iščeva mojo rojstno hišo in da sem kanadski Slovenec, smo skupaj sedli za mizo v krčmi. Najprej je bilo treba oplakniti grlo. Gostilničar je brž poslal po predsednika krajevne skupnosti in po matičarja. Kmalu so bili zbrani vsi starejši vaščani, ki so se še spominjali mojih staršev. Primerjali smo podatke po knjigah in potnem listu.

Vaški možje so kmalu ugotovili, v kateri hiši smo bili mi takrat doma. Odšli smo po vasi. Niso me vnaprej opozorili na mojo rojstno hišo. Bom sam uganil? Pred staro, razpadajočo stavbo svojstvene arhitektonske oblike sem se podza-

vestno ustavil. Spodnji del zidan iz kamna, zgornji, stanovanjski del lesen. Najbolj so mi padle v oči kamnite stopnice in mala veranda. To je moja rojstna hiša! Končno sem po tolikih letih spet tu, kjer sem se rodil.

Vstopimo. Tu živi zdaj osamela starka. Tudi hiši se močno poznajo leta. Večja soba in manjša kamra. Spomini počasi oživljajo, zlasti v črni, zadimljeni kuhinji z odprtim ognjiščem. Tu je še zdaj veriga, na kateri je visel kotliček, v katerem je mama kuhala polento in se je dim valil naravnost v dimnik. Šele zdaj lahko dojemam vse težave in tegobe takratnega življenja v tem, še danes odročnem okolju. Kako je bilo materi, ko je kot mlada žena prišla sem iz Slovenije? Koliko poguma je morala imeti, da je vzdržala. Nemogoče ceste, daleč od civilizacije, zdravnika, trgovine. Dolge, hude zime, skrb za očeta, ki se je v zimskih nočeh na pohodih srečeval z volkovi. Šele v pogovoru z domačini sem doumel, kako je to zmogla. Vzdržala je, ker je živela med sicer revnimi, preprostimi, a izredno gostoljubnimi in srčno dobrimi ljudmi. In taki so ljudje Gradskovega še danes. Napredek si sicer utira pot tudi sem gor, ljudje hodijo na delo v dolino, rastejo nove zidane hiše, imajo elektriko, računajo na asfalt. Ob vsem tem pa ostajajo taki, kot so bili: prijateljski, odkriti, preprosti, voljni pomagati.

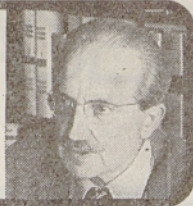
Veselo razpoloženi smo se še dolgo pogovarjali o preteklosti in sedanjosti. Domačini so pustili svoje opravke, gostilna je bila polna. Pekli so jagnje, vabili so naju, da ostaneva tri dni njihova gosta. Žal naju je čas priganjal in morala sva se posloviti.

Vedno mi bodo ostali v najlepšem spominu moji vrli rojaki. Spomin na staro v rojstni hiši, ki mi je ob slovesu poljubila roko, na stodeset let starega očanca, ki se je živo, podrobno spominjal mojih staršev in tudi mene, takratnega pobčka. Natančno mi je pokazal, kod sem hodil okrog kot otrok. Kljub visoki starosti je mož, ki se je boril v vseh vojnah, še vedno izredno bister in klen. Še čuva ovce, le na lov več ne more. Zavihal je bele brke in se postavil po vojaško, ko smo se fotografirali.

Nazaj proti Ljubljani sva ubrala drugo pot, ob Donavi, prek Beograda. V enem tednu sva prevozila prek 2000 km, videla dobršen del Jugoslavije, zaznala razvoj in napredek na vsakem koraku, srečala mnogo prijetnih, dobrih ljudi, sklepala nova prijateljstva. V mojem domu v Kanadi je zdaj velika slika stare hiše v daljnem Gradskovem, v srcu pa ostaja živ in svetel spomin na rojake v rojstnem kraju.

F. Golob, Tony Kobal,
London, Ont., Kanada

ZAVEST

Čeprav sem zadnjič obljubil, da vam bom naprej pripovedoval o priročnikih, iz katerih se je mogoče tujcu naučiti slovenščine ali vsaj obnoviti in poglobiti znanje, tokrat vendar še ne bom nadaljeval. In zakaj ne? Iz povsem preprostega razloga, ker sem v oktobrski številki Rodne grude, ki sem jo danes dobil, prebral zanimiv uredniški članek o materinščini in slovenščini, ki je kakor nalašč voda na vaš in na moj mlin, zato je treba izkoristiti trenutek, dokler je železo vroče.

Naj vam najprej povem, kaj sem doživel pred nekaj dnevi.

Z ženo sva se vračala z mednarodnega slavističnega kongresa v Zagrebu. Peljala sva se z ekspresom. Pri oknu v našem oddelku sta si sedela nasproti mlad moški in ženska pri petdesetih. Jaz sem kakor po navadi opravljal korekture, moja žena je brala. Nasproti nje je sedel neki Čeh, ki se je ravno tako vračal s kongresa v Zagrebu, nasproti meni pa je spal mlad moški iz Beograda.

Dolgo ni nihče nič spregovoril in ker smo v Zagrebu vsi šele prišli v oddelek, se še sploh nismo poznali med seboj. Ko pa smo v Dobovi precej časa stali, je ženska pri oknu vprašala svojega sosedo, kako dolgo bomo še čakali. Vprašala je v slabi srbohrvaščini.

Fant ji je pojasnil, tudi v slabi srbohrvaščini, kakšen je vzrok čakanja.

Potem sta izmenjala še nekaj ravno tako nebogljenih srbohrvaških stavkov. Čeprav sem bil zatopljen v korekture, si nisem mogel kaj, da se ne bi nasmehnil, češ kako se silita.

Potem smo se le premaknili in v oddelek je prišel sprevodnik. Pri mojem sosedu pri oknu se je zataknilo. Ni imel prave karte. Moral je doplačati. Sprevodnik mu je po slovensko to povedal. Fant je nekaj časa pojasnjeval v slabi hrvaščini, da je kriva prodajalka kart, ker mu je rekla, da bo prej prišel brzec, ne ekspres, in je vzel karto zanj. Ko mu je zmanjkalo besed, je nekaj bolj vznemirjenih stavkov spregovoril po slovensko, v domačem narečju. Nadaljeval pa je spet po hrvaško.

Ko je doplačal za vozovnico in je sprevodnik odšel, sta se naprej pogovarjala s sosedo nasproti: po srbohrvaško. Opravičeval je svojo zadrego s karto. Pojasnil je, da se že vse poletje vozi ob sobotah v Ljubljano, pa se mu še nikoli ni tako zgodilo. Ženska nasproti mu je pojasnila, da se sama ne vozi veliko. Zdaj se pelje iz Beograda, kjer je bila deset dni na obisku pri sestri, ki je tam poročena.

Oba sta se še naprej mučila s srbohrvaščino. Z ženo sva se že začela drezati. No, nazadnje, že proti Zidanemu mostu, se jima je le posvetilo. Ugotovila sta, da je on iz okolice Ljubljane in da dva meseca hodi v Zagreb kot strokovnjak za neko zahtevno tehnično področje, ona pa iz Dutovelj na Krasu.

Potem sta sproščeno nadaljevala pomenek vsak v svojem narečju in bilo ju je veselje poslušati, tako da sem moral korekture odložiti in se jima pridružiti v pogovoru.

Mislím, da bi tu lahko nehal, ker je zgodba sama po sebi več ko zgovorna in tudi več ko značilna za Slovence. Doma in na tujem. Včeraj in danes.

Ali tudi jutri?

Nisem še raziskoval psihe drugih narodov, kako se njihovi člani obnašajo v takih primerih, vendar mi pripovedujejo izkušeni ljudje, da Italijani ali Poljaki celo v Ameriki ohranjajo svoj jezik skozi rodove, za Slovence pa bi skoraj lahko dal roko v ogenj, da se bodo v pogovoru z vsakim pripadnikom drugega jezika nemudoma prilagodili svojemu sobesedniku in poskušali spregovoriti v njegovem jeziku ali pa se bodo »matrali« v kakšni mednarodni čiribirščini, sobesednik pa bo neomajno nadaljeval v svojem jeziku.

To nam je tako rekoč v krvi.

Ko smo se pred časom v tej rubriki pogovarjali o jeziku, smo rekli, da jezika ne podedujemo, da se ga mora vsak sam naučiti in da ga zna, kolikor in kakor se ga nauči. Zdaj je treba dodati, da se nekakšne zgodovinske okoliščine nemara vendarle kako uveljavljajo v narodu kot celoti in s tem tudi v njegovih posameznikih.

Recimo: ravno ta jezikovna prilagodljivost in ustrežljivost.

Tudi daleč nazaj v zgodovini je bilo stanje podobno kot danes: bilo nas je malo in vsak trenutek smo zadeli ob tuje govorečega, naj bo že ob graščaka, naj bo ob kakšno drugo posvetno oblast ali pa — še naprej v preteklosti — ob zastopnike drugih narodov, ki smo jih zatekli tu ob naselitvi.

Danes je glede oblasti, šol, uradov, trgovin, delavnic in podobnega sicer bolje, ker je povsod vse slovensko, naselitvena in delovna mešanica pa najbrž ni nič manjša, kakor je bila kdaj prej, in temu se pridružuje še živahnejši promet, ki nas vedno znova spravlja in stik s sosedi tujega jezika.

Tako doma kakor na tujem.

Se vam ne zdi, da bi bila ena naših dolžnosti, da po zgledu drugih narodov vzgajamo v sebi narodnostno in jezikovno zavest, če že ne zase, pa vsaj za svoje potomce?

Janko Moder

DUŠAN MORAVEC: IVAN CANKAR — Partizanska knjiga Ljubljana, 100 din. Nova knjiga v zbirki »Znameniti Slovenci« želi osvetliti predvsem Cankarjevo delo, njegovo misel in pomen, le obrobno pa se ustavlja na postajah Cankarjeve življenjske poti. Knjiga je pisana preprosto in osebno. Dušanu Moravcu je uspelo prepričljivo prikazati Ivana Cankarja kot pisatelja in človeka.

IVO ZORMAN: VONJ PO JESENI — Cankarjeva založba Ljubljana. Knjiga pripoveduje o usodi nekdanjega partizanskega borca, o njegovem nemočnem spopadanju z malomeščanskim okoljem, o tem, kako močno se je spremenil svet po vojni. Junak romana ostaja vse bolj osamljen, iluzije se mu vse bolj podirajo. Roman je zanimiv prikaz sodobnega življenja Slovenije.

MIMI MALENŠEK: VIGENJCI — Mladinska knjiga, Ljubljana. Dogajanje romana je postavljeno v gorénjsko Kropo na konec prejšnjega stoletja, ko je industrializacija vse bolj prodirala tudi v našo deželo. V to »starožitno« zgodbo je vpletena tudi ljubezenska zgodba kovaške hčere Ane. »Vigenjci« ostajajo na ravni »večerniških povesti«, zlasti dostopnejših nezahtevnim bralcem.

FERDO GODINA: JAZ SEM NJENA MAMA — Mladinska knjiga, Ljubljana. Ta knjiga znanega prekmurskega pisatelja zajema zgodbo iz tematike »ukradenih otrok«. Po ocenah kritike pa je v knjigi zanimiva zgolj téma, ki pa ji manjka pripovedne spretnosti.

NAŠI ŠPANC — Založba Borec, cena 150 din. Zbornik ob štiridesetletnici španske državljanske vojne je nastal na pobudo slovenske sekcije bivših jugoslovanskih prostovoljcev španske republikanske armade. Med 1600 do 1700 jugoslovanskimi prostovoljci je bilo tudi okrog 500 Slovencev. Knjiga, ki jo je uredil Aleš Bebler, je razdeljena na štiri glavne dele: prvi trije govore o poteku dogodkov, v katerih so sodelovali, o poti v Španijo in o povratku v domovino, četrti del pa govori o vključevanju »španskih« borcev v narodnoosvobodilno vojsko. Zbornik je zanimiv tako za zgodovinarje kakor tudi za bralce, ki jih zanima protifašistični boj na španskih tleh.

MOST DO ZAUPANJA

Pot do drugega človeka! Včasih se nam zdi, da je dolga in vijugasta, polna nepredvidenih čeri. Včasih pa se nam pot do drugega človeka zdi tako enostavna, samoumevna. In vendar v našem vsakdanjem življenju bolj pogosto doživljamo in ugotavljamo, da je pot do drugega človeka težka. Ta doživljanja porajajo v nas svarila: »Ne odpiraj se drugemu človeku! Ne zaupaj mu! Nikoli ne veš, če...« In tako dalje.

Res je, da so naše reakcije, naši odnosi z drugimi ljudmi, vedno v bistvu reakcije na akcije ne glede na to, ali smo včasih mi tisti, ki začnemo akcijo ali pa le reagiramo na akcijo drugega. Bolj ko so naše izkušnje v odnosih z drugimi ljudmi neprijetno pobarvane, bolj ko nam zapuščajo grenak okus v ustih, tem bolj postajamo pozorni: začnemo se zapirati vase, omejujemo število oseb, katerim lahko zaupamo, katerim se lahko odpremo, da bi lahko delili vse tisto, kar sicer doživljamo — radost in veselje, razočaranje in obup, bojazni in sovraštvo, zaupanje in nezaupanje in še vrsto drugih, bolj ali manj čustvenih doživetij.

»Po vsem tem, kar sem doživel, sicer ne v strnjem času, a vendar, ko vse skupaj seštejem, sem razočaran nad ljudmi. Kako naj jim človek zaupa, ko pa so sposobni storiti toliko svinjarij drugemu človeku? In če se nisi sposoben z enakimi umazanimi načini podati v takšne medosebne odnose, potem je povsem razumljivo, da se začneš umikati, da se izogibaš kontaktom, kaj šele globljim prijateljskim — ali kot pravimo — človeškim odnosom.«

Tako kot naš sogovornik se je verjetno sleherni izmed nas znašel v življenju v takšnih medosebnih odnosih, ki so ga prizadeli, ranili in spodbudili podobna razmišljanja. Navadno, ko mine ta prva bolečina in prizadetost, tudi takšna razmišljanja izzvenijo in prepustijo prostor bolj optimističnim. Tistim, ki nam ponovno ob srečanju drugih ljudi vzbudijo zaupanje in vero v druge ljudi.

In od česa je odvisno, da nekateri posamezniki kljub občasnim neprijetnim izkušnjam v medosebnih odnosih ponovno najdejo sebe in tople ter spontane medčloveške odnose. Od česa je odvisno, da se nekateri s podobnimi neprijetnimi izkušnjami popolnoma zaprejo vase in v svoji psihi zgradijo precej debelo varovalno steno pred drugimi ljudmi?

Ne, niso le neprijetne izkušnje v odnosih z drugimi tiste, ki nas spodbujajo ali odvrčajo od drugih ljudi. Usmeritev k ljudem je odvisna od naše splošne naravnosti do sveta in drugih ljudi. Ta splošna pozitivna ali negativna naravnost do drugih ljudi pa ni posledica le trenutne neprijetne ali prijetne izkušnje v medosebnih odnosih, ampak od naravnosti, ki se je oblikovala od trenutka, ko smo zagledali ta svet in prve človeške obraze. Tako kot polagamo kamen na kamen, da bi zgradili hišo, gradimo tudi košček za košček svojo splošno naravnost do ljudi. Tu leži tudi odgovor na tisto vprašanje, zakaj nekateri kljub neprijetnim izkušnjam, ki jih doživljajo v odnosu z drugimi ljudmi, le zadržijo osnovno naravnost, katere odseva zaupanje in vero v vsakega posameznika, v vrednost drugega človeka, njegove zmognosti spreminjanja in rasti ter njegovo sposobnost, da se spopade z različnimi življenjskimi težavami.

»Preraščal in prekašal je mnoge okrog sebe,« je pripovedoval o svojem sodelavcu naš sogovornik. »Nisi mogel najti kakšne večje napake, ker je svoje delo opravljal izredno dobro. Zavidal sem mu zaradi njegove ljubezni do dela, zagnanosti in zaupanja ter prepričanja, da so lahko odnosi med še tako različnimi ljudmi človeški. Sposobnosti, da bi ustvarjal spontane in tople človeške odnose, nisem nikoli imel. Zavidal sem svojemu sodelavcu. Moja zavist je rasla in prerasla v sovraštvo. Sovraštvo je rodilo akcijo. Drugega nisem imel. Spustil sem intrigo. Zdelo se mi je, da je to edina rešitev za sprostitev moje nabrane napetosti in sovraštva. Uspelo je! Prizadel sem svojega sodelavca. Trpel je. In vendar se danes, ko je vse to storjeno, sprašujem: zakaj? Zakaj sem to storil, saj pričakovanega zadovoljstva in užitka nisem doživel!«

Vsak izmed nas se lahko znajde v podobnem položaju in ima lahko podobno željo, ki jo najpreprosteje opišemo takole: »Če že jaz nimam koze, naj crkne sosedu!« Zgodi se, kot temu pravimo. In vendar nas že premišljevanje o svojem dejanju spodbudi, da začnemo premišljevat o sebi, svojih čustvih, potrebah, občutkih in vrednotah ter spoznavanju svojih omejitev, tistih, ki so značilne za slehernega človeka. Sicer pa pot do drugega človeka vodi prek nas samih, prek samospoznavanja, ki nam pomaga spoznati tudi druge. Čeprav je včasih pot do drugega človeka dolga, zamotana in trnova, je le vredno, da jo prehodimo, saj pomaga, da jo naredimo bolj trdno, premočrtno in predvsem človeško!

Azra Kristančič, dipl. psihologinja

Za praznike presenetite družino poleg drugih dobrot, ki jih boste zanj pripravili, še s praznično jedjo po starih slovenskih receptih. Morda boste kaj izbrali od teh, ki vam jih navajamo?

PURICA S KOSTANJEM

Očiščeno purico nasolimo in pustimo, da kakšno uro stoji. Zatem jo namažemo z maščobo in med stalnim polivanjem in obračanjem pečemo v pečici, da se zlato rjavo zapeče. Medtem pripravimo kostanj (za vsako osebo dobro pest). Olupimo mu gornjo kožico, ga pokapamo z oljem ter porinemo za nekaj minut v vročo pečico, vmes ga večkrat premešamo. Spodnja kostanjeva kožica se v pečici osuši in jo zlahka odstranimo, ko vsak kostanj rahlo zmanemo. Olupljen kostanj nato v osoljenem kropu napol skuhamo.

Odcejeni kostanj zatem stresemo v sok, ki je nastal pri peki purice in smo ga precedili v kozico. Kostanj naj v tem soku počasi vre. Nazadnje mu dodamo žlico belega vina in po želji tudi konjaka. Pečeno purico zrežemo na kose in oblijemo s sokom.

AJDOVA OREHOVA POTICA

Liter dobre ajdove moke poparimo z litrom osoljenega kropa in dobro premešamo. Ko se malo ohladi, dodamo v mleku razdrobljen kvas (4 dkg), ki je že začel vzhajati. Zatem primešamo še pol litra bele moke in vse pognetemo v testo, ki ga pustimo, da vzhaja. Za nadev potrebujemo 1/4 l goste topljene ali dobre kisle smetane, 2 jajci, 2 pesti krušnih drobtin, 30 dkg zmletih orehov, 10 dkg sladkorja in malo cimeta.

Vzhajano testo razvaljamo čim bolj tanko in namažemo s smetano, v katero smo vtepli jajci. Zatem testo potresemo z drobtinami, orehi, sladkamo in odišavimo s cimetom. Testo tesno zavijemo in damo v omaščen glinasti model za potice. Če tega modla nimate, lahko potico pečete tudi v primerni kozici, kjer v sredino poveznete skodelico brez ročaja. Ko potica v modlu še enkrat vzhaja, jo damo v pečico.

NOVOLETNI ŠARKELJ

Potrebujemo: 60 dkg moke, 3 dcl mleka, 3 dkg kvasa, 15 dkg surovega masla, 15 dkg sladkorja, 2 rumenjaka in eno celo jajce, sol, nekaj sesekljanega limonine lupinice, šilce ruma in 10 dkg rozin. Penasto vmešamo surovo maslo, sladkor in jajca, solimo in dodamo vzhajen kvas in moko ter testo dobro stepamo četrto ure. Med stepanjem dodajamo rozine, ki smo jih namočili v rumu in sesekljano lupinico limone. Testo stresemo v namazan lončen model za potice in ko je šarkelj dovolj vzhajal, ga pomažemo z jajcem in spečemo.

FILATELIJA

DOMAČE VIŽE

VAS KOTICEK

1. avgusta je Skupnost jugoslovanskih PTT izdala nov fran- kovni provizorij za 3,40 din (poštna tarifa za dopisnice in razgledni- ce za tujino). Za provi- zorij je uporabila redno frankovno znamko za 2.10 din s sliko Hvara, izdano 20. marca 1975. Natis nove oznake vrednosti 3,40 in dveh črt prek stare oznake vrednosti so izvedli v temno rjavi barvi.

NAŠE LEPOTE

V avgustu in septembru je Skupnost JPTT izdala 3 znamke, na katerih je prikazala lepote naše domovine.

26. avgusta je z večbarvno znamko za 2 dinarja počastila 200-letnico prvega vzpona na Triglav.

Na ta dan pred 200 leti so štirje srčni Bohinjci kot prvi stopili na vrh našega očaka. Na znamki je upodobljena sever- na triglavska stena, po višini druga v vzhodnih Alpah, po lepoti pa kar prva! Osnutek zi znamko je naredil akad. sli- kar Dušan Lučić iz Beograda.

20. septembra pa sta izšli dve večbarvni znam- ki (za 4,90 in 10 din) za pro- pagando akcije za varstvo člo- vekovega okolja.

Znamki bi morali iziti že junija ob med- narodnem dnevu varstva okolja, vendar to zaradi tehničnih težav ni bilo možno. Na znamkah sta upodobljena Črno je- zero na Durmitorju in najlepši del toka reke Tare. Obedve naravni lepoti spada- ta med najlepše predele v naši domovini, zato jima je prav zdaj posvečena vsa skrb za ohranitev vseh njenih lepot. Os- nutek za znamki je naredila Andreja Milenković, akademski slikar iz Beo- grada.

Obe izdaji je natisnila tiskarna »VEB Deutsche Wertpapierdruckerei« iz Leip- ziga, DR Nemčija, v običajnih prodaj- nih polah po 9 kosov. Naklada izdaj še ni objavljena. Ob izidu obeh izdaj pa sta izšla tudi ovitka prvega dne, ki sta stala po 2,50 din.

DVA FESTIVALA — oba na štajer- skem koncu in oba ubrana po domače. Na jubilejnim X. ptujskem festivalu do- mače zabavne glasbe se je predstavilo 23 vižarskih skupin, med njimi tudi an- sambel Saje iz Kanade. Največ so po- kazali prekaljeni DOBRI ZNANCI, ki so poleg nagrade za najboljšo izvedbo prejeli tudi najvišje priznanje ptujskega festivala — Orfeja z liro. Drugo nagra- do je strokovna komisija podelila an- samblu VIKIJA AŠIČA iz Celja, tretjo pa skupini SLOVENIJA, ki je bila hkrati tudi najboljše uvrščeni ansambel po oce- nah občinstva. Na drugo in tretje mesto so poslušalci dveh festivalskih koncertov postavila »domačine« — ansambel MAVRICA in PTUJSKI INSTRUMEN- TALNI ANSAMBEL. Za najboljši an- sambel, ki je prvič nastopil na festivalu, so izbrali VESELE ŠENTVIŠČANE.

Na mariborski VESELI JESENI, XII. festivalu tako imenovanih narečnih po- pevk, je bilo sredi septembra izvedenih 16 novih skladb. Prvo nagrado strokovne komisije in Zlati klopotec (tradicionalno priznanje mariborskega festivala) je letos prejel Aleš Kersnik za popevko KRA- ŠOVCI, ki jo je doživeto podala Alenka Pinterič. Občinstvo je najvišje postavilo STARI TANGO Konrada Dolerja v iz- vedbi Branke Kraner in Edvina Fliserja, drugi je bil Andrej Francky s popevko ZAME JE »TOTI« MUZIKA — zapel jo je Ivo Mojzer, tretji pa je bil ZELE- NI JURIJ Jožeta Krežeta, ki ga je pre- pričljivo odpel Karli Arhar. Pridamo naj, da bodo tako »ptujske« kot »mari- borske« festivalske skladbe izšle na ve- likih ploščah in kasetah pri Produkciji kaset in plošč RTV Ljubljana.

AVSENIKI so v zadnjih nekaj mese- cih ob obisku kitajskega predsednika Hua Kuo-fenga ter kitajske partijske in državne delegacije že tretjič nastopili pred predsednikom Titom. Igrali so v Beli vili na Brionih, na poslovnih večerji, ki jo je predsednik republike priredil ob zaključku prijateljskega in delovnega obiska uglednih gostov. Kitajska delega- cija s predsednikom Hua Kuo-fengom na čelu je z zanimanjem prisluhnila raz- igranim vižam »fantov izpod Robleka«, ob koncu programa pa je Slavko Avse- nik v imenu ansambla izročil kitajskemu voditelju album plošč »Slovenija« in »Vsepovsod smo mi doma«.

KOROŠKI AKADEMSKI OKTET je po uspešni seriji koncertov na letošnjih mednarodnih ljubljanskih poletnih prire- ditvah v Križankah oktobra gostoval v Gruziji. Vrlji Korošci so nastopili v spremstvu delegacije ljubljanske mestne skupščine, ki je obiskala pobrateno gru- zinsko glavno mesto — Tbilisi.

POIZVEDBA

Naprošam slovenske rojake v Avstra- liji, ki bi karkoli vedeli o našem sinu Jožetu Solarju, da nam sporočijo na spodnji naslov.

Jože Solar, roj. 4. VII. 1948, ki je od- šel v Avstralijo, se nam je zadnjikrat javil 9. avgusta 1970. leta iz Sydneya. Njegov zadnji naslov je bil: Jože Solar, 80 Old South Head, Bondi JTN, Sydney (N. S. W.), Avstralija. Družina Solar, 61000 Ljubljana, Endliherjeva 11, Ju- goslavija.

MALI OGLASI

Slovenec z nemškim državljanstvom, ločen ne po svoji krivdi, star 44 let, po poklicu šofer, nekadilec in nealkoholik, iščem Slovenko, samsko ali ločeno, otrok ni ovira, staro do 40 let, ki bi bila pri- pravljena začeti skupno življenje. Ponud- be pošljite na naslov: M. Jelter, Johan- nesplatz 60, 415 Krefeld, Deutschland.

Gostišče s stanovanjem in vsemi pri- tiklinami nad Črnim vrhom pri Idriji, ob asfaltni cesti, ob avtobusni postaji, s prostorom za veliko delavnico, pro- damo. Cena in odplačilo po dogovoru. Naslov: Jože Kodolja, gostilna »Vod- njak«, Strmec 1, 65274 Črni vrh nad Idrijo, tel.: 065 77-001(ob sredah in četrtek zaprto).

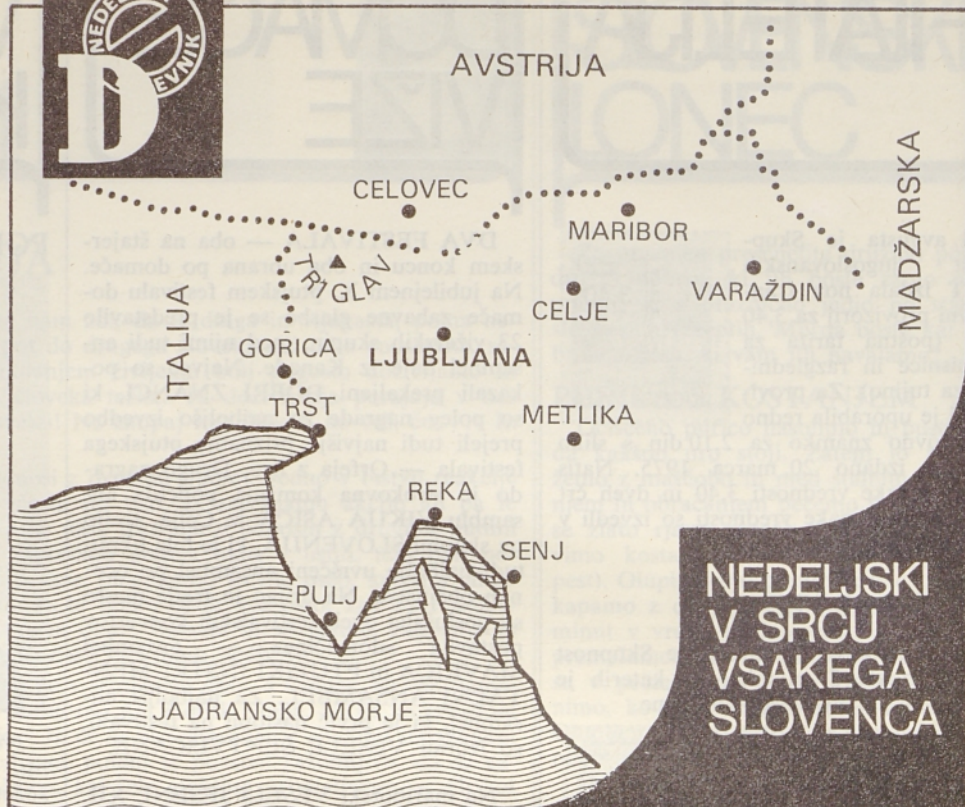
Prodajam pol stanovanjske hiše s poseb- nim vhodom, vrtom in garažo, takoj vse- ljivo na Blejski Dobravi pri Bledu. Po- nudbe pošljite na naslov: Dragica Ščeta- nič, Dubravka Dujšina 1/IV, 41000 Za- greb, tel.: 041 515-788.

NEDELJSKI
največji slovenski tednik

- po nakladi
- številu rubrik
- pestri vsebini

NEDELJSKEGA tiskamo že vrsto let v poprečni nakladi 207.000 izvodov. Najnovejša analiza kaže, da bere en izvod NEDELJSKEGA 3,4 člana družine (gospodinjstva). To pomeni, da ga bere okrog 70 odstotkov vseh Slovencev v matični domovini.

IN KOLIKO JE SLOvencev PO SVETU...? Postanite tudi vi član te velike slovenske družine: naročite NEDELJSKEGA!

**NEDELJSKI
V SRCU
VSAKEGA
SLOVENCA**

PRIJATELJ NEDELJSKI TRKA NA VRATA

**NAROČILNICO
POŠLJITE
NA NASLOV**

NEDELJSKI
Kopitarjeva 2
61000 LJUBLJANA
SLOVENIJA JUGOSLAVIJA

NAROČILNICA

Ime in priimek: _____

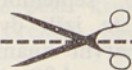
Kraj, ulica: _____

Pošta, država: _____

Naročam NEDELJSKI — največji slovenski tednik.

Celoletna naročnina 27 USA DOLARJEV ali 68 DM oziroma enakovrednost v drugih valutah.

Kraj in datum: _____ Podpis: _____

brest cerknica
industrija pohištva jugoslavija
telefon 061-791 200 telex 31167

J e d i l n i c a J a s n a

Naš proizvodni program:
dnevne sobe, spalnice, sam-
ske sobe, otroške sobe, ku-
hinjsko pohištvo, jedilnice,
oblazinjeno pohištvo. Obišči-
te salon pohištva v Mariboru,
Kneza Koclja 6 in v Cerknici,
kjer boste videli naše najno-
vejše proizvode.

JUGOSLOVENSKI AEROTRANSPORT

Dragi rojaki,

najbližja in najhitrejša pot
v domovino — z letali JAT!
Od aprila dalje REDNA
DIREKTNA LETALSKA
ZVEZA LJUBLJANA —
NEW YORK v. v. enkrat
tedensko.

Za vse informacije in
rezervacije se obrnite na
najbližje predstavništvo
JAT v tujini ali JAT —
Ljubljana, Miklošičeva 34,
telefoni (061) 314 340 ali
314 341

REVILJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS POR EL MUNDO

DECEMBER
1978
LETNIK 25

RODNA GRUDA 12

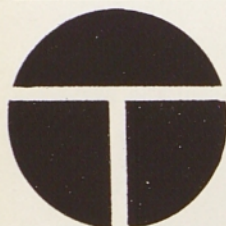
SLOVENIJA

ENGLISH SECTION, PAGES 19-25

uspešno
in
zadovoljno
**NOVO
LETO '79**

Vam želi

TEKSTIL

TOZD

tonosa

n. sol. o.
tovarna trikotaže in nogavic
Savije 87
61000 Ljubljana

nudi iz svojega proizvodnega programa
naslednje izdelke, ki jih dobite v vseh
trgovskih hišah s tekstilnim blagom:
otroške, ženske in moške pulije, trenirke,
telovadne drese in športne hlače in otroške
hlačke vseh vrst

aero

Kemična, grafična in papirna industrija Celje
Proizvodni program:

Pisarniški material
Šolski pribor
Jasnit papir
Selotejp trakovi in pribor
Reprodukcijski material
Izdelki za široko porabo
Samolepilne etikete
Neskončni in klasični tisk
Papir

Mednarodna nagrada za kvaliteto — Madrid '77

časopisno založniško podjetje

kmečki glas

Ijubljana
miklošičeva 4

vam priporoča iz svojega založniškega programa:

Tednik
KMEČKI GLAS

Revijo
MOJ MALI SVET

Knjige
KMEČKE KNJIŽNE ZBIRKE:
Minka Krvina — Rodila sem jih
Magda Stražišar — Dvoživke
Anica Gartner — Obnova
Anica Zidar — Strasti v grapi

Priročniki:
Sami naredimo akvarij
Ptice okoli našega doma
Naše mačke
Male živali v našem domu

Naročila in informacije pri
ČZP KMEČKI GLAS
61000 Ljubljana, Miklošičeva 4, telefon (061) 20-884

ENGLISH SECTION

FROM THE EDITOR

In this number of "Rodna gruda" — English Section we have paid the main part of our attention to the development of the Slovene Economy and, in particular, to those Slovene working organizations which are operating abroad. Many people will certainly be surprised by the data about the number of these firms, which are changing from day to day. In the past we Slovenes have kept ourselves too much to ourselves, there has been a lack of enterprise by our firms and if enterprise has been shown then we frequently have not known how to demonstrate it correctly to the world. Everything indicates that in recent years we Slovenes, too, are becoming different.

The great economic advance of Slovenia and its promising development for the future is, however, just a constituent part of the broadly planned development of modern Yugoslavia, which is one of those countries in the world where since the Second World War the greatest and most rapid economic growth has been recorded. It's certain that this rapid economic development has made possible a successful breakthrough onto foreign markets.

Today things are happening which no Slovene living abroad would have expected some years ago: now he can buy for his home abroad furniture made in Slovenia, a Slovene washing-machine or refrigerator, and many other things. This helps to boost the national pride and conscience of Slovenes living abroad.

At the end of 1978 we would like to thank you, our faithful readers and subscribers, for your continuing trust in our magazine, and we wish you pleasant holidays and a happy New Year 1979.

Jože Prešeren

NEWS

AVSENIK BROTHERS' SILVER JUBILEE

The Avsenik Brothers' Ensemble has crowned its silver jubilee, of 25 years of playing and singing together, with 25 golden discs. This is yet another undoubtable confirmation of the inexhaustible popularity of this ensemble. Already in February the Avsenik Brothers added seven golden discs to their collection at their Grand Jubilee Celebrations in Munich when they were showered with gold by the branch-offices of the Telefunken-Decca Company from West Germany, Austria, Switzerland and Holland; they received their twenty-fifth golden disc from the Helidon-Obzorja Enterprise, for whom they record in Yugoslavia, at their jubilee concert which was held at the Tivoli Hall in Ljubljana on April 21st.

Let us add that the Avsenik Brothers will be giving jubilee concerts practically all over Europe during 1978

as well as entertaining their fans by singing and playing in Yugoslavia. They are also preparing a double long-play record and a new T. V. programme.

TWO DC-10'S FOR JAT

JAT will be taking delivery of its first wide-bodied DC-10 jet on December 15th. Scheduled services with this plane between Yugoslavia and New York should start already on December 20th. It is planned that the new plane will fly every Wednesday on the route Belgrade—Ljubljana—New York, and twice a week it should take off from Zagreb Airport. The big plane, which has a seating capacity for 282 passengers, will be named the "Nikola Tesla", whereas a second DC-10, to be named the "Mihajlo Pupin", is already being prepared by McDonnell Douglas. With this second plane a second route for New York via Ljubljana will be opened in April of next year.

A DEMOGRAPHIC PICTURE OF SLOVENES

A basic report on the health conditions and the realization of people's rights from the field of health security in our republic has been prepared by the Health Council of Slovenia. Apart from other numerous data certain characteristics concerning fluctuations in the population are interesting.

All the inhabitants of Slovenia are included in health security — according to the Institute of Urbanism there will be a total of 1,838,500 this year. Recently the population has been increasing at the rate of approximately 8,2 per 1000 inhabitants — faster in industrial and urban centres and more slowly in the less developed areas.

The birth rate of the population has been gently rising since 1970, between 1970 and 1977 it has been fluctuating between 15.8 and 16.5 per 1000 inhabitants. The death rate in this period has varied between 10.8. and 9.8. There are no significant changes among the causes of death: diseases of the heart and the circulation, cancer, injuries and violent deaths, and disease of the respiratory and digestive organs; suicides are quite frequent, too.

The death rate for new-born babies is constantly falling, too. In 1971 it amounted to 25 per 1000 and in 1977 to 17.7, thus approaching the figures for the developed countries of Europe. The natural rate of increase in the population over the last seven years has been 6,2 per 1000 inhabitants. The process of emigration of workers abroad has stopped, whereas there has been an increase in the number of workers moving to Slovenia from other republics.

Ever since 1953 there has been a constant increase in the share of the older population and a constant fall in

RODNA GRUDA
Magazine
for Slovenes Abroad
Cankarjeva 1/II
61001 Ljubljana
Slovenia-Yugoslavia
Tel. 061/23 102

Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Drago Seliger (Editor-in-chief), Jože Prešeren (responsible Editor)
English translations: Milena Milojević-Sheppard, M. A.
RODNA GRUDA is published monthly. Numbers 8 and 9 are published together as a double issue.
Yearly subscription for overseas countries is 6.— U.S., Canadian or Australian dollars. Payment can be made direct to our Account, No. 50100-620-010-32002-575 at Ljubljanska banka, or by international money order, or by check — payable to »Slovenska izseljenska matica — in a registered letter

that of the young (up to 19 years old). The population of Slovenia is on the border between an "old" population and a "very old" population. It is interesting to note that the expected length of life is not increasing and that in this respect our republic is behind the other republics of Yugoslavia.

The structure of the population has been changing, too, in particular the share of the farming population. This amounted to 20.4 % in 1971 and only 10.2 % in 1977. According to the number of people employed per 1000 inhabitants Slovenia takes first place in comparison with the other republics of Yugoslavia.

CELEBRATIONS AT LIPICA TO BE SPONSORED BY PRESIDENT TITO

Recently the President of SFRJ, Josip Broz Tito received the representatives of the Lipica Stables at his residence at Brdo near Kranj. On this occasion he was asked if he would accept sponsorship of the four hundred years anniversary celebrations of the stables and stud-farm which will be taking place in 1980. On this occasion President Tito viewed a performance of trained Lipica horses.

SILVER JUBILEE OF THE PULA FESTIVAL

In the middle of this summer's tourist season Pula was the host to Yugoslav film-makers at the Jubilee 25th Festival of Yugoslav Feature Films. The best achievements of the Yugoslav Film Industry during the last year were shown in the ancient arena of Vespasian, which was filled eight evenings in a row, by over ten thousand visitors and people of Pula, and prizes were distributed. A film directed

by the young Croat director Ljordan Zafranović, entitled "The occupation in 26 scenes", was declared by the jury to be the best film of this year's festival. This film gives an account of the first days of occupation of Dubrovnik in a more convincing way than has ever been seen before. Some well-known Slovene actors, such as Stevo Žigon, Boris Kralj, Bert Sotler, Tanja Poberžnik and others appear in this film, and a unique picture of Dubrovnik is created by the Slovene cameraman Karpo A. Godina.

The Slovene film "Spring Celebrations", directed by veteran director Franc Štiglic, which tells about the pagan mystery of Kurenti on the Drava plain, was placed among the better works viewed at the Festival.

ENERGOINVEST'S LICENCE IN AMERICA

Experts from the large Bosnian enterprise Energoinvest are very proud of the fact that the firm has sold its first licence to an American firm. What is involved is a universal electronic level indicator, which has been bought from Energoinvest by the American firm "Monitor" of Illinois. It is estimated by the experts of Energoinvest's Institute for Automation and Computer Sciences that the sale of this licence represents the first step into the international market of technology.

There are now 8 institutes working within the Energoinvest family, with more than 400 engineers and other technical staff, of which forty experts hold the academic degree of Ph. D.

RECOGNITION FOR BRAVERY

At the traditional summer celebrations held by the West German chancellor Helmut Schmidt at the Schaumburg

THE AMERICAN SLOVENE

A TRIBUTE OF MY FATHER

*You left your families, you left your friends, you left your fields and trees
You left your homes and birthplace, and you voyaged across the seas*

*You arrived with almost nothing, except desires to succeed
You hoped and planned, worked and prayed, and you sowed the precious seed*

*To our parents — theirs or theirs — we stand here and salute you
You earned your right to be here and no one can refute you*

*You thank God you made it safely, as you stand upon these shores
When things aren't right, you join the fight, and help to win our wars*

*You build you homes, you build the churches, you work with all your might
You grow the vines, you make your wines, and dance all through the night*

*You've had your share of hardships, and you have your share of gripes
Still you choose to pledge allegiance to this country's stars and stripes*

*To our parents — theirs or theirs — we stand here and salute you
You earned your right to be here and no can refute you*

*With freedom of choice you choose your spot — to help from this great
melting pot*

*Thus you're amongst the finest people this country's ever seen
You bless us with our heritage — THE AMERICAN SLOVENE*

John Kausek, Cleveland, O.

Palace, among the numerous representatives of German public life and diplomats was invited 35-years-old Yugoslav Tom Simunec, who has been working in Germany for nine years as an employee of "Termika" of Ljubljana. Tom Simunec had earned this reward in the form of an invitation through his bravery. At the end of May he rescued five people from a burning house in Essen and demonstrated both bravery and coolness in a desperate situation.

SLOVENES IN THE WORLD'S ECONOMY SLOVENE ENTERPRISES ABROAD

In July of this year a number of articles with pretty glaring headlines such as "Red help for Körting", "Financial help from Yugoslavia", and "Parade-horse in the Federal Republic of Germany" appeared in the West German press. The articles were describing the purchase of the firm Körting Radiowerke GmbH in Grassau by the Yugoslav enterprise Gorenje of Velenje for 23 million Deutschmarks. This German firm has reputation for high-quality and reliable products in the field of professional electronics. To those not so well acquainted with the matter it would seem really unbelievable that a working organization from a socialist country could buy up a whole factory, and, at that, a factory in the country of the Great Economic Miracle.

In fact such a purchase is nothing unusual. Development has brought its own novelties with it, and one and a half million Slovenes have become economically so strong that they can, among other things, afford to purchase a factory in a foreign country. Many Slovene working organizations have their own firms abroad, which they have either bought, or built themselves or in cooperation with Yugoslav partners. We could say that mainly we ourselves can be surprised in view of such an expansion of the Slovene economy, as a good decade or so ago no one in Slovenia would have dared to think of or forecast anything like that which has been achieved today. Slovene firms such as Gorenje, Iskra, Slovenijales, Lesnina, Emona, Meblo and a host of others are well-known practically on all five continents. The list of those enterprises which have their own manufacturing plants outside the borders of Yugoslavia is of considerable length, and if it was supplemented with the successful international contracts of cooperation then certainly a lot of paper would have to be used.

THE FIRST ROW IS RESERVED FOR GORENJE AND ISKRA

The purchase of the German firm Körting is the newest and for this reason it is the freshest example of the expansion of the Slovene Economy. In this factory, which employs approximately 1000 workers, 250 among whom are Yugoslavs, products of professional electronics to a value of 200 million Deutschmarks will be manufactured this year. It is worth mentioning that apart from Gorenje Americans and Japanese took part in the bidding for this factory, but Slovenes turned out to be the best purchasers. Some people have tried to slow this step taken by Gorenje to be not carefully enough considered, but that is certainly

not true. Gorenje knows the conditions on the West German market very well, as it has sold a huge number of refrigerators, stoves, washing-machines and various household apparatus there. For the regular servicing of the products it has sold a total of 252 of its own servicing branches have been opened. Already this year it is planning that a factory somewhere in Bavaria will start manufacturing kitchen elements, the investor and owner being Gorenje.

Gorenje took its first big step abroad a good seven years ago, when together with the Polar Manufacturing Association of Poland, it built a factory of washing-machines in Poland. The factory was designed by experts from Velenje, and at the time the people of Velenje made available all their technology for this project. Today it can be asserted that this cooperation is at the moment one of the most important items of cooperation in Yugoslav-Polish business relations.

Soon after this the Gorenje trade mark became known in Greece. For at Thessalonika an assembly plant for stoves and washing-machines has been in operation for several years. There is a similar Gorenje factory in Denmark, and for three years now a smaller factory of kitchen furniture has been operation in Linz (Austria). Such factories are planned to be built really soon in France and in some of the countries of the Near East.

In all probability trial production of household equipment and agricultural machinery will be starting this October in Nigeria. The main share-holder of this factory will be Gorenje, and will thus be in general charge of the running of the factory. As we are already in Nigeria, let us add that in the middle of 1978 Slovene construction firms, members of the "Imos" business association, and the Civil engineering enterprise "Gradbinec" of Kranj signed a contract for the establishment of a mixed company for civil engineering and building with a Nigerian partner.

The world is still to hear of Gorenje many times. The development strategy of this factory from Velenje, which is one of the biggest factories of its kind in the world, is to organize manufacturing facilities as near as possible to the customer and Gorenje has customers at all ends of the world.

The other giant of the Slovene Economy is Iskra, which will be exporting 100 million dollars worth of its own products this year i. e. as much as Gorenje. Iskra is, for instance, the first Yugoslav working organization to have its own factory in Great Britain. Already for two years Iskra is producing pyrolitic resistors at Doncaster near Manchester, and is the only manufacturer of such resistors on the "Island". The gross product of this factory comes to approximately one million pounds annually.

Iskra has several factories abroad. Iskra is represented in America by the firm "Iskra-America". Iskra has signed an agreement with the Chamber of Commerce of the so-called Andes Pact, which includes six South American countries, and on the basis of which Iskra has doors open to South America. In Venezuela it has had its own firm "Eurocommerce" for a number of years. It is planned that in the countries of South America Iskra will cooperate in the setting-up and financing of factories for the production of electric tools.

The Iskra sign can be found in Stuttgart, too, where it is concerned mainly with electricity meters. In view of the fact that the West German market is full of products from all over the world, the breakthrough of Iskra's electricity meters proves the quality of the latter products.

In Switzerland the firm of Iskra-Perles is operating. This firm is concerned with the production and sale of electrical hand tools. Iskra Elekttronika in Milan has recently much extended its scale of business particularly with the newly-started production of colour televisions.

Data show that there are already quite a large number of countries to which Iskra has sold its manufacturing licences. From India to Turkey, Tunisia, Ireland and Spain, and all the way to Latin America. In general all Iskra's products are supplied with foreign or international certificates of attestation.

Roughly two years ago Iskra started to set up an enterprise for the production of electrical hand tools in Equador. At the same time Iskra sold a licence, know-how and equipment for the production of electricity meters in Tunisia, and Istanbul on the basis of its own technology and with its own equipment it built a factory of telephone exchanges. Of course all these factories are already working today.

It's expensive to join the society of the developed as entry-tickets are hard to obtain. That is the motto of Iskra's business policy. It holds its threads abroad tightly and tries to spread its net a little every day. It's a fact that the actual size of a manufacturer and his capacity can be shown and proved only on the stage of the world's economy.

FROM CAMPING-CARAVANS TO FORESTS

The "IMV" factory of Novo mesto is well-known to European tourists. It manufactures the popular and high-quality camping caravans (trailers). A large part of these caravans are made in the Belgian town of Dienne, where IMV has had a factory since 1972. Of course it must be added that many of the parts assembled in Belgium are transported there from Yugoslavia.

A good three years have passed since Meblo decided to build a factory of Jogi mattresses near Cairo together with the Egyptian firm "Ortisan". At that time it was agreed that the Slovene partner would contribute 40 % of the necessary capital and the Egyptian partner 60 %. It should be added that Meblo was the first Yugoslav enterprise to start investing in Egypt, although the Egyptians offer relatively good conditions and relations between Yugoslavia and the country along the Nile have been pretty good for several decades.

Slovenia has strong economic links with the Central African Empire, where first cooperation was established by Slovenijales, which obtained the use of 400 thousand hectares of forestland. That was roughly seven years ago and since then Slovenijales has built several medium-sized processing plants in that country. At the moment it is concerned with the construction of an industrial plant which will employ 450 local people. In this plant, which has a covered area of 18,000 square meters, flaked and cut founir will be manufactured.

Emona of Ljubljana is well-known in the Central African Empire, too. Here in the heart of Africa Emona has renovated 1000 hectares of coffee plantations. It is estimated that these plantations will achieve full harvest in about three years time. At that time the product will amount to 1200 tons of coffee per year, which is 2 % of the requirements of Yugoslavia for coffee.

The most encouragement is given to the Slovene timber and wood processing industry by the American market. The two Slovene giants in the wood-processing industry, Slovenijales and Lesnina, which together include practically the whole of the Slovene woodprocessing industry, can only master the American market by having their own assembly plants and storehouses there. There are such assembly plants at Houston, Atlanta, Clifton, Chicago and elsewhere. Slovenijales' enterprise in the U.S.A., SK Products Corp., intends to construct at Atlanta a new factory for the manufacture of table boards. It is worth adding that the day is not far off in coming when Slovene wood-processors will have their own factories in Mexico.

A large wood-processing combine with factories of furniture is being built by Lesnina on the Ivory Coast. Lesnina is going to obtain the use of 200 thousand hectares of primaevael forest. In Tunis, in Monastir, which has a rich tradition of wood-carving, Lesnina is constructing a factory of furniture, where mainly bedroom and kitchen furniture will be manufactured in big series.

SUCCESSES OF OUR TEXTILE-MANUFACTURES AND PHARMACEUTICAL INDUSTRY

Slovene manufacturers of textiles and ready-made clothes are known far and wide. Last year the decision was made by the Slovene textile-manufacturing firms (in the consortium Jugotekstil, Labod, Jutranjka and Lisca) to construct a factory of ready-made clothing at Thika near Nairobi in Kenya, to be named Jyken. Regular production started at this factory at the beginning of this year and should already this year reach a value of one million dollars. Next year products worth twice this sum should be manufactured.

Last year production started at "Dawa", the factory of medical products, in the capital of Kenya. This factory was constructed in cooperation with Kenyan partners by "Krka", the factory of medical products from Novo mesto. Without exaggeration it can be stated that this factory is at the present moment the most modern one in the whole of the Dark Continent (in its own branch of industry, of course). "Krka" obtained the right to construct this factory under conditions of international tender, in which the most important manufactures of medical products in the world took part.

The factory of medical products in Kenya, which is, by the way, the first factory of pharmaceutical products abroad to be established by a Yugoslav enterprise, is certainly a great success for our pharmaceutical industry. Good results were obtained in May of this year in this same field by Lek of Ljubljana, which signed a contract with the Soviet Union for the construction of a factory of pharmaceutical products in the U.S.S.R. at Čeljabinsk.

*The scene of Prekmurje — the typical farm-house
(photo: Miško Kranjec ml.)*

Autumn at Polhograjski Dolomiti (photo: Janez Zrnec)

We have already mentioned Emona of Ljubljana, but we should mention the talks held this year with Nigeria. According to those talks Emona should construct a big pig-breeding farm there and get the whole of the Nigerian meat-processing industry on its feet. It appears that the realization of this project will take place through the founding of a mixed Yugoslav-Nigerian enterprise.

NEW INDUSTRIAL PLANTS OVER THE BORDER

Near Gorica in Italy a new factory with the name "Tomos-Italia" will probably stand soon. In this factory cooperative production should also go on with the Italian firm of motor-bicycles Acme. Tomos will hold 60% of the shares in this factory. In this way Tomos of Koper will have two factories outside the borders of Yugoslavia, as it has had one in Ghana for several years now, where 5000 motor-bicycles-mopeds are manufactured annually.

Nearly all the world has heard of the skis of Elan from Begunje in Gorenjsko. It is not so well-known, however, that Elan has had a smaller-sized factory in Sweden for some years and it is a "public secret" that Elan will soon be starting with the construction of a factory of skis in Koroško, Austria. In this factory, which Elan will be building by itself, in the first phase a total of 150,000 "injected" (plastic) skis will be produced annually, which will be sold in 50 countries of the world.

A short time ago the biggest Yugoslav producer of mineral water Radenska of Radenci took over the management of Hotel Korotan next to Vrbsko Lake (Austria). Alpetour was recently a co-financer of the construction of Hotel Obir in Železna Kaplja (Austria). Topor of Celje has some

of its capital invested in a factory of sportswear at Pliberk, etc. With all this enumeration we've probably unwittingly forgotten some example, but that is all that needs mentioning at this point. As we said at the beginning of this article this composition would have been much longer if we had taken into account all the various contracts of cooperation, but nevertheless... According to its size the country of Slovenia can be proud of its big business successes, which tailor economic policy on a world scale, too.

ON THE WAY TO WORLD FAME — A MONOGRAPH ABOUT TISNIKAR

Tisnikar has not had many exhibitions. He simply did not have the time, and at the start he wasn't interested in them. In 1963 people convinced him to put on an exhibition in the Künstlerhaus, the well-known art-gallery in Vienna, where it is very hard to have works exhibited, thirty of his works. At that time the well-known art critic Sottriffer wrote:

"The pictures of the self-taught Slovene painter Tisnikar are magnificent. They have left a deep impression, which does not disappear with time."

Of the same exhibition another critic wrote:

"I went to the exhibition not expecting anything special. However, when I encountered his pictures I had to lean against a wall to stop myself falling and run to a window to catch some fresh air. So strongly was I affected by his pictures."

It was said of his Christ that he was the only one to have really died on the Cross. Tisnikar answers: "I sew up my Christ after the obduction, I lift him from the table and put him on the cross."

We chose these lines almost by chance from the book "Tisnikar — a world of awoken corpses", which was written by the well-known Belgrade writer Nebojša Tomašević and published by the "Review" publishing-house of Belgrade. The aim of the book is to present to Yugoslavia and the world this, our unusual painter, his life and the circumstances in which his works arose.

Jože Tisnikar has been a worker at the dissecting-room of the Slovenj Gradec hospital for over twenty-five years. He opens up the corpses which are brought to his concrete table according to doctor's instructions, then sews them up again and, usually in the early morning, hands them over to relatives. He sometimes stops his work, takes up his paints and brushes and on canvas brings back to life these people who have all too frequently died too early from bad diseases, alcohol, suicide or accidents. He is in love with life, and cannot accept the fact that a man can simply cease to exist. And what is left of man on his earth?

The monograph about Tisnikar is the startling story of the rise and fall of a man, about the uncertain start to painting of a nervously unstable alcoholic, as Tisnikar was for a number of years. After great mental strain, with a strong will and the strength of an original painter he conquered himself and as a determined chronicist of man's last moments on this earth he created this miraculous world of awoken corpses.

His pictures are full of humanism, and from all his pictures a deep love for his fellow-man emerges. In his pictures are thousands of relatives who have come for their dead. This is a real gallery of the forms and situations in which man finds himself during his short life.

"After all Tisnikar is essentially an optimistic personality, although he observes man's passing," the author of the monograph finds. "Not just because with his pictures he brings these people back to life, but also because he requires us to weigh up our lives every day through our creations, the series of events which we take part in as people, through the children being born every day and through what we leave behind us. On his pictures can be seen along side the dead man a living man and even one who is only being born or growing up..."

Every picture of his can tell its own story. What can the painter tell about the picture "on the way of Christ"? Tisnikar says: "In Slovenia it is the custom to put up crosses with Christ crucified on them at the wayside and at the crossing of paths, so that people going past might pause for a moment, rest a little, remember him and the good act, love and truth. It seemed to me that I could create such a picture. In the centre of the picture I put a couple, a man and a woman, the man dressed as a prisoner. Why did I dress him like that? During the war a prisoner escaped from a concentration camp. Two days later he was caught at one of these crossroads. The prisoner is somebody under sentence of death anywhere in the world. It is not certain that he will die at the hands of the authorities, maybe he will die of a disease."

"For this reason I called this picture 'On the way of Christ'. Both the man and the woman are following in his footsteps, the path of trials and suffering, which has to end in death."

The monograph about Tisnikar has been published, as well as in the Slovene and Serbocroat languages, in English, French, German, Italian, Dutch and Norwegian. It has been published by "Jugoslovanska knjiga" in cooperation with "Državna založba Slovenije" and several other Yugoslav and foreign publishing-houses. The price of this unique and valuable book, in which apart from the text there are 71 colour reproductions on 224 pages, is 30 American Dollars or an equal amount in other foreign currencies. It can be ordered direct from:

Jugoslovanska revija, Terazije 31, Belgrade, Yugoslavia or through our own editorial offices.

MARIBOR — CITY ON THE BANKS OF THE RIVER DRAVA

Cities and towns have their own identity-cards. The data on them are usually dull, but they tell us more than complimentary words. So, for a start, we can't manage without them. In short one could say, this is Maribor:

- the centre of North-East Slovenia;
- a city with a strong revolutionary tradition;
- a commercial and industrial, cultural, scientific, health and political centre;

— the second biggest city in Slovenia and the tenth biggest in Yugoslavia;

— a workers' centre with a strong industrial tradition;

— a city of large commercial, transport and agricultural working organizations;

— a busy railway junction and cross-roads;

— a university city and centre for secondary school education;

— a tourist centre with the well-known Pohorje skiing fields;

— the host for a large number of international and Yugoslav economic, cultural and sport events;

— the center of a ramified printing and publishing industry;

— a city with an international airport;

— a city twinned with Kraljevo in SR Serbia, and with friendly links with Greenwich in England, Marburg-am-Lahn in West Germany, and Szombathely in Hungary.

Brief data, but with a rich content. But for a short and rounded-off view of the city we shall have to reach back a bit into the past.

It is split in two by a river, the River Drava. Wide, formerly faster-flowing and clearer, with strongly-built rafts made from healthy Pohorje pine-wood floating on its waves, now it is locked up by the dams of hydro-electric power-stations, and in the middle of Maribor spilt and smoothed into a long lake. And it was the river Drava, and the hill called Piramida, which centuries ago caused the foundation of Maribor.

Today's Maribor was first mentioned by historical records as a settlement in 1164, as a market in 1209 and as a town in 1254. It was founded and developed at the foot of Pyramid Hill, where the castle of the border count once stood, and next to the bridge across the river, next to the trade route running to south and north. It was only in the Seventeenth Century that the town started to develop more rapidly and acquire greater importance, because of the development of trade and crafts. A great advance was made and a more open path to the world was brought to Maribor by the rails of the Southern Railway from Vienna to Trieste.

Nature has been kind to the city and its environs. Its geographical position and climate are good, some people even say that Maribor is the Slovene Meran. The city, which lies at an altitude of 274 metres, has developed into the natural economic and cultural centre of North-East Slovenia. By means of its low-lying border passes it connects Slovenia and Yugoslavia with main roads and railway-lines with the countries of Central and Western Europe.

If for long centuries the town was unable to expand outside its medieval town walls, then the twentieth century has certainly opened its gates wide, particularly to industrial development, which has, since the end of the Second World War, completely changed the image of the town. After 1945 Maribor stepped onto the road of continuous universal development and extension. The unbelievable rate of growth in the number of inhabitants witnesses the rapid development of the town. One hundred and ten years ago Maribor had a total of 16,000 inhabitants, whereas in 1948 there were already 62,677. In 1976 there

Križna Gora in winter-time (photo: Ančka Tomšič)

were a total of 125,910 inhabitants in the 125,8 square kilometres of the city's urban district, and a total of 184,332 in the whole of the Maribor Commune.

MARIBOR'S GREATEST TRIALS

The centuries-long lasting German rule and yoke was first shaken off by Maribor after the struggles of Maister's fighters for the northern border, after the end of the First World War. But it was German or other foreign capital which in old Yugoslavia weaved the fate of the Slovene worker in Maribor. In the town on the Drava industry, in particular the textile industry, developed on Slovene blisters, and the name given to the town at that time, "the Yugoslav Manchester", was the result of the toils of our workers, who at innumerable times showed their dissatisfaction and wrath against the extortionist behaviour of foreign capitalists. Together, shoulder to shoulder, with the rest of organized Slovene workers they joined in big strikes and demonstrations.

All too many of the capitalist big-wigs, industrialists and businessmen, the ill-famed "Germans of Maribor", were members of the German fifth column, which, quite some time before Hitler's attack on Yugoslavia (one of the main lines of attack went through Maribor), prepared the ground for the Germans' arrival in Yugoslavia and treacherously assembled extensive documentation about all progressive Štajersko Slovenes, who might offer resistance to German rule.

The year 1941 was the start of a four-year period of the hardest trials and sacrifices, the start of four years when the young Slovene town under the green foothills of the Pohorje Mountains, Kozjak and Slovenske gorice had to grapple in a mortal struggle with an inhuman occupier. It was a fight without mercy, taking the lives of the best Slovene sons and daughters, when the sounds of shooting by the occupier rang out behind the walls of the Maribor Court Prisons and felled hundreds and hundreds of hostages, when the crackling of gunfire disturbed the peace of the Pohorje woods, where near Trije žebliji the legendary Pohorje battalion fell so heroically in the cause of freedom.

The pressure kept up by the Germans was terrible, it was not only murder, but a plot to stamp out a whole nation, attempted genocide. Thousands of Slovene exiles were taken away by transports from the ill-famed Meljska Barracks to face an unknown fate. But the occupier had not taken into account the warm hearts and hospitality of our Serbian, Croatian and Bosnian brothers, who took these Slovene exiles under their roofs. Those times were really times of hard trials, but at the same time those were the years when the seed of brotherhood and unity first took root, which is demonstrated every second year by the already traditional "Train of Brotherhood and Friendship". On this occasion the former exiles visit their former fatefully-connected friends and the young generation experiences and confirms all that for which their fathers and mothers fought.

When in May 1945 the flag of freedom was unfurled, the town on the Drava had to count its victims in thousands, and, because of the many bombardments it had suffered, it was the most badly bomb-damaged town in Yugoslavia, but nevertheless from these ruins it has risen once again and finally got rid of the German boot.

DEVELOPMENT OF MARIBOR SINCE THE WAR

In the thirty years since the war, which were at the start marked by rebuilding and work-drives by shock-workers, and in recent years by an unbelievably fast rate of development, Maribor has grown into one of the strongest industrial centres of Yugoslavia. It is still a workers' town, but also a town of students, science, culture, tourism and sport. It has many facets. This article is designed to present them in short, not in any particular order, so that they should be more varied, as they appear to the chance visitor, who sees one thing and another, and is told something by somebody.

Bridges stretch across the river from one bank to another, and a new one for a main road is to be built. In this way the question of traffic in the town, and in particular of transit, international traffic, which is suffocating the town, will be largely solved. The "Maribor South" housing estate, and a number of other developments represent efforts to solve in a better way the problems of finding a place to live for Maribor's growing population. A new hospital is being built with a central tower-block. Then there is the Maribor "Forma Viva", which is continually enlivening the town's streets and parks with new sculptures. And the big FIS Skiing Championships of the best women-skiers in the world competing for the Golden Fox Award on the Pohorje Mountains. Every October the Borštnik's Meeting of Slovene theatres with their best works is held. A number of fairs are held every year at the Maribor Exhibition-Grounds, and there is a festival of dialect popular songs, too. Then there are the broad skiing fields on the Pohorje Mountains, right next to the town. The University with thousands of full-time and part-time students, the University library, winter and summer tourism, recreation on Brestanica Lake on the Drava. And lots more.

SITUACIÓN DE LA ECONOMÍA DE PRIMORJE DESPUÉS DE 35 AÑOS DE ESFUERZOS Y ÉXITOS LABORALES

Después del censo que se realizara apenas terminada la segunda guerra mundial, es decir después de la liberación nacional, Yugoslavia contaba con 15.679.000 habitantes. A fines del 57 ya había 21.775.000! En el 1957 éramos 1.550.000 eslovenos. A fines del año pasado 1.800.000! En el 1961 la región de Slovensko Primorje contaba con 199.761 hab., diez años más tarde en el censo popular había 210.778 y ahora nos acercamos al número de 230.000 habitantes.

En los momentos que se oía de la decisión histórica que acaecía en Jajce, de la anexión de Slovensko Primorje, Istria y Dalmacia con sus islas a la madre patria, los patriotas de primorska estaban diseminados en los campos de combate de Africa y Europa. Unos estaban en los campos de concentración de Carbonaro y Rimini, otros en distintos puntos de la costa áfrico-europea. Los primeros se dirigían más tarde por la ruta obligada que los llevaba a Bari o a la isla Vis. Después de aquí les esperaba una larga lucha por la liberación final y la conquista de la libertad tan ansiada es decir para demostrar la victoria de la revolución.

Cuando terminó la guerra y los primorci comenzaron a volver a sus hogares comenzó la era de la renovación y reconstrucción, lucha contra el atraso y modernización de todos los elementos para la vida moderna. Tres decenios de esfuerzos fueron necesarios para poder conseguir lo que hoy tenemos: 93.716 obreros de Primorje (pron. Primòrie), Istria y Carso (Kras) zonas que en conjunto la llamamos Slovensko Primorje. Este número de obreros administra y forma la economía de cada región a la cual pertenece su respectiva municipalidad. Estas son a saber: Ajdovščina, Idrija, Ilirska Bistrica, Izola, Koper, Nova Gorica, Piran, Postojna, Sežana y Tolmin. Sus fondos monetarios alcanzan un valor global de 27.843,600.000 din. y producen anualmente 11.677,000.000 din. de ganancias nacionales de las cuales participan en mayor parte las industrias, luego el comercio, la agricultura, construcción, turismo, vías públicas y forestación. Sin lugar a duda que el crecimiento del estandar social y personal significa en estos momentos un ejemplo de producción laboral y un aprovechamiento de las capacidades que alberga el pueblo, mejor dicho el obrero de Primorje. Con ello el mismo demuestra la continuación de la anteriormente batalla comenzada en el momento cuando eran tiempos más difíciles. Es por eso que hoy día entonces lucha por la continua superación y aumento de sus fondos monetarios primarios. En estos momentos están dedicados a tal fin más de 50.000,000.000 din. Estas son sumas fabulosas. Quizás muy elevadas si pensamos lo que significa llegar a tal estado económico. Traducido al lenguaje popular diríamos que las ganancias directas las aprovechará el mismo pueblo. Parte de esa suma se dedicará al plan de viviendas. La mayoría de las casas están construidas después de la guerra. Están alcanzan ya al número de 65.000! Podemos también dar un ejemplo del crecimiento económico de la zona con decir que tenemos en Primorje ya 61.124 autos con la patente Primorska. O que tenemos 57.800 radios y 45.000 televisores. También elocuente es el número de libros eslovenos vendidos: 364.550!

Sin dudas podemos afirmar que el nivel social está condicionado y en profunda relación con el nivel particular de cada habitante. Ello lo dice el salario medio alcanzado a fines del 77, din.: 5.232.— El sueldo mensual medio usando un

index 100 para Eslovenia en general, representa con el 97,2 % una forma de atraso en relación a las distintas municipalidades de Primorska. Es así que las mismas según su desarrollo figuran dentro de Eslovenia entre los puestos cuarto y cuatragésimo quinto, con la aclaración necesaria que sólo están comprendidas en la escala de sueldo medio menor.

La zona del Primorje esloveno esperó su momento oportuno muchos siglos. Con el 29 de noviembre del año 1943 se acabaron las esperas y comenzó una nueva era de progreso! Con la Liberación Nacional y la anexión a la Yugoslavia del Mariscal Tito comenzó su camino hacia un constante y rápido desarrollo y progreso. Comenzaron a derrumbarse las formas antiguas de atraso y se lucha a partir de entonces por una nueva sociedad. La celebración del 35 aniversario de la decisión en Jajce significa en estos momentos un enfrentamiento con los hechos que nos hacen conocer al pueblo de Slovensko Primorje en el sentido organizativo, como la región occidental más desarrollada dentro del conjunto social o comunitario en general. Además como la región que tiene enlazadas entre sí todas las creaciones económicas, que enlaza y agrupa el trabajo de varios miles de empleados y obreros de las distintas comunidades obreras y oficios. Los habitantes de Primorska nos han rescatado hoy día del anonimato. Las experiencias obreras y los éxitos obtenidos la han enriquecido con todo lo hasta hoy logrado. Es por ello que podemos entonces estar orgullosos no sólo en nuestra patria sino además fuera de ella! El progreso y desarrollo de Primorska está íntimamente ligado con el sacrificio de sus habitantes en esta región cercana a la frontera, en especial en los años de post-guerra cuando se vio el esfuerzo de la sociedad entera. Esfuerzos que engendraron una base económica sólida y sin precedentes. Que entrelazaron todas las funciones específicas necesarias para una vida normal. Esto, lo que acá ha acaecido después de los primeros años de la guerra es la realidad pura. Para más de uno fue una verdadera sorpresa, mientras que para aquel que vivió esos momentos pasó todo desapercibido. Y de tal manera tiene que ser todo en nuestra sociedad socialista autogestora!

Cuando Primorska se anexó a Yugoslavia lo hacía con una base económica humilde, sencilla, sin escrúpulos. No poseía ni centros de urbanismo, cultura o económicos y lo peor con todos sus habitantes desparramados. La frontera nacional había cortado las relaciones y enlaces naturales y socio-económicos. La industria de entonces no tenía los obreros especializados necesarios. Esta fue una de las vallas más difíciles para lograr el renovamiento y desarrollo de la economía de Primorska. Debemos tener en cuenta que esta región estaba en relación con Eslovenia y Yugoslavia bastante atrasada al entrar en la nueva era de desarrollo y progreso. Una de las afirmaciones que debemos reconocer es que Primorska después de la guerra era una de las zonas menos desarrolladas en nuestra república. El incremento de la vida económica, de la industria, talleres y fábricas, como así también de los negocios en general se tuvieron que fundar todos desde un principio, pues la mayoría de toda la vida y estructura económico-industrial había quedado al otro lado de la frontera... Es así que recién después del 1947 se comenzó a desarrollar la base material de esta zona. A excepción de las minas de Idrija, la fábrica de cemento de Anhovo, las pequeñas caleras de Solkan, las usinas sobre el río Soča y algunos aserraderos no había nada de nada. No había nada que podría ayudar en un primer momento a salir del camino, a ir hacia un desarrollo determinado.

En esos primeros años fueron los salvadores de esa crítica situación los agricultores y la riqueza forestal del lugar. Es así que se convirtieron en las principales fuentes de la economía de entonces. El 80 % de los habitantes vivían así gracias a estas dos actividades.

brest cerknica

industrija pohištva jugoslavija

telefon 061-791 200 telex 31167

J e d i l n i c a J a s n a

Naš proizvodni program:
dnevne sobe, spalnice, sam-
ske sobe, otroške sobe, ku-
hinjsko pohištvo, jedilnice,
oblazinjeno pohištvo. Obišči-
te salon pohištva v Mariboru,
Kneza Koclja 6 in v Cerknici,
kjer boste videli naše najno-
vejše proizvode.

JUGOSLOVENSKI AEROTRANSPORT

Dragi rojaki,

najbližja in najhitrejša pot
v domovino — z letali JAT!
Od aprila dalje REDNA
DIREKTNA LETALSKA
ZVEZA LJUBLJANA —
NEW YORK v. v. enkrat
tedensko.

Za vse informacije in
rezervacije se obrnite na
najbližje predstavništvo
JAT v tujini ali JAT —
Ljubljana, Miklošičeva 34,
telefoni (061) 314 340 ali
314 341

